

РАДИВОЈЕ БЛАГОЈЕВИЋ

ВОЉА ДРИНСКОГ
ВЕТРА

РАДИВОЈЕ БЛАГОЈЕВИЋ

ВОЉА ДРИНСКОГ ВЕТРА

РАДИВОЈЕ БЛАГОЈЕВИЋ

**ВОЉА ДРИНСКОГ
ВЕТРА**

Информационо друштво
БЛАГОВЕСТ
Директор: Стефан Благојевић
За издавача: Радивоје Благојевић

Редактор: Жарко Јањић
Графичко обликовање: Лука Тилингер
Лектори: Олгица Рајић, Наташа Марковић Атар
Анђела Плакаловић Вуковић

Насловна страна: *Портрет Рифуса Хејла*
Дејвид Хокни (2015)

Штампа: Школски сервис Гајић, Београд
Тираж: 350

Београд * 2025

Вери,
која је веровала у мене.

САДРЖАЈ

ТЕМА 1: ЕСЕЈИ О ОБРАЗОВАЊУ	13
ЉУДИ СА МЕРИЛИМА БУДУЋНОСТИ	15
ПЕВ ТРЕЋИХ ПЕТЛОВА	19
ГЛЕДАЊЕ НОВИМ ОЧИМА	23
ПРЕЧИЦА ДО БОРАВКА НА ДОБРО ОСВЕТЉЕНОМ МЕСТУ	27
ЂАК ГЕНЕРАЦИЈЕ – ДА ПРЕПОЗНАМО И (СА)ЧУВАМО ВРЕДНОСТИ.....	31
ПУСТО ПЕРЈЕ „ВУКОВАЦА“	37
ПРОФЕСИЈА „РАЗРЕДНИ СТАРЕШИНА“	43
PROFESSION: „CLASS TEACHER“	48
ОТУПЉЕНА И ПОТКУПЉЕНА СВЕСТИ	52
ОТУПЛЕННОЕ И ПОДКУПЛЕННОЕ СОЗНАНИЕ.....	56
КАКВА ЈЕ НАША ШКОЛА?	61
IM KLASSENZIMMER IST DER LEHRER IDEOLOGE, RICHTER UND ARZT.....	64
ЗНАЊЕ ЈЕ ПРИВИЛЕГИЈА	67
ЖДАНОВ У МАТЕМАТИЧКОЈ ГИМНАЗИЈИ	70
ХВАТАЊЕ ВОДЕ РЕШЕТОМ	74

ЗАЈЕДНИЧКЕ ТРЕЊНЕ, КРУШКЕ I ОРАСИ.....	77	ДРАГОСЛАВ ФРАНК.....	166
ПРИЈАТЕЉСТВО „ПОБЕЂУЈЕ ИЗГУБИВШИ“	80	СИМЕОН СИМО ЂОРЂИЋ	168
СЛОБОДА ЈЕ ПОТРЕБА ДУШЕ.....	83	СЛАВКО ТАДИЋ	170
СЕЛЕКТИВНА СЛИКА СТВАРНОСТИ	87	НЕЂО НИКАЧЕВИЋ.....	172
НЕРОДНОЏЛИВА ЛАКОЋА ФОТОГРАФИЈА.....	91	ЕНВЕР ЧЕЛИК	175
КАКО МИ КАЖЕМО	97	ГОЈКО СУБОТИЋ	177
СВАКИ ОРАН ТРЕБА СЛОМИТИ	100	БОРО КУЈУЊЦИЋ	179
МРВЕ И КОЛАЧИ.....	102	ХУСЕИН ЛОЈО	182
ИНВАЗИЈА МАТУРАНТКИЊА.....	105	ИЛИЈА КРУНИЋ	184
ГАЛЕРИЈА КУЛОАР – КРЕАТИВНИ ЛАВИРИНТ	109	САДИК ВРЕТО	187
ДИЈАЛОГ ЛИКОВНИХ КУЛТУРА	113	СВИХ ДВАДЕСЕТ МОЈИХ ДИРЕКТОРА.....	191
НАВИКА УСАВРШАВАЊА ЗНАЊА	115		
ВОЉА ДРИНСКОГ ВЈЕТРА	117	ТЕМА 3: КРАТКЕ ПРИЧЕ	195
ВИШЕНИЈАНСНА ДРИНА	121	РАНЕ ВИШЊЕ.....	197
ТЕМА 2: ПОРТРЕТИ И ПРОФИЛИ	127	НЕПОМИРЉИВИ СВАТОВИ.....	201
МИРЈАНА КАТИЋ	129	ДУВАНСКИ МИРИС.....	205
Мр СРЂАН ОГЊАНОВИЋ	136	ОТАЦ И ЊЕГОВ ПРИЈАТЕЉ	208
РАДЕ ЗЕЈАК	141	PÈRE ET SON AMI	212
АЛЕКСАНДАР ХРЊАК	143		
ВЛАДИМИР КНЕЖЕВИЋ.....	145	ТЕМА 4: БИСАГЕ.....	217
Др ВЛАДИМИР ДРАГОВИЋ.....	147	Проф. Др Горан Максимовић	
Проф. др ЉУБОМИР ПРОТИЋ.....	150	ОД СВИЈЕТА ЗАВИЧАЈНИХ УСПОМЕНА	
Проф. др МИЛАН РАСПОПОВИЋ	153	ДО КРИТИЧКЕ СЛИКЕ ДРУШТВА.....	219
БЛАЖО БЛАГОЈЕВИЋ	159	Dr Dražen Pavlica	
ГОРДАНА КРСТИЋ	163	RADIVOJE BLAGOJEVIĆ KAO PROSVJETNI HRONIČAR	222
		INTERVJU – „IZLOG 41”	
		НЕРОДНОЏЛИВА ЛАКОЋА НЕМОЋИ.....	225

Милан Туцовић СВЕДОЧАНСТВО И МЕРА ЉУДСКОСТИ.....	233
ЧАСОПИСИ МГ И Г6: НОВА КРИТИЧКА МИСАО И ЊЕНА БУДУЋНОСТ	235
ИЗ БЕЛЕЖНИЦЕ ПРЕПРЕДЕНОГ ПРОФЕСОРА.....	239
ДЈЕД РИСТО БЛАГОЈЕВИЋ ЈОШАНСКИ	246
НАЈУСПЕШНИЈИ МЕНАџЕР МГ	248
Д. Р.	250
Ж. Л.	251
С. О.	255
КУЛОАР – ПРЕДСОБЉЕ ЗА УСПЕХ.....	256
ОГЛЕДАЛОВА ЛИСТА 200 НАЈБОЉИХ / НАЈУСПЕШНИЈИХ СРЕДЊИХ ШКОЛА 2022	261
ТЕМА 5: ТЕМЕ.....	275
ТЕМЕ ЧАСОПИСА ОГЛЕДАЛО, МГ И Г6 и БЕОПС-а	277
О АУТОРУ	285

Посмајрање са учешћивовањем, Радивоје Благојевић

ТЕМА 1 ЕСЕЈИ О ОБРАЗОВАЊУ

ЉУДИ СА МЕРИЛИМА БУДУЋНОСТИ

Живи са духом. Све остало
припашће смрти.
Албрехт Дирер

Откако је света и века, човек трага за лепотом, добротом и племенитошћу. Жуди за топлином, љубављу и миром. Жели уживање, моћ и сигурност. Кроз лавиринте слика и одраза, покушава да се пробије до самог језгра њихове суштине – да би нашао равнотежу мудрости и заносни спокој. То је тежња духа чим се обезбеде примарне потребе: храна, вода, ватра, суви заклон и одећа. Човек је, ипак, како каже Паскал, „трска која мисли”. Његове мисли не престају да се роје и муче га, чак ни кад задовољи примарне потребе. Попут трске на води, дрхти пред опасним ветровима и зверима, на разним ветрометинама...

Упркос томе, човек не престаје да се пореди с другим бићима свога рода јер му је потребан одраз, или други, као огледало њега самог. Огледа се тако – на равним плохама вода стајаћица, као Нарцис у хладном грчком језерцету, у конвексним и конкавним површинама металних и метализираних стаклених плоча. Тога су се досетили и циркуски номади, који су под великим шатрама отворили посебне „собе огледала или собе смеха” – у којима се посетиочев лик одражава у најразличитијим карикатуралним формама, захваљујући вешто дизајнираним

испупчењима и удубљењима. Човек у свакој прилици тражи сопствени одраз, па тако – као што у миру нема спаваће собе или купатила без огледала, ни у рату нема војника без џепног огледала. Укратко: свако из нашег двоножног рода након *homo sapiens*-а гледа, а самим тим и воли да се огледа!

Питање је – како то да различити посматрачи истоветан одраз у огледалу или стварности, виде различито? То је сасвим могуће, јер се виђено прелама кроз унутрашњу призму сваког посматрача, кроз његов вредносни систем стечен и научен претходним одгојем и искуством. („Свако чита свог Хомера”, каже Гете.) На том различитом погледу исте стварности развила се и нова форма: есеј или оглед. Појаву ове краће прозне врсте, у којој се кроз субјективну призму преламају различите теме из живота, филозофије, уметности и науке, теоретичари везују за Француза Мишела де Монтења. Његово капитално, двотомно дело, објављено 1580. названо је врло једноставно – *Есеји (Оілеги)*. Век потом, у раскошном дворцу Версај, као веза између салона рата и мира, биће саграђена најатрактивнија Галерија огледала на свету: 17 великих прозора са једне и 578 огледала са друге стране! У периоду после ове стакларске помпе, кад се Европом расцвета штампа, многа ће периодична и дневна издања понети име – огледало.

И данас га носе озбиљни немачки „Шпигл” и таблоидни британски „Дејли Мирор”, као што је на овим просторима (На Благовијести 1845) светлост угледало Његошево цетињско – „Огледало српско”, новосадско – „Огледало србско” (1864) или само „Огледало” (1903) Пере Тодоровића које је одраз једног од највећих српских новинара, политичара и полемичара на размеђи два тако технолошки различита века. Ту је и истоимени недељник из Сарајева (1907), гласило напредних муслимана Босне и Херцеговине, као и „Огледало чудесног” Пјера Мабија, у реномираној орфејској „Нолитовој” библиотеци из

1973. године. Затим „Огледало производње” Жана Бодрија-ра, великог француског социолога, филозофа и теоретичара културе. Овој ризници придружује се „Зеркало” (1975). Реч је о антологијском филму Андреја Тарковског. Готово да би ова разномедијска „галерија огледала” могла стићи ону версајску. А свакој је, где чуда, исти циљ: да одрази стварност... И свако појединачно огледало чини то исто, само на свој начин. Управо у том богатству различитости је и богатство духа и клица сваког напретка.

Зато и од вас, поштовани ђаци, колеге професори, сарадници овог нашег „Огледала”, очекујемо да стварност погледате широм отворених очију (не заборављајући и оно често скривено „унутрашње око”). Да нам у форми есеја – кратко, брито, слободно и отворено напишете, шта кажу ваша огледалца о свету, који не може по принципу огледања да буде друго, него ваш свет. Тражити од човека мање – значи деградирати га. Ова мисао оца кибернетике, Норберта Винера, односи се на старије уреднике, који су од својих сарадника тражили мање. Препоручујем младим ауторима ефикасан лек против таквих облика деградације: тражите од себе више него што од вас траже ваши ментори/професори и уредници „Огледала”.

Само храбро, наступите као људи са мерилима будућности. „За камен који се котрља не хвата се маховина” – речи су умног Еразма Ротердамског. Када је пре пола миленијума писао *Похвалу лугосији*, ни слутио није да ће његову мисао планетарном учинити популарни млади музичари – „Ролингстонси”. Именом, а онда и делом – својом музиком, испунили су властити завет: да маховина не сме прекрити њихов дух. Дакле, котрљајте се, у еразмовском духу! Снага је у сталном кретању „путника и његове сенке”. Само тако сенка бледи, а светлост се шири.

Алфред Хрдличка: Сјоменик њројив рајна и фашизма у Бечу, Р. Б.

ПЕВ ТРЕЋИХ ПЕТЛОВА

Заштитни знак нашег „Огледала”, односно Информационог друштва Благовест је црвени петао, лик који буди уснуле, отрежњује мамурне. Охрабрује јутарње и смирује ноћне путнике, док путевима и странпутицама газе у сусрет новом дану! Кроз трње под звездама, кроз магле и недођије, на сребрним цестама под издишућом месечином непознатих предела и замршених језика, он исто кукуриче. Ранораниоце неизоставно поздравља пев тог невидљивог, а свеprisутног сведока зачећа и рађања нове обданице.

Свуд је то и одвајкад, диљем Земљиног шара, или како би рекао савремени човек, Маклуановог глобалног села – исто. Једнак пев, обавештење: ето нама новог свитања... Петао је у свим културама нешто посебно: отмено, усправно, самопоузвано. Навеститељ и будилник још једног дана, у којем свако мора да испишује своју причу. У старој српској традицији (али и у традицијама југословенских народа) припада му шестина дана. У дану од двадесет четири часа и његових осамнаест делова, са распоном: праскозорје, зора, свануће, јутро, преподне, подне, послеподне, сутон, сумрак, предвече, вече, мрак, неко доба ноћи, поноћ, глуво доба ноћи, први петли, други петли, и на крају – трећи петли. У сва три оглашавања, верује се, петао може да одагна зло и ноћне утваре. Да певом слави повратак светлости са истока. Слава тог моћног весника, „певца”, извире из дубина давне историје човечанства.

У античкој Грчкој симболизовао је ускрснуће и представљао симбол борбеног жара. Због те племените улоге Свети Григорије Велики у њему види знамен проповедника који одгони таму духа. Доцније, у средњем и новом веку, мајстори, ковачи и лимари, искивали су и постављали по врховима кућа, сеоских црквених звоника – лимене петлове. Постављали су их као стражаре, чуваре, да надгледају хоризонт и уочавају сваки његов набор. Не само да укажу одакле ветрови дувају, већ и да својом тајном магичном моћи одбију оне злокобне. А прости људи, знано је, са истим жаром могу веровати у заблуде, као што академци верују у чињенице!

Највећи домет европске славе петао достиже у XIV веку, када постаје заштитни знак Француске... Три века касније, француски уметници, који ће несумњиво допринети да њихову земљу прозову 14. земљом петлова, почињу да га обилато користе у декоративне сврхе. Шарл Лебрен га употребљава као мотив на капителима у чувеној Галерији огледала у Версају.

Током Француске буржоаске револуције која је вођена слоганом „братство, једнакост, слобода”, слава петла се још више узноси. Како је то један од најкрупнијих и најзначајнијих догађаја у Европи, који је суштински определио токове западне цивилизације, и петао добија историјску димензију. Уместо да буде чувар вере, постаје бранитељ Републике! Стога је он и њен званични симбол, на шта указује капија Јелисејске палате, која је крајем XIX века украшена петлом. Од саме зоре цивилизације, откад се човек наоружао каменом секиром, луком и стрелом и почео да лови животиње, он мудро „лови” људске карактеристике. Присваја их кроз симболе себи и својој пернатој заједници. Лава ћете, недвојбено, наћи на врху, као оличење одлучности, снаге и уопште пожељности у причама и митовима, што их човек оставља у наследство долазећим поколењима. Али, ни петао на тим листама не стоји лоше...

Стоји чак врло високо, и „на киши и на ветру, увек право”, као у Балашевићевој песми.

Стари Грци и Римљани, ценећи, уз одважност, и његову опрезност и пажњу, повезивали су петла с врлином управљања, кормилом за владање. Међутим, не зна се ко је први у петлу видео соларни симбол! Јер, попут Сунца, овај витешки двоножац с блиставим перјем и живахним очима, с поносном крестом и уздигнутим репом, обитава по најразличитијим угловима наше планете. У сваком њеном кутку, отвара очи новој светлости, са уверењем да је увек реч о новом рођењу!

У нордијским земљама, испуњеним маглама и мочварама, он је симбол ратничке будности. Са највише гране јасена осматра титраву линију хоризонта да би богове обавестио кад ће њихови непријатељи, дивови, кренути у напад. Јасен је космичко стабло, извор живота, док је петао који бди са његовог највишег врха – заштитник и чувар живота. Спуштајући се са нордијског севера ка јужној хемисфери, лако се уочава да нема иоле значајније светске религије у којој петао не игра запажену улогу. Тако је он, уз орла и јагње, пратилац Христа. Као соларни симболи, они су знак светлости и ускрснућа. У „Књизи о Јову” петао је пак симбол памети која је од Бога: „Ко је мудрост, ко ли памет ули у петла...” Попут ибиса који непогрешиво најављује поплаве Нила, и петао има пророчку моћ – да обзнањује рађање дана. Са врхунца храма призива на превласт духовног у људском животу. На небеско порекло спасоносног просветљења. Будност душе која се труди да у тминама које бледе спази прве трачке светлости духа која се помаља!

Према *Талмуду*, петао је учитељ углађености, зато што свога господара, Сунце, уводи у дан, најављујући га певом. Поштују га и у исламу, где Пророк казује: „Бели петао је пријатељ; он је непријатељ Божијег непријатеља. Његов пев јавља присутност анђела.”

А зашто му обичан пук вековима приписује витешке особине? Зато што су ратнике, који од непријатеља и вукова бране свештенике и сељаке, звали витезовима. Они су изражавали један виши тип хуманости, достојан и данас поштовања и уважавања. Јер, њих је одликовала храброст, отменост, учтивост, солидарност, самопоштовање, религија. Витез је, како су бележили средњовековни писци, заштитник потлачених, поклоник и слуга жена, држи реч... и мач!

Но, витештво је, закључује мађарски есејиста Бела Хамваш, посејдоновски начин живота, својствен не само човеку: „...Витез је јелен, јарац, сваки мужјак међу птицама, а ниједно биће није тако савршен витез – као петао!” Он је готово свим бићем у служби женке – жене и њеног поштовања. Своју владарску гордост, своју снагу и моћ, своју дивљину, свесно и аскетски дисциплинује – и ставља јој их на располагање!

Све је то тај савршени витез, који је и јутрос, док сте сви ви дубоко спавали, а његове женке буновно дремале, трећим певом коначно раздвојио дан од ноћи! Добар и леп дан вам желим.

ГЛЕДАЊЕ НОВИМ ОЧИМА

(ОТУЂЕНО ОБРАЗОВАЊЕ)

Најразвијеније земље у свету коначно су преусмериле свој развојни пут од индустријске економије ка економији знања. Прва се базирала на производњи ствари којима се тргује, друга на стварању и дистрибуцији знања и информација који се продају. Знање постаје трећи фактор система економије, паралелно са радом и капиталом, па такву економију комотно можемо звати и економијом креативности, пошто је, у суштини, води људска креативност.

Иако су школе засноване на нашој култури и одражавају њене вредности (оне су огледало друштва!), технолошке промене које су измениле, унапредиле и убрзале свет, овде се готово не осећају: образовни систем нам је остао крут и непромењен, чиме је продубљен јаз између процеса школског учења и начина усвајања и коришћења знања у свакодневном животу. За резултат имамо отуђење образовања од друштва и ученика и деце која се рађају у том друштву.

Из друштва које је живело у информативној оскудици стигли смо до заједнице која трпи под бременим „информацијске преоптерећености” (вишак информација које отежавају њихово правилно разумевање). Просечан грађанин, са рачунаром и модемом, сада располаже са више информација него светске силе у Другом светском рату! „Гугл” има више од шест милијарди (и бројем: 6.000.000.000!) страница, које би, кад би биле одштампане, чиниле планину високу 430 километара!

Кен Робинсон, педагог и драматург, у надахнутом говору 2010. године, насловљеном „Започнимо образовну револуцију”, тврди да се „савремено учење одвија у групи, да је кооперативност кључ развоја.” Тврдња се заснива на идеји да људи у свакодневном животу много уче од вршњака, као и да је то још један од образовних потенцијала који школа не сме да гуши. Напротив, треба да подржава, подстиче и инспирише и индивидуално и групно учење.

Један од значајних пројеката усмерених на развијање модела образовања за 21. век је пројекат Организације за економску сарадњу и развој (ОЕЦД) „Школовање за будућност”, који полази од запажања да, иако је образовање дугорочна инвестиција, доношење одлука у вези са образовањем најчешће је – краткорочно. Вођени тим искуственим сазнањем, стручњаци су покренули програм израде оквира и стратешког промишљања будућности домаћег образовања.

Наше образовне установе се, нема сумње, морају реформисати и трансформисати тако да школе постану основни друштвени центри, да буду институције учења и учеће институције, односно, најсажетије казано, да буду – мреже учења! Звучи лепо, али имајући на уму садашњу слику нашег друштва, то, нажалост, делује као најмање могући пут (смер). Зашто? Па школа је и даље бирократски систем који се опире променама. Школе још делују као заокружене (али и зидовима окружене!) одвојене целине. На сличан начин донекле су одвојени разреди, наставници и ученици... Свако на свој начин себи довољан, али из угла најављиване будућности – свако „неумрежен” и прилично безначајан. У оваквој (бирократској) организацији нема довољно разноликости и разноводности у приступу проблему, нема експериментисања, смеле иновативности.

За разлику од претходног, најнепожељнији сценарио је крах образовног система проузрокован проблемима у

настави, мањкавом квалитету кадра – те наставници огорчени условима за рад и напредовање, прелазе у друге атрактивније сфере рада.

Савремени живот, поновићемо, убрзано се мења. Технолошка и информациона револуција захтевају и образовну револуцију. Да ли ће наша конзервативна култура допустити ову (р)еволуцију образовног система, питање је које ће остати отворено. Почетни корак ка напретку, на том новом друму, тражи промену досадашње перцепције, или, како се о томе лепше изразио гласовити писац Марсел Пруст:

„Прави пут до открића налази се, не у тражењу нових простора, већ у гледању новим очима”.

Објављено у „Политици” и на сајту politika.rs
15. маја 2013.

Вера у окну Свете Софије, Охрид, Р. Б.

ПРЕЧИЦА ДО БОРАВКА НА ДОБРО ОСВЕТЉЕНОМ МЕСТУ

„Лаки писац” Момо Капор, како су га називале колеге сликари, причао је анегдоту како никад није открио који је пут прави – „горњи” или „дољни”. То су путеви којима се пристизало у његову дедовину, скретањем са магистралног пута Београд–Дубровник, сада фреквентнијег Фоча–Херцег Нови, код Билеће. Ако би одговорио „дољним”, Херцеговци би се мешкољили говорећи: „Да си бог до оним изнад чатрње, бољи је...” Кад би, пак, казао „горњим”, узвратили би: „Да си бог до оним дољним, он је зеру бољи.”

И тако, проведе, можда најтиражни српски писац и сликар, цео живот, вешт за детаље, а да не откри који је од два ружна, излокана макадамска друма, бољи. У селу Мириловићима, ево, још не разрешише ту дилему. Ко говори истину? И шта је, у ствари, у овом случају, истина?

Ако се боље загледате у зеницу ове анегдоте, открићете у њој песму, кратку причу, есеј о човеку и његовој судбини. Шта ће она у вама произвести, какав одраз одсликати, и напослетку, шта ће бити истина, зависи од вашег дара, знања, искуства, одгоја, прочитаног, виђеног... Од ваше унутрашње призме кроз коју преламате свет. Зато у избору радова пристиглих на конкурс, као својеврсној тржишној утакмици, борби на интелектуаном пољу за културни легитимитет, и у нашем „Београдском огледању” има и нечег личног, мање или више

видљивог. Како је реч увек о субјективном, а тиме и релативном суду, десило се и то, једном давно, да се Николи Тесли не додели стипендија за студије. Потом, да у Београду прихвате једносмерну уместо наизменичне струје. Данас у Београду Музеј Николе Тесле пажљиво чува његове изуме и урну са посмртним остацима овог генија.

Није лепо да жири греша. Али, жири, ето, каткад и драстично погреша, јер у том часу седе људи с таквим „личним призмама” које ће касније, кроз историју, изазивати смех и подсмех! Не би смели да не препознају очигледне вредности и да бирају само солидно остварење, које не ремети поредак вредности; да служе жељи просечног читаоца, већ да подржавају највиша естетска мерила. Да буду отворени за глас различитости – да оно што награде: песму, кратку причу и есеј, има упечатљиву и оригиналну визију, тек потом доброд јунака, функционални језик, логичну, ненадану причу. Мада, награда обезбеђује само кратке боравке на „добро осветљеним местима”. Уистину, она је некада и пречица која води у хол славних или гарантује тржишни успех. Такве исходе има Букерова, најпознатија књижевна награда на енглеском језику, Гонкурова, најпрестижнија француска награда и Нинова, најугледнија српска награда.

„Најбоље успева оно што и иначе успева”, као роман *Бели тиијар* младог индијског писца Аравинда Адига, који је 2008. године добио Букерову награду. До номинације, продато је мање од 1000, да би након номинације за награду бројка нарасла на 2.800 примерака. Пошто је књига награђена, бројка је порасла на више од милион продатих књига само на енглеском језику.

Тако се зачиње противречност између уметничке вредности дела и његове цене. Многа дела изванредне вредности, у тренутку када се појаве, својим ауторима доносе минималну новчану надокнаду.

Очигледно је да се уметност не може свести на робу. Издавачи финансирају не само готова дела него и идеје – уколико процене да ће написани романи имати добру прођу на тржишту. „Политика” је 15. новембра 1964. објавила да је амерички књижевник Ирвин Валас добио од издавача 315 хиљада долара само за идеју која антиципира догађаје у САД, уколико би председник државе постао црнац. Како сте савременици Барака Обаме, знате шта се све догађало на америчкој и светској политичкој сцени.

Славу постиже жири који први препозна јунака будућих дана у мору наоко сличних. Односно, онај сачињен од људи који су свесни да су конкурси јавно добро, баш као и путна мрежа, судство, образовање, здравство, као градња светионика на опасним хридима крај пловних путева... Као што је све повезано, тако је и за ове радове на нашим конкурсима важно да су добро умрежени у контекст, да нису острва за себе која ни са ким и ни са чим немају везе. (Сликовито речено, ни у домаћој „жутој и сивој штампи” вести нису нетачне, само су извучене из контекста – а управо је у контексту суштина оног садржаја битног за читаоца! Мала варка потом производи велику заблуду).

У складу с насловом конкурса, рећи ћемо: није све у гледању, важно је и – огледање! А како ниједан жири није богомдан да проникне у свако „певање и мишљење”, због ограничености простора у „папирнатом” „Огледалу”, на огледање ћемо понудити још шири избор радова у његовој електронској верзији... Водили смо се критеријумом да радови не смеју бити досадни, јер досада је смртна болест, како литерарног тако и есејистичког рада, а тако је и баналност неопростива бољка. Искуснији писци знају: „поверење се стиче на поене, а губи нокаутом”, па је зато и наш несумњиво највећи познавалац замки писане речи, Иво Андрић, истицао да праве

ауторске муке нису с писањем, него са редиговањем – „до-теривањем” написаног до форме тако сведене и углачане, да суштина може да блесне пуним сјајем. Сажимање тражи од аутора да се непосредно изрази, економично, згуснуто, богато смислом, чињеницама.

Већ помињани Никола Тесла је у интервјуима наглашавао да човек не мора увек да пише и мисли дубокоумно, али да треба да буде јасан и занимљив. Знало се и у то доба да људи јаког стваралачког духа говоре са становишта будућности. Њихови искази су препуни топлих речи о идеалима љубави, слободе, наде, вере, лепоте, истине, доброте... И наши млади аутори огледали су с мање или више вештине, али са једнако племенитом намером, исписивали своја дела у духу ових идеала. Стизали су до циља – овим или оним путем – као и „лаки писац” с почетка уводника, кад је посећивао дедовину у крашком херцеговачком селу – ни сами не знајући који је од путева најбољи... Постоји једно строго Андрићево упутство младима, без обзира на то којим се од ових путева крећу:

„Будите неповерљиви и стварни, строги према себи при извођењу сваке појединости, скромни при њиховој оцени, али код постављања циљева будите храбри и великодушни, мислите смело и гледајте далеко.”

У тој смелости и гледању иза хоризонта, чар је и снага вашег стварања, које ће вам, сасвим сигурно, донети нова задовољства и изазове – као велику награду за тешко прегалаштво!

За читаоце „Огледала”, наш жири је одабрао. Како се то каже у реклами која препоручује: ми смо пробали за вас. Изврсно је! Прочитајте!

ЂАК ГЕНЕРАЦИЈЕ – ДА ПРЕПОЗНАМО И (СА)ЧУВАМО ВРЕДНОСТИ

(ЂАЦИ ГЕНЕРАЦИЈЕ КАО „ПРОБЛЕМ”)

Зачетак формалног образовања налази се у организованим религијским активностима. Свештена лица су знање, традицију и свете обичаје друштва преносили на своје ученике. Око четирихиљадите године пре нове ере, Египћани су имали формално образовање и то не само за елиту, већ и за одабране сељане које су сматрали способним да раде у државној администрацији. Да није било формалног образовања оних који нису припадали елитним слојевима становништва, у њиховој држави не би било могуће изградити канале, пирамиде, гробнице, па и градове. Каква би била судбина Ломоносова да је као син сељака, дошавши из провинције у престоницу, морао да плаћа (елитно) образовање? **Фридрих Ниче вели, да је био трећи ђак у школи јер се тада сматрало нормалним да у организованим школама, најмарљивијима припада прво, а најбољим у моралном смислу друго место, док најдаровитијем „изузетку” припада тек треће место.** Није ли то случај и са школама данас? Није лако препознати најбољег, а камоли генија... Тако је Матица српска одбила да стипендира Николу Теслу, а он је после тога, као нико пре њега, осветлио и свет и свест. Имена чланова комисије који су му ускратили стипендију и данас се спомињу с прикривеном nelaгодом и

разложним стидом. Подразумева се да би стид изостао, да се млади Тесла није и без те Матичине стипендије виноу високо и осветлио мрак скучене провинцијске бирократије. Француски математичар Галоа једна је од најгенијалнијих и најтрагичнијих личности у историји математике. Иако је живео кратко, за собом је оставио значајне резултате и поставио темеље нове математичке дисциплине. На први поглед, за већину нимало генијалан, јер, Галоа није два пута успео да положи пријемни испит. Стога је „свезнајући“ супервизор, његов професор физике, чак записао: „Он не зна ама баш ништа. Речено ми је да овај ученик има математичке способности, али судећи по његовом испиту, рекао бих да је неинтелигентан, или да је тако добро сакрио своју интелигенцију, да ја не видим ни трага од ње”. Пре осам година у Бачкој Паланци комисија је доделила титулу ђака генерације гимназијалцу Славољубу Илићу. Наставничко веће поништило је одлуку комисије и закључило да титулу не додели никоме, тврдећи да има више уједначених кандидата и да би издвајање Илића била грешка. А опет, вероватно, због гриже савести, одлучило је да га награди за ваннаставне активности. Међутим, младић је ту нову награду одбио. Нарцизам наставника, ђака и родитеља, тог зачараног тројства школског живота, из године у годину се увећава, а тиме и број несугласица кваса. Прошлогодишњу дилему око именовања ђака генерације у двама престоничким основним школама решили су избором два ученика. Лане, у мају, један портал нас је обавестио да је пред Републичком просветном инспекцијом било седам приговора у вези са избором ђака генерације, уз разложну сумњу да писаних примедби има још, али су отишли на друге „просветне адресе”... И омбудсману за децу Републике Српске родитељи су се жалили на повреду права у избору ђака генерације у основним и средњим школама у појединим општинама Српске. Ђак генерације мора да

буде онај за кога сви знају да је „најбољи”, а не да се системом бодовања дође до изненађења која стварају незадовољство и онај горки осећај који деле избрани ученик, остали ученици и њихови родитељи. Тако се производе недоумице, које остају, с обе стране вечно криве реке Дрине. Али, као што рече Иво Андрић: „Све су Дрине овог света криве; никада се оне неће моћи све ни потпуно исправити; никада не смемо престати да их исправљамо.” То је случај и са избором најбољег ученика генерације. Само сејач илузија могао би да поверује како има чаробни штапић којим би у целу област увео потпуну правду и праведност. Али, неизоставно треба тежити напретку, те сам уверен да је Наставничко веће најпозваније и најодговорније да донесе одлуку о ђаку генерације. И то да га избере између више кандидата које су предложила одељењска већа завршних разреда, или пак комисија, онако како се бира председник Србије – тајним гласањем! Зашто тајним? Зато што за јавно гласање, бојим се, професори данас често немају потребну грађанску храброст и моралну одговорност. Може да буде и репресије других колега и надређених ако не гласају за одређеног кандидата. У тајном гласању се зна да је гласач независан и искрен, да не зазире ни од каквог евентуалног „лобисте” и да више верује себи и свом избору, па самим тим у изабраног на крају гласања. За ученика генерације требало би да буде изабран кандидат који је добио већину гласова професора који су гласали. Ако ниједан кандидат не добије ту већину, гласање се понавља. На поновљеном гласању учествују два кандидата која су добила највећи број гласова, или више од два, ако више ученика дели прво, или друго место. Ученик генерације треба да буде онај који је добио највећи број гласова. Осим што крајње стрпљиво анализирају наставне и ваннаставне активности, домете сваког кандидата ослањајући се на прописане правилнике, пожељно је да наставници о

сваком кандидату размисле и шире од нормативних принципа. У супротном, прети опасност да се правилници укалупе и да се ђаци такмиче по „застарелим правилима”, а с друге стране, ни друштву ни појединцу није у интересу да их прегази време, односно дух времена. Каква се порука шаље ученицима ако се изабере ђак генерације који није био редован на настави? Наставничко веће, иако га, рецимо, у Републици Српској помињу тек у 13. од 18 чланова Правилника (и након 22 претходно обављена мерења), изузетно је одговорно за доношење правилне одлуке. Не само због осетљивости узраста оног (или оне) коме се та важна титула додељује, него и због тога што ће слика победника још деценијама стајати на школском ходнику и бити у школској монографији, па ће индиректно свакодневно подсећати на добру или лошу одлуку, те тако деловати на целокупан углед и квалитет образовне установе. Вага за тачно мерење је, у овом случају, целој школи важна и у општем интересу! Ђак генерације је амблем школе. Према њему се треба односити с пуним поштовањем, као што се и ја сам, као аутор овог уводника, с пуним уважавањем односим и поносим мојим некадашњим ђаком из Шесте београдске гимназије, Ђорђем Поповићем, који је на Београдском универзитету у року са високим просеком, завршио два факултета – Електротехнички и Медицински! Или својим учеником Теодором фон Бургом из београдске Математичке гимназије, који има шест медаља из математике са светских математичких олимпијада, четири златне, једну сребрну и једну бронзану. Завршио је студије на Оксфорду. Да напоменем да је Фон Бург и изборни предмет, грађанско васпитање, радио посвећено као и све друге предмете. Њима се могу придружити, свестрана Катарина Петровић, која је завршила престижни амерички универзитет у Принстону, као и Лидија Микић из Шесте београдске гимназије, која је

побеђивала на републичким такмичењима у беседништву и биологији, а сада је успешна студенткиња Медицинског факултета у Београду. На њиховом примеру учимо да се велики духови препознају по томе што за њих не постоје мале ствари и неважне теме. Стога, да се не бисмо стидели будућности, јер ти млади људи су наша сутрашњица, изузетне ученике треба на време препознавати, поштовати и изнад свега дати им „ветар у леђа”. Зато нека Наставничка већа буду гласна и компетентна у избору ђака генерације. Нека се не поигравају својим моћима. **У нашем техницизованом друштву, успешност се веома цени, обично више од знања. У време кад се сви такмиче, кад је успех постао императив и као мора се надвија над главама младих људи,** о успеху треба да просуђују јаки ауторитети, објективни и морално одговорни. Ауторитет би требало да буде и узор, узор друштвеног понашања, узор друштвеног става, нека врста чувара вредности, која има високу цену.

Текст објављен у листу „Данас”, 25. јануара 2018.

Коњи, Р. Б.

ПУСТО ПЕРЈЕ „ВУКОВАЦА”

Крајње непријатно изненађење на овогодишњем пријемном испиту на београдском Медицинском факултету приредили су тзв. „вуковци”. Наиме, 38 њих, чак више од једног одељења, није положило елиминациони тест! „Најслабији од матураната” који су на пријемни дошли са просеком 5, 00 током целог средњошколског образовања, освојили су само шест бодова на тестовима из биологије и хемије! Од максималних 60, дакле, тек бедну десетину!

Још фрапантнији резултати пријемног испита стигли су са Медицинског факултета у Подгорици: од 102 кандидата 90 свршених средњошколаца са дипломом „Луча” није положило пријемни испит.

На белим маргинама за многе одговоре које ови несрећници у трци за белим мантилима нису знали, ничу много важнија питања него што је незнање које су приказали. Централно гласи: ко је овим ђацима током све четири средњошколске године потхрањивао илузије о надмоћи и предности над вршњацима, закључујући им петице? Не само из хемије и биологије, него и из свих других предмета? То вишегодишње гранитно уверење да је реч о суперђацима, праћено олаким и неоснованим уписивањем петица у све рубрике, а у гимназијама их има 18, колико је и предмета – распршило се за тили час на једном једином пријемном испиту, налик лакој измаглици након плахе кишице у пролеће. Захваљујући њима, очајни „вуковци” су могли да схвате горку димензију стиха

песника Душка Трифуновића „И пад је лет”... (док се не падне, додао би афористичар), ког у школи нису анализирали, али су неки за њега сигурно чули.

Подсетимо: *Диплома „Вук Караџић” додељује се ученику средње школе, ако њочев од првог разреда до краја школовања сваке школске године њосијине одличан усјех из свих њред–мејта њројисаних насјавним њланом и њројрамом, као и из мајџурској, односно завршној исјијта и из владања.*

У Црној Гори данас се додељује Диплома „Луча 1” онеме ко има закључене све петице током средње школе, те „Луча 2” онеме ко је сва четири разреда завршио са одличним успехом. Диплома „Огњен Прица” била је еквивалент Дипломи „Луча 2” у Босни и Херцеговини до 1992. У Републици Српској додељује се „Вукова диплома”, док у Федерацији БиХ и Хрватској такве дипломе нису заступљене.

У Србији, недвосмислено, већ годинама постоји *хиперинфлација* вуковаца. Наравно, у школама и без наведеног „друштвеног уговора/договора” вуковцима и одликашима „гледа се кроз прсте”. Шта такво понашање приказује ђаку који иде на такмичења, губи или добија поене, осваја или не осваја награде, како за себе, тако и за школу и њен углед? Чему такмичење ако сама чињеница да је на такмичењу био гарантује успех 5, 00? И још нешто: шта ћемо с предметима попут физичког и музичког – уколико се спретност, спремност и умешност не исказују на највишем нивоу – ни по штоперици ни по такту – а оцена нижа од петице може ученику или ученици срећу трајно да поквари? Најочигледнији је овај проблем у следећем случају: ученику коме недостаје једна одлична оцена да би остао у трци за вуковца, ту оцену поклања Одељењско веће!

Но, ако сте хитро закључили да су ови предавачи, чланови поменутог већа, највећи произвођачи лажних вуковаца, у

великој сте заблуди. Највећи лобисти за квазивуковце су директори школа. Они се увек „уграђују” и често врше притисак на предметне наставнике да ублаже критеријуме.

Инфлација оцена је склоност давања знатно виших оцена од заслужених, што умањује и девалвира вредност оцењеног. У ранијем периоду високо оцењен одговор био би третиран строже и вреднован нижом оценом. Овај појам често се доводи у везу са образовањем у Сједињеним Америчким Државама, Енглеској и Велсу... Проблем је, такође, уочен у Канади и још неким државама са високим друштвеним стандардом, а нарочито је изражен у Аустралији и на Новом Зеланду!

Непотребне благонаклоности и неуједначени критеријуми између средњих школа, па и међу истоветним браншама, „поткресују крила” и смањују мотивацију ђацима и студентима да бриљирају, пошто се њихова изврност више не рефлектује кроз оцене. Надаље, то полазнике школа са строжим и поштенијим критеријумима у формалном смислу доводи у лошију позицију. Неки од њих због нижег просека и не конкуришу на елитним високошколским установама.

Универзитет Принстон је још пре 16 година заузео чврст став против инфлације оцена, објављујући политику и план за њено сузбијање. У плану се прецизира да највиших оцена мора бити мање од 35% за додипломске студије, а мање од 55% највиших оцена за почетни или виши самостални рад.

Способност појединца да пита и одговара нужан је део његовог васпитања и образовања. То чини основу људске комуникације. Можда се путем питања и одговора стиче знање о свету изван нас и у нама, које се једино пропитивањем и може стећи. *Тако се учи мислији, а не само њамјији: неко може да зајамји све, а да не разуме нишија – мудрост је више од учености,* како вели професор Ђуро Шушњић.

Шейња Шенбруном, Р. Б.

ПРОФЕСИЈА „РАЗРЕДНИ СТАРЕШИНА”

Из школе излазе две групе ученика – једни су тужни, други радосни. Управа школе им је заменила разредне старешине. Ову вест објавила је београдска „Политика” између два светска рата. Чувени амерички филм „Официр и џентлмен”, који сведочи о суровом преваспитању млитавих јуноша у моринце, обилује сценама дрила и конфликта између надређеног официра и подређеног регрута, и може се свести на давни заједнички именитељ узречица наших бака и мајки док су нас водиле за руку, на упис у школу: „Дете моје, без муке нема науке!”. Оне су нам једноставним изразом саопштавале главни принцип образовања и васпитања: да се до оног лепог и вредног долази тешко и полако. Труд и напори се подразумевају – и код подређеног и код надређеног – тек као охрабрење, да зауставимо сузе и да нас не прогута паника... И, где чуда: између те две реченице првог школског дана – прве, родитеља (старатеља), и друге, учитеља (и првог разредног старешине) – протећи ће цео циклус нашег образовања и васпитања, без обзира на то школујемо ли се за „златне руке” или „златне главе”. А тог првог, и свих других разредних старешина, буду ли нам добри, сећаћемо се с најдубљом оданошћу и захвалношћу, с дивљењем и сетом. Сваки ђак по нечему је посебан. Или, како је говорио Владета Јеротић, ни близанци нису једнаки. Имајте то на уму ви, васпитачи у школи и код куће. Психолози ће се вероватно присетити још старије, Олпортове подуке: и свака је особина особена! Пажљиво, дакле, онда мора да

поступа и разредни старешина, било да су му у разреду млађи или старији адолесценти, податни разним културолошким утицајима, пристигли из породица различитог социјалног статуса и амбиција, некритички препуштани тиранији и тржишној похлепи масовних медија, модама и помодностима, којима је профит изнад свега, а морал неретко и предмет подсмеха. Уопште, адолесценти из окружења који у поплави тих транзицијских баналности и баханалија невешто раздвајају жито од кукоља, па део штетног задаха доспева и у оно што је до јуче био солидно контролисано школски јавни простор. Конзервативне придике школске управе, професора – или пак ширење духа мучаљиве озбиљности и строгости, војничке дисциплине (налик дисциплини у поменутом филму), јетке казне и укори за бизарне пропусте и испаде – не доносе квалитет у знању, а у васпитању остављају, сасвим сигурно, штетне последице на младе људе који ће вам, чим осете вашу искреност и оданост, признати да никог не мрзе као потказиваче, тужибабе, трачаре и полтроне, како у вршњачким, тако и у наставничким редовима. (Не заборавимо да се у тинејџерском узрасту, сем у породици и школи, и те како учи „по моделу” и од вршњака). С друге стране, видећете, такође, шта разредни старешина може учинити с пуним разумевањем, саветима и подстрецима – кад у тим истим ђацима препозна себе у младости, у њиховим годинама... Јер, не губимо ни трена из вида: процес образовања одвија се по принципу да онај који има знање жели да га пренесе ономе ко жели да га прими. *Вредности је кључна реч за образовање. Оно означава оно што је вредно жртвевати и жртвовања; жртвује се иријатно корисноме, корисно илементијоме.* Учити, значи одустајати од игре, непосредног задовољства, ради остваривања дуготрајне радости. Разредни старешина то зна и мора понављати, да буде ауторитативан у свом разреду, а не ауторитаран. Не да

PROFESIJA „RAZREDNI STAREŠINA“

POGLEDI

Radivoje Blagojević

Iz škole idu dve grupe učenika - jedni su tužni, drugi radosni. Uprava škole im je zamenila razredne starešine.

Ovu vest objavila je beogradska Politika između dva svetska rata.

Čuveni američki film „Oficir i džentlmen”, koji svedoči o surovom prevaspitanju mlitavih junosha u marine, obiluje scenama drila i konfliktata između nadređenog oficira i podređenog regruta, i može se svesti na davni zajednički imenitelj uzrečica naših baka i majki dok su nas vodile za ruku na upis u školu: „Dete moje, bez muke nema nauke!”.

One su nam jednostavnim izrazom saopštavale glavni princip obrazovanja i vaspitanja: da se do onog lepog i vrednog dolazi teško i polako. Trud i napori se podrazumevaju - i kod podređenog i kod nadređenog - tek kao ohrabrenje, da zaustavimo suze i da nas ne proguta panika... I gde čuda: između te dve rečenice prvog školskog dana - prve roditelja (staratelja), i

Razredni treba da bude autoritativan u svom razredu, a ne autoritaran. Ne da zastrašuje i preti, nego da podseća mlade na red i njihove osnovne dužnosti i slobode

druge, učitelja (i prvog razrednog starešine) - proteći će ceo ciklus našeg obrazovanja i vaspitanja, bez obzira na to školujemo li se za „zlatne ruke” ili „zlatne glave”. A tog prvog, i svih drugih razrednih starešina, budu li nam dobri, sećaćemo se s najdubljom odanošću i zahvalnošću, s divljenjem i setom.

Svaki đak po nečemu je poseban. Ili, kako je govorio Vladeta Jerotić, ni blizanci nisu jednaki. Imajte to na umu vi, vaspitači u školi i kod kuće. Psiholozi će se verovatno prisettiti još starije. Oportove poduke: i svaka je osobina osobena! Pažljivo, dakle, onda mora da postupi i razredni starešina, bilo da su mu u razredu mladi ili stariji adolescenti, podatni raznim kulturološkim uticajima, pristigli iz porodica različitog socijalnog statusa i ambicija, nekritički prepustani tiraniji i tržišnoj pohlepi masovnih medija, modama i pomodnostima, kojima je profit iznad svega, a moral neretko i predmet podsmeha.

Konzervativne pridike školske управе, profesora - ili pak širenje духа мучаљиве озбиљности и строгости, војничке дисциплине (налик дисциплини у поменутом филму), јетке казне и укори за бизарне пропусте и испаде - не доносе квалитет у знању, а у васпитању остављају, сасвим сигурно, штетне последице на младе људе који ће вам, чим осете вашу искреност и оданост, признати да никог не мрзе као потказиваче, тужибабе, трачаре и полтроне, како у вршњачким, тако и у наставничким редовима. (Не заборавимо да се у тинејџерском узрасту, сем у породици и школи, и те како учи „по моделу” и од вршњака).

С друге стране, видећете, такође, шта разредни старешина може учинити с пуним

razumevanjem, savetima i podstrcima - kad u tim istim đacima prepozna sebe u mladosti, u njihovim godinama... Jer, ne gubimo ni trenu iz vida: proces obrazovanja odvija se po principu da onaj koji ima znanje želi da ga prenese onome ko želi da ga primi.

Vrednost je ključna reč za obrazovanje. Ona označava ono što je vredno žrtve i žrtvovanja; žrtvuje se prijatno korisnome, korisno plemenitome. Učiti, znači odustajati od igre, neposrednog zadovoljstva, radi ostvarivanja dugotrajne radosti.

Razredni starešina to zna i mora ponavljati, da bude autoritativan u svom razredu, a ne autoritaran. Ne da zastrašuje i preti, nego da podseća mlade na red i njihove osnovne dužnosti i slobode. S druge strane, mora imati više vremena, više saosećanja za svakog pojedinca u svom razredu, jer ovo „svoj” ne znači neku praznu i formalnu obaveznu, što mu je rasporedom nastave nametnuto, nego unekoliko treba da bude drug i prijatelj, i mali psiholog i pedagog, neko ko će za nijansu bolje shvatiti ispad, konflikt, nezadovoljstvo, ljutnju „svog” đaka. Onaj ko će pokušati da poremećenu komunikaciju u kontaktu sa starijim kolegama, predavačima, vrati u normalno stanje u odnosu na školski sistem. On je, u stvari, ta važna karika između (ne)opravdano povređenog pojedinca i školskog sistema koji mora da traži meru i način da se nesporazum izgladi, prevaziđe. Da eventualnu kaznu đak primi s vaspitnom poukom, a ne da u njegovom srcu ostane gnev i bunt ako nije u pravu; jer, kao i u svakoj hijerarhiji, mora postojati određena disciplina, s nagradom i kaznom, i to se, kao i u drugim ustanovama društva, mora prihvatati.

Škola bez muke je još uvek utopija! Zato se delatnost razrednog starešine bazira na paternalizmu i planu, a ne na slobodi i autonomiji đaka. Zbog toga se razrednom starešini može priznati pravo na subjektivno viđenje problema škole i đaka, ali mu se ne bi trebalo dopuštati da prisvaja odeljenje kao feud, kao feudalni entitet koji striktno kontrolise kao sopstveni posed, s uverenjem da je odgovoran isključivo prema „onom gore”, to jest - direktoru.

Ne mogu samu ekstremno lošu ili ekstremno dobru osvajati pažnju škole, jer, šta ćemo s onima između, kojih je najviše, a i njima treba pažnje, topline i razumevanja? Razredni starešina, ako je saosećajan, ima šta da kaže i o čemu da priča, i sa učenicima malih i osrednjih ambicija, jer - ko zna da se one već sutra-prenekutra neće povećati? I razgovori i dijalozu na tu temu su dobra dela, dobrih i plemenitih razrednih starešina.

Moramo gajiti obostrano umeće komunikacije, veštinu sporazumevanja, i procesi u obrazovanju kreću u dobrom pravcu. Ne treba smetnuti s uma da je komunikacija uvek dvosmerna i da se - kako je Sokrat govorio - iz takve komunikacije može i treba učiti.

Autor je urednik Oгледала, časopisa učenika i profesora srednjih škola Beograd i profesor sociologije u Matematičkoj gimnaziji u Beogradu

заstraшује и прети, него да подсећа млађе на ред и њихове основне дужности, слободе и права. С друге стране, мора имати више времена, више саосећања за сваког појединца у свом разреду, јер ово „свој” не значи неку празну и формалну обавезу, што му је распоредом наставе наметнуто, него унеколико треба да буде друг и пријатељ, и мали психолог и педагог, неко ко ће за нијансу боље схватити испад, конфликт, незадовољство, љутњу „свог” ђака; онај ко ће покушати да поремећену комуникацију у контакту са старијим колегама, предавачима, врати у нормално стање у односу на школски систем. Он је, у ствари, та важна карика између (не)оправдано повређеног појединца и школског система који мора да тражи меру и начин да се неспоразум изглади, превазиђе. Да евентуалну казну ђак прими с васпитном поуком, а не да у његовом срцу остане гнев и бунт ако није у праву: јер, као и у свакој хијерархији, мора постојати одређена дисциплина, с наградом и казном, и то се, као и у другим установама друштва, мора прихватати. Школа без муке још увек је утопија! Зато се делатност разредног старешине базира на патернализму и плану, а не на слободи и аутономији ђака. Због тога се разредном старешини може признати право на субјективно виђење проблема школе и ђака, али му се не би требало допуштати да присваја одељење као феуд, као феудални ентитет који стриктно контролише као сопствени посед, с уверењем да је одговоран искључиво према „оном горе”, то јест – директору. Не могу само екстремно лоши или екстремно добри освајати пажњу школе, јер, шта ћемо с онима између, којих је највише, а и њима треба пажње, топлине и разумевања? Разредни старешина, ако је саосећајан, има шта да каже и о чему да прича, и са ученицима малих и осредњих амбиција, јер – ко зна да се оне већ сутра-прекосутра нече повећати? И разговори и дијалози на ту тему су добра дела добрих и племенитих разредних

старешина. Морамо гајити обострано умеће комуникације, вештину споразумевања, и процеси у образовању кренуће у добром правцу. Не треба сметнути с ума да је комуникација увек двосмерна и да се – како је Сократ говорио – из такве комуникације може и треба учити.

PROFESSION: „CLASS TEACHER”

Two groups of students are leaving school—one group is sad, while the other is happy. The school administration has replaced the class teachers. This news was published by the Belgrade newspaper „Politika” between the two world wars. The famous American film „An Officer and a Gentleman,” which depicts the harsh transformation of flabby youths into marines, is filled with scenes of drills and conflicts between the commanding officer and the subordinate recruit. It can be distilled to a long-standing common denominator of the sayings of our grandmothers and mothers as they led us by the hand to school enrollment: „My child, without effort, there is no learning!” They conveyed to us, in simple terms, the main principle of education and upbringing: that achieving something beautiful and valuable comes with difficulty and takes time. Effort and hard work are implied—both for the subordinate and the superior—as encouragement to stop our tears and not be consumed by panic... And, lo and behold: between those two sentences on the first day of school—the first from the parents (guardians) and the second from the teachers (and the first class teacher)—the entire cycle of our education and upbringing will unfold, regardless of whether we are being educated for „golden hands” or „golden minds.” We will remember that first class teacher, and all the others, with the deepest loyalty and gratitude, with admiration and nostalgia, if they are good to us. Every student is special in their own way. Or, as Vladeta Jerotić said, even twins are not equal. Keep this in mind, you educators at school and

at home. Psychologists will likely recall an even older teaching from Allport: every trait is unique! Therefore, the class teacher must act carefully, whether their students are younger or older adolescents, influenced by various cultural factors, coming from families of different social statuses and ambitions, often uncritically yielding to the tyranny and market greed of mass media, trends, and fads, where profit is above all, and morality is often a subject of ridicule. Generally, adolescents from environments that clumsily separate the wheat from the chaff in the flood of these transitional banalities and excesses will inevitably bring some of that harmful atmosphere into what was once a well-controlled school public space. Conservative admonitions from school administration, professors—or the spread of a spirit of oppressive seriousness and strictness, military discipline (similar to that in the aforementioned film), harsh punishments, and reprimands for bizarre oversights and outbursts—do not contribute to quality knowledge and certainly leave harmful consequences in upbringing for young people who will, as soon as they sense your sincerity and loyalty, admit that they despise informers, gossips, and sycophants, both among peers and in teaching ranks. (Let us not forget that during the teenage years, besides family and school, one learns „by modeling” from peers). On the other hand, you will also see what a class teacher can achieve with full understanding, advice, and encouragement—when they recognize themselves in the youth of those same students... Because we must not lose sight of the fact: the process of education operates on the principle that one who has knowledge wishes to pass it on to one who wishes to receive it. Value is the key word for education. It signifies what is worth sacrifice and self-denial; one sacrifices the pleasant for the useful, and the useful for the noble. To learn means to give up play and immediate pleasure for the sake of achieving long-lasting joy. The class teacher knows this and

---

---

must repeat it to be authoritative in their class, not authoritarian. They should not intimidate or threaten but remind the younger ones of order and their basic duties, freedoms, and rights. On the other hand, they must have more time and more empathy for each individual in their class, as this „own” does not mean a vacant and formal obligation imposed by the teaching schedule, but rather should be somewhat of a friend and companion, a small psychologist and educator, someone who will better understand the outburst, conflict, dissatisfaction, and anger of „their” student; someone who will attempt to restore disrupted communication with older colleagues and teachers to a normal state in relation to the school system. They are, in fact, that important link between the (unjustly) injured individual and the school system, which must seek a measure and a way to smooth over misunderstandings before they escalate. Any potential punishment should be received by the student with an educational lesson, rather than leaving anger and rebellion in their heart if they are not in the right: because, as in any hierarchy, there must be a certain discipline, with rewards and punishments, which must be accepted, just like in other institutions of society. A school without effort is still a utopia! Therefore, the activity of the class teacher is based on paternalism and planning, not on the freedom and autonomy of the students. For this reason, a class teacher may be granted the right to a subjective view of the school’s and students’ problems, but they should not be allowed to appropriate the class as a fiefdom, as a feudal entity that they strictly control as their own possession, believing they are solely responsible to „the one above,” that is—the principal. Only extremely bad or extremely good individuals can capture the school’s attention, because what about those in between, who are the majority, and who also need attention, warmth, and understanding? A compassionate class teacher has much to say and discuss with students of small

---

---

and average ambitions, because—who knows if those ambitions might not grow tomorrow or the day after? Conversations and dialogues on this topic are good deeds of good and noble class teachers. We must cultivate mutual communication skills, the art of understanding, and the processes in education will move in a positive direction. It should not be forgotten that communication is always two-way and that, as Socrates said, one can and should learn from such communication.

Prevod **Prof. Nataša Stanojević**
Cetinje

ОТУПЉЕНА И ПОТКУПЉЕНА СВЕСТИ

(ШКОЛЕ И ПАРТИЈЕ НИСУ ИСТО)

Када сам лане ђаке трећег менторског (најбољег, такмичарског) разреда Математичке гимназије из Београда питао: „Да имате пекару у Нишу са 20 радника, би ли ви бирали директора или бисте пустили самим пекарима да га изабери?” Одговор је био кратак и јасан: „Ми бисмо га бирали!” Њихови професори у Математичкој гимназији, баш као и професори свих средњих школа Србије, бирају себи директоре на другачији начин – (тајним) гласањем колектива! Односно, на исти начин како се у Србији бирају и председници политичких партија. А школе и партије нису баш исто. И то нас на старту приморава да се макар на тренутак задржимо у лингвистичким (прецизније, етимолошким) водама. Реч партија долази од латинске речи „pars, partis”, што значи део, делић, страна, и упућује на нешто некомплетно, парцијално. На део, делић истине, али никако на целовиту истину! Партије, и белим вранама је то јасно, примарно теже освајању власти и одржавању на трону. Зато делове истине „приказују” као целовиту истину, што је последично, само по себи, извор раскошног спектра деформација и злоупотреба! Зашто би, у случају сличног избора управљачког кадра, и у школи било другачије? Директори, на чији избор и те како утичу партије,

постају за тили час бирократизовани. Строгом дисциплином од колектива захтевају слепу послушност и оданост, првенствено од својих дојучерашњих равноправних колега – од професора! Тако васпитно-образовна установа брзо постаје организација са једнопартијским системом, у којој се сусрећу изузетна моћ и неодговорност. Школски директор настоји да контролише целокупан живот људи – како професора тако и ученика и готово свих под школским кровом. Зато се око њега и његовог уског интереса неумитно формира круг „гласача и симпатизера” који стварају свој ексклузивни кружок, са правима и могућностима које други чланови колектива ни приближно немају. Круг око ауторитета и ауторитарне личности (који крију информације, иако професионална етика захтева независне размене обавештења) на тај начин лакше реализују своје приватне циљеве. Другим речима, стварност престаје да се тумачи у складу са истином и објашњава се у складу са интересом! А што мудрац рече: „Кад интерес виче, истина се не може чути.” Педагошка пракса надаље указује како претерано задржавање исте особе на месту директора, рецимо дуже од осам година, најчешће производи истрошеног лидера а од установе прави плодно тло за корупцију. У тој ситуацији ствара се и замашан број његових опонената који су у међувремену изложени тортури и понижењима. Да не помињемо оне, на први поглед невидљиве, а дубоке, ране које колективу доносе стечене навике беспоговорне покорности. Некада давно, у турском вакту и зулуму, такав карактер су звали рајинским менталитетом! У модернијим српским временима то исто би се могло и овако изразити: „старање” се лако претвара у надзор, а овај у контролу и израбљивање; праћено различитим облицима репресије. Последице патернализма на личном плану су следеће: недостатак појединачне одговорности, пасивност, губитак

способности за самопомоћ и свако самостално поступање. На колективном плану патернализам погодује ширењу конформизма, некритичким прихватањем постојећег стања. До јуче мирни, сабрани и квалитетни људи – у страху од својих ауторитарних „задужитеља” – претварају се (и то неретко, како ви са скромнијим животним искуством можда мислите) у честољубиве и честохлепљиве личности. Они су спремни да ураде све како би се још више додворили врховном ауторитету! Сматрају да би листом и сви професори требало да буду такви, али, ето, не могу, а немају просудитељску моћ њих, практичара, прозелита спремних на додворавање сваком царству око којег се шири опојан магнетизам моћи и страха. То је парадигма једног осујећеног света који поштује само власт и плаши се свега у параноидном страху од непознатог. Најгоре од свега је то што се неслобода и послушност преносе на ученике, јер познато је да они уче по моделу, путем идентификације, имитације... Усвајајући туђа осећања, размишљања и жеље, они их доживљавају као да су лично њихове. Последњих деценија, уз све ове недаће и пометње, на сцену ступа такозвано тржиште образовања, на којем је нејасно ко ће имати предност: квалитет наставе или финансијска корист? На сваком тржишту постоје победници и губитници, а на овом новом образовном тржишту сви ћемо завршити као губитници. Дивне су се мисли и замисли о томе шириле нашом јавном сценом, о наводном квалитету и модернитету, а заборављало се на оно што социологија (Морен) зове отупљена и поткупљена свест. Елем, једни рационално до суштине проблема не могу да додају, јер им је свест отупљена; други су бистри и могу, али неће да кажу шта виде – јер им је свест поткупљена. Било би занимљиво цело друштво „провући” испод ове две оптике, да коначно знамо где смо и куда идемо.

У истим тим школским установама у којима стоју ауторитарни директори постоје и библиотеке са вредним књигама, попут оних Теодора Адорна у којима аутор позива читаоца на образовање и аутономију, на критику и саморефлексију, на непристајање... Али шта то вреди, кад је мало читалаца, а још мање оних који верују у оно прочитано. Забраздили смо далеко, предалеко. Заборавили смо на елементарну истину – да је образовање најзначајнији ресурс друштва, а не азил за социјалне случајеве, којем се поклања најмање пажње. Стога не треба да чуди то што данас полуобразовање не претходи образовању него проистиче из њега. Зато, на крају, прочитајте с посебном пажњом следећу опсервацију: Пре десет година Неда Тодоровић, професорка Факултета политичких наука у Београду, са жаљењем је констатовала да су на факултете почеле да долазе генерације које су мање образоване од својих родитеља. Ово није (добра) политика. Ово је наша стварност. Наша горка стварност!

ОТУПЛЕННОЕ И ПОДКУПЛЕННОЕ СОЗНАНИЕ

(ШКОЛЫ - НЕ ПАРТИИ)

В прошлом году я спросил учеников так называемого менторского (отборного, состоящего из олимпиадников) третьего класса белградской Математической гимназии: „Если бы у вас была в Нише пекарня с двадцатью работниками в штате - вы бы сами выбирали директора или предоставили пекарям выбирать его?” Ответ был короток и ясен: „Мы бы выбирали его сами!”

Однако их преподаватели в Математической гимназии, как и преподаватели всех средних школ в Сербии, избирают себе директоров иначе: (тайным) голосованием коллектива - то есть так же, как избираются в Сербии и председатели политических партий. Но школы - это не партии. В самом начале нашего рассуждения мы вынуждены обратиться к данному языку.

Слово „партия” происходит от латинского „pars, partis”, что означает „часть, фрагмент, сторона” и отсылает к чему-то неполному, частичному. К части, фрагменту истины, но никак не к целой истине! Партии - понятно любому - изначально стремятся захватить власть и удержаться на троне. Поэтому они преподносят фрагменты истины как целую истину, что впоследствии само по себе порождает широчайший спектр

искажений и манипуляций! Отчего же было бы иначе в случае подобного механизма избрания административных работников в школе? Директора, на избрание которых, безусловно, влияют партии, в мгновение ока превращаются в бюрократов.

Диктуя строгую дисциплину, они требуют от коллектива слепого подчинения и преданности, прежде всего от своих вчерашних равноправных коллег - от преподавателей! Таким образом воспитательно-образовательное учреждение вскоре превращается в организацию с однопартийной системой, где соединяются исключительная власть и безответственность.

Школьный директор стремится держать под всесторонним контролем жизнь преподавателей, учеников и всех, кто находится под крышей школы. Как следствие - вокруг него и его узких интересов неуклонно формируется круг „голосующих и симпатизирующих”, которые создают свою эксклюзивную ячейку, с правами и возможностями, недоступными другим членам коллектива даже в виде отдаленного подobia.

Круг, сложившийся при авторитете, авторитарной личности, скрывает информацию - хотя профессиональная этика приказывает придерживаться правила независимого информирования - и тем самым облегчает себе достижение своих частных целей. Иными словами, реальность перестает объясняться в соответствии с истинным положением дел и начинает преподноситься в соответствии с чьим-то интересом! А ведь недаром сказано: „Когда зовет корыстный интерес, голос истины не расслышать”.

Практика педагогической работы показывает, что чрезмерно долгое пребывание одного и того же лица в должности директора - скажем, свыше восьми лет - как правило, ведет к истощению руководителя, а учреждение превращает в рассадник коррупции.

Подобная ситуация приводит и к формированию немалой группы его оппонентов, которые подвергаются лишениям и унижению. Не говоря уже о ранах - на первый взгляд невидимых, но глубоких, - которые наносит коллективу приобретенная привычка безукоснительного подчинения. Когда-то давно, во времена турецкого ига, такой характер назывался рабским менталитетом! В наши дни ту же мысль можно выразить и следующим образом: „попечение” с легкостью превращается в надзор, тот, в свою очередь, - в контроль и подчинение, сопровождаемое различными формами подавления. На индивидуальном уровне патернализм влечет за собой такие последствия, как снижение личной ответственности, пассивность, утрата способности к самопомощи и какой бы то ни было самостоятельной деятельности.

На уровне коллектива патернализм способствует распространению конформизма, отказу от критического восприятия существующего положения дел. Еще вчера спокойные, миролюбивые, достойные люди - в страхе перед своими авторитарными „благодетелями” - превращаются (и не так редко, как может нам подсказывать скромный жизненный опыт) в честолюбцев, безудержных охотников за благосклонностью власть предержащих. Они готовы на все, чтобы еще больше угодить верховному авторитету! По их мнению, такими должны были бы быть все преподаватели, да вот - не могут, причем у них даже нет той мощной способности к суждению, свойственной практикам, прозелитам, готовым угождать любой царской власти, вокруг которой распространяется дурманящий магнетизм силы и страха.

Все это - парадигма мира тщеславия, который чтит исключительно власть и всего боится в параноическом страхе перед неизвестным. Хуже всего то, что несвобода и раболепие передаются ученикам, поскольку известно, что они обучаются

путем следования образцу, идентифицируют себя через подражание... Усваивая чужие чувства, мысли и стремления, они воспринимают их как свои собственные. В последние десятилетия, вдобавок ко всем этим печальным явлениям, на сцену выходит и так называемый рынок образования, на котором неясно, за кем преимущество: за качеством образования или за финансовой выгодой. На каждом рынке есть победители и проигравшие - но этот, новый образовательный рынок грозит нам всем участием проигравших.

Прекрасные мысли и начинания, сулящие осовременивание и качественный рост, кружили среди нашей общественности, но их носители не принимали во внимание того, что социология (Морен) называет отупленным и подкупленным сознанием. Таким образом, одни не могут рационально постичь суть проблемы, так как их сознание отуплено; другие сохранили ясный разум и видят все, но не желают говорить об увиденном - так как их сознание подкуплено. Занятно было бы рассмотреть через эту призму все наше общество, чтобы наконец узнать, кто мы такие и куда движемся.

В тех же образовательных учреждениях, школах, где заседают авторитарные директора, существуют и библиотеки, содержащие ценные книги - например, труды Теодора Адорно, в которых автор призывает читателя к образованию и независимости, к критике и саморефлексии, к неконформизму... Но к чему все это, когда читателей так мало, а еще меньше тех, кто верит прочитанному? Мы зашли слишком далеко. Мы забыли элементарную истину: образование - важнейший ресурс общества, а не убежище для неблагополучных маргиналов, которому внимание уделяется по остаточному принципу. Поэтому ничего удивительного в том, что сегодня так называемое полуобразование не предшествует образованию, а проистекает из него.

В заключение приведем наблюдение, к которому просим отнестись с особым вниманием: еще десять лет назад Неда Тодорович, преподаватель белградского Факультета политических наук, с сожалением констатировала, что уровень новых поколений студентов, поступающих на факультет, ниже, чем у их родителей.

Это не (адекватная) политика - это реальность. Наша печальная реальность!

Перевод **Софьи Алемпиевич**
Београд

КАКВА ЈЕ НАША ШКОЛА?

Људи у Србији, нарочито ако имају било какву власт у рукама, воле да изговарају звучне речи, попут: образовање, знање, помоћ. Да ли се оне тако често помињу само код нас? Не. Да ли нешто значе, бар онолико колико звучање обећава? Одговор је – опет одричан. Међутим, знамо шта те речи значе, самим тим што знамо шта је патернализам. Онај ко из било ког разлога није способен да брине о себи, долази у потчињен положај и над њим се успоставља старатељство. Али старатељство не значи одузимање (лишавање) слободе. Старатељ је особа увек спремна да подели сопствено знање, да суди и лечи. Не треба занемарити чињеницу да старатељ, понекад, уме да заузме супериоран положај у односу на објект старана.

Да ли је професор старатељ? Да ли је, у односу на ученике, супериоран? Делимично у вези с тим, а уместо кратког одговора, поделићу с вама једну анегдоту која се везује за професора (нећу рећи ког) Шесте београдске гимназије. Он је, наиме, на свом часу, на разне начине покушавао да обузда једног немирног ђака. Покушавао, али није ишло. И онда му је, у гневу, сасуо: „Иди код психијатра па се лечи!” Недељу дана касније, спазивши га поново на часу, није одолео да га пред свима не запита: „Јеси ли био код психијатра?” „Јесам”, узврати овај, с притајеном злурадошћу. „И, шта ти је рекао?” „Рекао ми је да је са мноштем све у реду, али да треба да дође професор!”

Смех који се разлегао професора је разгалио, а и важној лекцији подучио: у процесу узајамне наставе нема разлике у

рангу, обојица уче један од другог. Али професор треба да се труди и очекује да ђак буде бољи од њега, да са задовољством поднесе такво претицање. У томе је лепота професије наставник, у томе је, на крају, и изузетност релације о којој говорим. Ниједан други моћник то не дозвољава – не трпи боље од себе, него се окружује крпама од људи, духовном бедом, климоглавцима и такојевићима. А кад падне с власти – тражи милост. Искуство сопствене коже професора сасвим је другачије: он зна да добро никад не треба да буде противник бољем! И томе их професори уче, преносећи им и друга знања, навике, вештине, вредности – методом пречице – усвајамо лако и брзо оно за чим бисмо морали да трагамо целог живота, ако бисмо се ослањали само на сопствено искуство. Ипак, одавно је познато, а и Јунг говори о томе – личност не може васпитавати онај који је сам нема. У тој чињеници вреба велика опасност, јер од личности предавача добијамо драгоцен дар који ће нам, неочекивано, у будућем животу, осветлити неку замрачену деоницу наших тескоба и дилема.

Сведоци смо убрзаног развоја моћних технологија, праве глобалне навале података на мозак. Ипак, морамо знати да ни у духу новог времена нисмо предодређени да будемо само складишта података и чињеница, репродуктори туђег материјала, или, не дај боже, жртве „испирања мозга”, тог, како га је нобеловац Конрад Лоренц назвао, „једног од осам највећих грехова модерног света”. Васпитно-образовни систем мора учити критичком промишљању, самосталном логичком сналажењу у решавању савремених проблема и ситуација.

Искуства и знања васпитача и те како могу помоћи. Они су ту да науче ученике да мисле својом главом! Они су професионалци који унапређују добро. Један од њих волео је баш овако да беседи: „Ви учите због себе, људи! Учите да бисте једног дана могли да станете на брдо победе, погледате испод

себе и видите путању свог успона! Да можете да кажете да сте успели, иако су вам сви говорили супротно! Ја вас нећу убеђивати да учите само због мене! Али вам саветујем да учите због себе!”

Мењају се границе, државе, градови, па и фасаде школа у којима стичемо знање. Међутим, знања које је стечено остаће заувек у нама. Вечно. Нико нам га неће моћи отети, украсти, присвојити – још ако се током школовања предност даје школи мишљења, уместо школи памћења, одлучни да не будемо само добри стручњаци него и добре личности – не треба да страхујемо пред изазовима будућих дана. Професори морају ученицима дати довољно мера, кључева и поука помоћу којих ће они кроз те дане лакше корачати.

IM KLASSENZIMMER IST DER LEHRER IDEOLOGE, RICHTER UND ARZT

Menschen in Serbien sprechen gerne klangvolle Wörter aus, wie beispielsweise Bildung, Wissen, Hilfe und dies insbesondere wenn sie irgendeine Art von Macht in der Hand haben. Werden diese Wörter nur bei uns so oft erwähnt? Nein. Ob sie was bedeuten, zumindest so viel wie ihre Bedeutung es verspricht? Die Antwort ist wieder verneinend. Allein dadurch, dass wir wissen, was Paternalismus ist, wissen wir, was diese Wörter bedeuten.

Jener, der aus irgendeinem Grund nicht in der Lage ist, sich um sich selbst zu kümmern, wird unterlegen und ihm wird ein Vormund gegeben. Vormundschaft bedeutet aber keinen Freiheitsentzug. Der Vormund ist eine Person, die immer bereit ist, das eigene Wissen zu teilen, auch zu urteilen und zu behandeln. Die Tatsache, dass der Vormund hin und wieder eine überlegene Stellung gegenüber dem Objekt seiner Vormundschaft übernimmt, sollte nicht außer Acht gelassen werden. Ist der Lehrer unser Vormund?

Ist er uns gegenüber überlegen? An Stelle einer kurzen Antwort, erzähle ich Euch, teilweise, eine Anekdote über einen Lehrer des Sechsten Belgrader Gymnasiums. Den Namen verrate ich Euch nicht! In seiner Unterrichtsstunde versuchte er auf verschiedene Art und Weise einen Schüler zu bändigen. Er versuchte es erfolglos. In all seinem Zorn sagte er ihm...: „Gehe zum Psychiater, lass dich behandeln!“ Als er ihn nach einer Woche in der Unterrichtsstunde wieder bemerkte, konnte er es sich nicht

verkneifen ihn vor allen zu fragen: „Warst du beim Psychiater?“ „Ja, war ich.“ antwortete der Schüler mit einem heimlichen Misstreuen. „Und, was hat er denn gesagt?“ „Mit mir sei alles in Ordnung, doch es möge der Lehrer kommen.“

Es brach heftiges Lachen aus, welches den Lehrer aufheiterte und ihn einer wichtigen Lektion lehrte. Im Prozess des gegenseitigen Unterrichts gibt es keine Rangunterschiede. Beide lernen voneinander. SPIEGEL 31 Aber der Lehrer muss sich bemühen, dass sein Schüler besser als er wird, und ein solches „Überholen“ sollte er mit Vergnügen ertragen. In solchen Dingen spiegelt sich die Schönheit des Lehrerberufs, darin liegt die Besonderheit der Beziehung, von der ich spreche. Kein anderer Machthaber erlaubt so etwas - keiner duldet einen Besseren als er selber ist. Machthaber umgibt sich mit Abschaum der Menschen, mit geistigem Elend, mit Kopfnickern und Jasagern. Wenn er von der Macht fällt, bettelt er um Gnade.

Die persönliche Erfahrung des Lehrers sieht ganz anders aus: ihm ist klar, das Gute darf dem Besseren nie ein Gegner sein. Unsere Lehrer lehren uns diese Sachen, aber sie vermitteln uns auch andere Kenntnisse, Gewohnheiten, Fertigkeiten, Werte. Mit Hilfe der Abkürzungsmethode erwerben wir leicht und schnell alles, wonach wir unser Leben lang suchen würden, vorausgesetzt wir würden uns nur auf eigene Erfahrungen anlehnen.

Es ist seit langer Zeit bekannt, auch Jung sprach darüber, keiner, der selber keine Persönlichkeit hat, kann jemanden zur Persönlichkeit erziehen. In dieser Tatsache lauert eine große Gefahr, denn von der Persönlichkeit des Lehrers bekommen wir ein wertvolles Geschenk, welches uns, ganz unerwartet, im zukünftigen Leben eine dunkle Gasse unserer Engen und Dilemmas beleuchtet.

Wir sind Zeugen der beschleunigten Entwicklung von mächtigen Technologien, einer, im wahrsten Sinne des Wortes, globalen Datenattacke auf das Hirn. Uns muss auf jeden Fall klar sein, dass wir auch im neuen Zeitgeist nicht vorbestimmt sind, nur Daten

- und Tatsachenbanken zu sein, oder nur das Wissen anderer wiederzugeben, oder, Gott bewahre, Opfer einer „Gehirnwäsche“ zu werden. Der Nobelpreisträger Konrad Lorenz bezeichnete letzteres, als „eine der acht größten Sünden der modernen Welt“. Das Erziehungs - und Bildungssystem muss uns einer kritischen Denkweise, einer selbständigen logischen Lösungsfindung der modernen Probleme und Situationen belehren.

Die Erfahrungen und das Wissen unserer Erzieher können uns sicher behilflich sein. Sie sind dafür da, um uns beizubringen, mit dem eigenen Kopf zu denken. Sie sind Profis, die das Gute fördern. Einer von ihnen liebte es so zu erzählen: „Leute, Ihr lernt Euret wegen! Ihr lernt, damit Ihr eines Tages auf den Triumphberg aufsteigen könnt, nach unten schauen und auf Euren Erfolgsweg blicken könnt. Ihr könnt dann sagen, dass Ihr es geschafft habt, obwohl Euch alle das Gegenteil eingeredet haben. Ich werde Euch nicht einreden, meinewegen zu lernen. Ich rate aber Euch, Eurer selbst wegen zu lernen! „

Es ändern sich Grenzen, Staaten, Städte, aber es ändern sich auch Schulfassaden, in denen wir unsere Kenntnisse erwerben. Doch das Wissen, welches wir uns angeeignet haben, bleibt für immer in uns. Auf Ewig. Keiner kann uns dieses Wissen enteignen, rauben, sich selbst SPIEGEL 32 aneignen. Dies kann vor allem nicht geschehen, wenn wir im Laufe der Schulausbildung den Vorteil der Denk - anstatt der Erinnerungsschule gegeben haben, entschlossen nicht nur gute Fachleute, sondern gute Persönlichkeiten zu sein. Wir sollen uns vor Herausforderungen der künftigen Tage nicht fürchten.

Der Lehrer, der in unserem Klassenzimmer der Ideologe, der Richter und der Arzt war, gab uns ausreichende Maßnahmen, Schlüssel und Belehrungen, mit Hilfe deren wir durch diese Tage leichter schreiten werden.

Prevela **Ana Stevanović**, Beograd

ЗНАЊЕ ЈЕ ПРИВИЛЕГИЈА

Персонални компјутери, мобилни телефони, интернет, фејсбук – постали су незаобилазни елементи савременог живота. Изменили су нашу свакодневицу. Толико смо усавршили технологију, да сада у било којем тренутку, на било којем месту, уз само два „клика“ можемо доћи до неограниченог броја информација. Да ли те информације унапређују наше знање или, пак, незнање? Живимо у свету у којем су медији конститутивни део реалности, обасипају нас подацима толико, да се морамо запитати: где је знање које смо изгубили са информацијама? Где је мудрост коју смо изгубили са знањем? Доказано је да су поједини људи који су живели пре две или две и по хиљаде година, пре свих електронских справа и информација, знали много више и дубље о свету и о себи него огромна већина нас, данас. За један дан сазнајемо више информација него што је средњовековни човек за читав свој живот! И тако, слободно време се скраћује, глобално село повећава, а усамљеност расте. Како је песник Т. С. Елиот рекао: „Телевизија је медијум који омогућава милионима људи да слушају исту шалу у истом тренутку, а да ипак остану усамљени“. Преко интернета се не можемо загрлити и пољубити. Налазимо се у универзуму у којем је све више информација, а све мање смисла. Растући квантитет информација не гарантује квалитет и креативност њихове употребе. Иако се помоћу медија стално убацују нове поруке и садржаји, губљење и пропадање смисла одиграва се далеко

брже од његовог обнављања. Постављам питање: Да ли читав информатички универзум има значаја за човека и да ли информација заиста информише? Мноштво информација прикрива смисао и истину. Медији креирају лажну слику стварности. Често из личних интереса, приказују нам свет бољим него што он заиста јесте. Опет из личног интереса – уливају страх у људе. Орсон Велс је пре седамдесет и седам година направио радио-драму „Рат светова” о инвазији Марсоваца на Земљу. Успаничени Американци, који су поверовали да је у питању стварни напад Марсоваца, јасно су показали како медији могу, довођењем људи у заблуду, проузроковати масовну панику. Поједини људи су чак бежали у шуме. Хераклит је рекао: „Многознаштво не учи памети”. Данас мноштво информација, само по себи, није довољна гаранција ономе ко их поседује да ће доћи до истинског сазнања или мудрости. Такође, он још говори и о многознаштву као превари. Оно може довести у заблуду.

У обиљу информација којима смо свакодневно засути, истина се извитопери. Неконтролисане и неорганизоване информације нису извор богатства информатичког друштва. Од друштва које је живело у информативној оскудици, стигли смо до друштва које је „информацијски преоптерећено”. Вишак информација, тако, отежава њихово правилно разумевање. Крајње је време да се запитамо: да ли је брзо и површно читање у свету хипертекстуалности уништило смисао и разумевање, да ли кликтање замењује мишљење? Стално кликтање и отварање нових табова и линкова претвара нас у сунђере који упијају загађену воду без способности филтрације. Треба ли прихватити баш све чиме нас послуже?

Будимо искрени: ма колико гладни били, нико од нас неће појести нешто што је врело, бајато или неукусно. Боље је јести мање него превише. Само мањи део заслужује високу оцену.

Ма колико технолошки и информатички напредовали, нећемо постати друштво знања док не будемо способни да извршимо селекцију информација, а касније те исте информације организујемо, пренесемо и користимо на креативан и друштвено одговоран начин. Мање је више! Боље је знати мање битних него више небитних ствари! Хајде да искористимо могућност избора! Одаберимо квалитет уместо квантитета и обогатимо знање. Знање је човекова прва привилегија!

ЖДАНОВ У МАТЕМАТИЧКОЈ ГИМНАЗИЈИ

У отвореном писму Наставничком већу Математичке гимназије, датираним 27. августа 2018, написао сам како је професионална етика посебна врста моралних односа који се успостављају унутар професионалне групе, као и њених припадника, према друштву. Она је самоконтрола и самодисциплина која јача аутономију професија у друштву. Она је и облик позитивне колегијалне контроле која има превентивну улогу. Стога је потпуно супротна негативној, лаичкој контроли, коју врше клијенти и државни органи. *Професионална етика би требало да буде засиуљена пре свега у просвети, јер је она, поред судства, здравства и мреже јушјева, најважнија за друштво.*

Међутим, етичке норме најчешће налажу да се односи међу колегама заснивају на сарадњи, а не на такмичењу и конкуренцији, без чега нема пуне и независне размене информација. Стога сам се и обратио уваженим колегама, како бих бар мало осветлио проблематику организације такмичења у Математичкој гимназији, верујући да ће моје писмо подстаћи расправу и довести до сазнања која такмичења организује наша школа, од школског и републичког, до међународног нивоа.

Подсетио сам колеге, без лажне скромности, да сам и сам идејни творац и организатор, уз помоћ неколико сарадника,

два међународна такмичења из четири области: БЕОКУЛИС – Београдски Кулоаров израз средњошколаца Србије и региона у медијима: ликовни рад, фотографија и кратки филм и БЕОПС – Београдско беседништво средњошколаца. Нико не спори да су такмичења из математике, физике и информатике најзначајнија и најмасовнија, пре свега за наше ученике, који на њима постижу, на радост свих нас, значајне успехе, и обезбеђују значајну афирмацију школи у којој радимо, у земљи и свету. Ми, професори, веома помажемо у организацији тог такмичења, иако је организација званично поверена Друштву математичара Србије и Друштву физичара Србије, удружењима која уредно примају од Министарства просвете битну новчану надокнаду за то. Подсетио сам колеге са стажом од десетак и више година, како смо за свој ангажман на Републичком такмичењу из математике, марта 2008. године, када је директор школе био др Владимир Драговић, добили надокнаду од по 2000 динара. За разлику од колега-чланова поменутих друштава, ми, обични професори, не добијамо никакву надокнаду за свој ангажман, те, народски речено, на такмичења долазимо као на мобу. Но, треба јасно рећи да то ипак – није моба. На мобама људи раде добровољно, са циљем да помогну другима, не би ли се одређени посао урадио лакше и на време, заузврат добијају ручак и пиће, али и прећутно обећање да ће се и на њихову мобу доћи. А ми не добијамо ништа, сем уцене и принуде да радимо и суботом и недељом. То се у народу зове – кулук.

Када сам ове школске године, поред 120 минута дежурња на Регионалном такмичењу из математике, одбио да дежурам још 120 минута на Српској математичкој олимпијади, на којој сам дежурао и прошле године, имао сам намеру да пружим прилику колегама, професорима математике, да и они дежурају и осете то „олимпијско задовољство”. Претпоставља се да

је држава доделила професорима математике у МГ седмичну норму 12 часова, како би они боље радили у (дугој) приватној школи. Док професори друштвених предмета, хемије, биологије, физичког васпитања, имају норму 20 часова.

Директор је против мене покренуо дисциплински поступак и казнио ме одузимањем 20 процената од плате. Плашим се да је тиме злоупотребио свој положај. Директор не види и неће да чује колико сам ангажован на организацији поменутих међународних такмичења, БЕОКУЛИС-а и БЕОПС-а (од расписивања конкурса, пријема радова, одређивања тема беседништва, селекције учесника, те организације жирија, израде и штампања каталога и диплома, до обезбеђивања награда победницима, као и слања поштом награда награђеним ученицима широм региона). Треба се сетити Хегелове мисли да је најглувљи човек – онај који не жели да чује. Да кажем и то, да ми директор није исплатио новчану надокнаду за 50 посто наставе коју сам држао 17 дана, фебруара 2016. године, када сам мењао колегу Бранислава Узелца, професора социологије. Када сам му поднео писани захтев, изостао је његов писани одговор.

Плашим се, такође, да је директор злоупотребио положај и када је наредио или одобрио да професори и ученици волонтирају на овогодишњој Балканској математичкој олимпијади, коју – опет – организује Друштво математичара Србије, а све науштрб редовне наставе. Моја је намера била да уз помоћ и у заједничком интересу својих колега допринесем да наведену праксу будући директор ове школе не може и не сме да баштини.

На Наставничком већу, које је одржано 29. августа 2018, директор је информисао присутне чланове да је писмо стигло, али неће бити читано на овом већу. На наредном већу, које је одржано поводом првог тромесечја, почетком новембра,

на самом крају седнице, директор, мр Срђан Огњановић је, показујући писмо, рекао како га радије не би читао, а затим упитао професоре да ли неко од присутних жели да се писмо прочита. Нико од присутних није подигао руку. Онда се обратио мени, са понудом да о садржају писма известим колеге.

Рекао сам да нема њошребе да њоворим онима који њеи њодина чуће њод једним Ждановом*, а не усџану – нишиџа боље нису ни заслужили! После тога, јављају се две професорке информатике, Станка Матковић и Ивана Јовановић Мاستиловић, изјаснивши се како би оне ипак волеле да прочитају писмо. Директор им даје писмо, уз напомену да ће сачекати да писмо, када оне заврше читање, узети.

Када су у марту следеће године опет постала актуена такмичења и дежурства, исто Отворено писмо шаљем на заједничку школску имејл адресу. На мејл одговара само професорка математике, Сандра Андрић, која хвали активности Галерије Кулоар, БЕОКУЛИС-а и БЕОПС-а, и тврди да професори математике не добијају никакву надокнаду за дежурства. Још две професорке су се јавиле, како би се сагласиле са колегиницом.

И то је све.

---

*Ждановизам – назив за претјерану догматичност, за спречавање књижевне слободе изражавања, за најкрућу политичку усмјереност у умјетности (према презимену совјетског политичара Андреја Александровича Жданова (1896–1948), који је многе совјетске јавне раднике осуђивао због „безидејности”).

(Братољуб Клаић, *Рјечник сџраних ријечи*, Накладни завод Матице хрватске, Загреб 1988)

ХВАТАЊЕ ВОДЕ РЕШЕТОМ

Ако је новинарство – а то је општеприхваћено – дијалог нације са самом собом, онда је његов сегмент школског новинарства, такође несумњиво, равноправна размена информација, ставова и погледа између ученика, професора и директора школа... Знајући, међутим, тек шачицу средњих школа које „печатају” новине, белодано је јасно да овог насушно потребног дијалога скоро и нема – а и у оној мањини, где га бар формално има, води се алкаво, површно, млитаво... Речју – без истинске страсти и креације! Новине се најчешће појаве као привезак некој школској свечаности, ма тек реда ради, са уочљиво неизредигованим прозним и поетским радовима. Школске интернет странице ретко се ажурирају, на њима светле хрпиче бајатих вести и обавештења, а ни информативних паноа у ходницима одавно нема. Оскудни домети ђачких парламената највише подсећају на „учинке” негдашњих омладинских организација, чији су председници, баш као и ови данашњи председници ђачких парламената, у директорову канцеларију ступали – без куцања и најаве! Седнице тих парламената најчешће су на самој ивици кворума. Но, и поред тога, они се оглашавају, преко књига јавних обавештења, стално зовући чланство на састанке, уместо да отворено, на информативним паноима, сажето и јасно, изнесу записнике са седница, односно свој рад тако ставе пред највиши суд школске јавности! Директори најчешће одређују да им у том и таквом раду помажу такозвани „проверени професори” који,

с оне друге и стварне стране, нису одслушали ни факултетски семестар из друштвено-политичког система, права, информисања... Овај број часописа „ГБ” зачео се ове школске године у време када су ученици Шесте и Математичке гимназије на часовима Устава и права грађана радили писмене радове – појединачно и групно – под (временским) притиском, на једном или блок часу, и кад је решено да се ти радови објаве у штампаној и електронској верзији. У овој намери подржала нас је Весна Антељ, директорица и главна уредница „Просветног прегледа” која уме и хоће да препозна креативни израз гимназијалаца. Ученици су делали марљиво, стваралачки, искрено, па иако ти продукти можда нису увек оличење „магичног и обичног реализма”, уочићете првенствено колико пажње придају детаљима. А право умеће и зрно заносне и дубоке истине као заинат, врло често се крије – баш у детаљу! Не каже се тек фразе ради: „Бог је у детаљу!” Један од бивших директора Шесте београдске гимназије, пре девет година, познат по односу према школском простору као према Алајбеговој слами, није успео да изда монографију поводом 70 година гимназије, али је школски простор продавао до изнемоглости. Тако је узрупирано школско игралиште и скоро цело лево крило зграде. Лањски директор, Александар Хрњак (Лањски Снег) окружен сличним самохвалисавцима, прогонио је „ГБ”, иако на слободном тржишту часопис продаје четири своје странице за осамдесет хиљада – обезбедио је своје штампање. Школа је морала да враћа већ уплаћени новац. Ништа ново под капом небеском, уздахнули би над овим случајем стари Римљани, алудирајући на то да се већ давно догодило и неком другом. Па, да. С истом жестином, како су нас лани прогонили, генерал Пиноче „прогонио” је Дон Кихота из чилеанских библиотека... Срећом, не задуго... Ускогруди и зајапурени диктатор логиком жабе са дна бунара (и неконтролисана власти која сама

од себе владаоца заслепљује) сматрао је да је свеколико небо то што се види са дна бунара. Зато га је брзо и збрисао талас пролазности, а Дон Кихот се, као истинска вредност, вратио на место које му и доликује.

Л. С. је управљао школом по одредбама примитивног, неразвијеног права које не познаје државно право, формалну логику и писмо – довољно је да постоји раширен „консензус групе” о пожељним облицима понашања, као и спонтана санкција за одступање од тих „њихових” облика. Владао је страхом, застрашивањем, једноумљем – које се панично боји одштампаног другог и другачијег мишљења.

Страх је велики непријатељ. Страх од сопствене пропасти, страх од туђега успеха, празноверје и предрасуде којима су самохвалисавци наоружани. Као и медиокритетство, страх је заразан, па ако се не ограничи, ако се не држи на узди, развије се у праву параноју. Они који производе сплетке у мраку, у клану, у затвореним канцеларијама, знају за ту његову моћ, али и ви треба да знате да страх ништа ефикасније ни лакше не демонтира као усмеравање јавног светла ка том мраку и тим конструкторима, када чињенице, хтеле-не хтеле, избијају на видело.

Другим речима: дух њихов и њихове критике су дух једностраности, на шта речито указује Радомир Константиновић у гласовитој *Филозофији њаланке...* Они су доследни у одбрани споре, досадне јавности, паланачке јавности, они више прате нечији живот него дело – и више контекст него текст. Они се, дакле, баве периферним и опскурним питањима дела, неумитно притом мимоилазећи – суштину! Они просто – хватају воду решетом! А пред решетом, као што знамо, игра једино мечка... Само у њој оно производи мутне страхове и нагони је на глупу покорност. С нама то ни у ком случају није случај!

(Објављено у часопису „Г6” 2011/2012. године.)

ЗАЈЕДНИЧКЕ ТРЕШЊЕ, КРУШКЕ И ОРАСИ

Seljani dva jošanička zaseoka, Konjevića i Cerove Ravni, živjeli su u harmoniji i slozi na desnoj obali Drine, na sedmom kilometru puta od Foče ka Goraždu. Gotovo vijek i po ti odnosi bili su ispunjeni punim komšijskim poštovanjem i uvažavanjem, iako u Konjevićima bjehu tri kuće Blagojevića, Srba pravoslavaca, u Cerovoj Ravni tri kuće Korjenića i jedna Pašovića, muslimana Bošnjaka. Komunikacije i interakcije bjehu takođe svakodnevne – a kako i ne bi – njive i voćnjaci izmiješani, pašnjaci zajednički... a stid nevidljiva brana da se harmonija ne naruši.

Ljeti, za dugih obdanica, pridružili bi im se i mještani Bošnjaci, iz još tri zaseoka – iz četiri kuće Hušića (iz istoimenog zaseoka), dvije kuće Zundža iz Okosovića i pet kuća zasoka Husejnovići: Haskovića, Jašarevića i Hadžiahmetovića, te zaseoci Srba: Gapići, pet kuća Jegdića i jedne Drinjaka, te moji ujaci Višnjići: četiri kuće u Hodžićima, dvije u Medanovićima i tri kuće Čančara, Kulića i Višnjića u Alinovićima.

Skupa su obavljali brojne ratarske poslove koje je bilo važno završiti za jedan dan. Danas kod jednog, sutradan kod drugog domaćina. Recimo, na sadnji krompira, žetvi pšenice, vršidbi... *da se zemljica oplodi i rodi.*

A posebno, kad bi ko gradio kuću, svi su vodili računa o tome da pomognu tokom nekoliko dana mobe fizičkim radom, pa još i dnevnim angažmanom konjskih i volovskih zaprega.

Pri pokrivanju kuće, postavljanju „rogova” (drvene konstrukcije koja će držati crijep), svugdje bi majstore tesare darivali

peškirom ili košuljom, istovremeno ukrašavajući peškirimima i košuljama još nepokriven krov. Treba reći da su prilikom tih mnogobrojnih moba svi objedi bili spremni bez svinjetine i svinjske masti. I to je, kao i ono prethodno kazano, bilo čvrsto običajno pravilo u Jošanici i našem jošaničkom kraju.

Poučen takvim odnosima i mladalačkim iskustvima, prije tri godine, na Devetom BEOKULIS-u (Beogradskom Kuloarvom izrazu Srbije i regiona kroz fotografiju, likovnu umjetnost i kratak film) kada je našoj Matematičkoj gimnaziji u gostima bila Srednja škola primijenjenih umjetnosti iz Sarajeva, sjedeći za stolom restorana sa njenim profesorima i direktorom Mensurom Porovićem, ja sam za ručak poručio – piletinu.

Tom prilikom sjetio sam se i onih davnih dana moga dječastva na desnoj obali Drine, *kada bi se ljeti, od Spasovdana, čobanima po podne i predveče iznosila pita sirnica – spasovnica, sa dosta mlijeka. Nije izostajalo ni polivanje i prskanje djece mlijekom.*

Kako smo na Vaskrs ili krsnu slavu Đurđevdan, na Bajram – mi i susjedi muslimani – jedni drugima čuvali stoku po pašnjacima! Da onaj ko slavi i svetkuje može to da radi na miru i sa punim zadovoljstvom. Slavama i svetkovinama radovala bi se sva djeca „obje strane” – jer u svim tim prilikama njih darovi iz slavljeničkih kuća (išarana jaja, kolači, pite, ovčetina) nisu zaobilazili!

Kad bi se organizovale svadbe, često bi momci po komšiluku kaparisali dobre konje kojima bi išli u svatove.

Zajedničke voćke trešanja (postojala je i posebna čobanska trešnja), krušaka i oraha na najbolji način su zbližavale seljane. Vrlo često su to bila velika, krošnjata i starija stabla raspoređena u različitim posjedima. Mogla je, recimo, livada promijeniti vlasnika, ali je zajednička voćka ostajala – zajednička!

Posebno interesantno je bilo, kada bi jači noćni vetar „omlatio” dosta voća, a onda bi zorom „obično po jedno čeljade iz kuće” išlo i priključivalo se grupi sakupljača.

*Na kraju, u ovoj zajednici, zasnovanoj na saradnji i međusobnom poštovanju, sakupljeni plodovi bili su dijeljeni na sedam ravnih časti, na sedam jednakih dijelova. Na sedam kuća Blagojevića, Korjenića i Pašovića... Svaka druga nakana, svaka druga podjela bila bi ispod časti u maloj zajednici, koja se vijek i po držala devize *ne dam nama, pa nek' ide glava* (nama na obraz). Osjećanje časti bilo je usko povezano sa osjećanjem stida!*

I tim više me danas potresaju rečenice kolumniste Nebojše Katića o odsustvu srama u velikim zajednicama, jer on ispravno zaključuje: civilizovano društvo počiva na osjećaju stida možda i više nego što počiva na zakonima. *Kada stida nema, nema ni jasne granice između dobra i zla. Bez stida nema ni osjećaja krivice, ni kajanja, ni časti.*

Čemu onda sve drugo, ako izgubimo ono prvo? Ono što od kuće i iz porodice u duši nosimo... kao toplu pticu mladosti što još leprša u našim grudima i mislima. Ali – do kada ćemo je osjećati?

Do kada? Sada, nakon građanskog rata, u Konjevićima i Cerovoj Ravni seljana više nema. Raselili su se na četiri strane svijeta. Za njima su otperjale i ptice iz krošanja zajedničkih voćaka... *Zato sa svakim novim svitanjem selo liči na – ogledalo koje se udaljava.*

ПРИЈАТЕЉСТВО „ПОБЕЂУЈЕ ИЗГУБИВШИ”

Кажу да на основу ситница најбоље можемо да закључимо да ли је пријатељство право или је чисто користољубље. У свету у којем су новац и успех основа свега, пријатељства су, углавном, базирана на користољубљу. Вечито такмичење ко је бољи и ко има више, уноси јаз међу људима. Под утицајем околине постајемо део такмичења. Сваки нови успех доноси већу дозу љубоморе друге стране. Шта нам је битније, материјално или духовно богатство? Значе ли нам нешто новац и успех ако немамо с ким да их поделимо? Још је Аристотел у време античке Грчке дефинисао три врсте пријатељства: 1. Пријатељство ради користи; 2. Пријатељство ради заједничког задовољства; 3. Пријатељство утемељено на заједничким врлинама. Пријатељство ради користи и пријатељство ради заједничког задовољства можемо да ставимо у исти кош. То је заправо пријатељство базирано на користољубљу. Такви пријатељи гледају једни на друге као на средства којима се долази до циља. Све морално и хумано пада у воду. Таква „пријатељства” најчешћа су када је једна страна „богатија”, било да се ради о хуманом, социјалном или економском капиталу. Мање „богата” страна, у жељи да постигне више, а у незнању како то да уради, посеже за оним лошим у себи. Користи успех свог пријатеља да би достигла свој циљ. Најтужније је то што најчешће себе представља као идеалну, способну, моралну и вредну особу. Такви „пријатељи” не воле другога ради њега самога, већ воле корист коју имају од њега. Људе попут ових често називамо улицицама.

Да цитирам Селимовића: „Улицице – то су за мене најгори људи на свијету, најштетнији, најпоқваренији. Они подржавају сваку власт, они и јесу власт, они сију страх без милости, без икаквог обзира, хладни као лед, оштри као нож, као пси вјерни свакој држави, као курве неверни сваком појединцу. Најмање људи од свих људи. Док њих буде, нема среће на свијету, јер ће уништити све што је истинска људска вриједност.” Замислите ситуацију, дружите се са неким од малих ногу, знате се цео живот. Ви сте увек некако имали мало више среће и боље могућности него ваш пријатељ. Постизали сте више од њега, али свој однос према њему никада нисте мењали. Узимали сте га као другу верзију себе самог, а нисте ни слутили да сте искоришћени. Ситница по ситница – и ви схватате да особа коју сте сматрали најбољим пријатељем то, заправо, није. Замислите само колику празнину осећате тада у себи...

Француски књижевник Селин овако описује догађај у Првом светском рату: „Оно што људи не могу, могао је један коњ”, чији „слободни, чисти нагон”, Селин описује с несвакидашњом топлином, „а њихови, немачки ослобођени коњи галопирали су у празно и јурили спрам нас из велике даљине... Долазили су да се придруже нашим коњима, с којима би одмах постали добри пријатељи. Каква срећа. Што се нас војника тиче, нисмо могли учинити то исто.” Понекад су и животиње разумније од човека. Нажалост, код човека су често интереси и жеља за моћи јачи од оног хуманог у њему. Римски песник Овидије рекао је: „Склапај пријатељства само са себи равнима.” Постоје ли две особе које су у потпуности исте? Не постоје. У било којем односу, увек је неко бољи, па тако и у пријатељству. Да није тако, не би постојала љубомора међу људима. Једна страна је лепша, богатија, образованија, популарнија, амбициознија, искренија, поштенија од друге.

Када пријатељства нису права, ситуација је следећа: колико једна страна бива успешнија, толико код друге опада самопоуздање, а расте љубомора.

Пријатељство је истинска вредност. Оно убија и(ли) умањује егоизам, одстрањује од себе осећање мржње, гнева, себичности и развија љубав и љубазност према свима. Пријатељство „побеђује изгубивши”, „правим пријатељима све је заједничко.” Такве пријатеље не занима колико користи могу имати од вас. Они вас гледају као своју другу верзију и све што је њихово и ваше је, и обрнуто. Карактеристика правог пријатеља јесте да не гледа само свој лични успех, већ настоји да вас мотивише, да заједно постигнете више. Држите уза себе људе који су задовољни оним што имају и не гледају колико ви имате. Којима је битно да они, дружећи се са вама, постају бољи, и обрнуто. Такви људи су прави пријатељи и једино што је њима битно јесте да вас имају крај себе, да се смеју и плачу са вама, сада и заувек.

Зато, упознајмо нове људе, склапајмо нова пријатељства. Ново пријатељство је ново богатство, крупни капитал. Нова радост и нова вредност.

СЛОБОДА ЈЕ ПОТРЕБА ДУШЕ

Али ја припадам оним људима
који се уче док пишу (и говоре).

Ову лепу мисао Виктора Шкловског усвојили су, као свој мото, свих 15 беседника Другог БЕОПС-а – Београдског беседништва средњошколаца, одржаног 26. новембра 2013. у Математичкој гимназији. Истом максимумом руководили су се и ученици Математичке гимназије који су беседили годину дана раније – на првом такмичењу.

Савремена информатичка писменост поново, истакнимо то, уводи нелинеарне облике комуникације, што доводи до велике промене односа према језику, док границе између усмене и писане комуникације постају све флуидније. Интертекст, рецимо, у електронској комуникацији функционише као нови облик усмености. Компјутерски роман је интерактиван, јер читаоцу омогућује да учествује у његовом обликовању. Књижевност се враћа приповедању и усменом предању!

Поред свих преовлађујућих електронских преобликовања класичних садржаја у савременој цивилизацији слушања и гледања, усмено приповедање остаје предмет интересовања и трајна естетска категорија. Усмена структура приповедања само преузима знаковни систем писаног језика, али приповедање и даље има (или враћа) свој некадашњи смисао звучања, дозивања, еха... Иако су беседе (књиге) написане, оне се преносе и усмено. За концепт усмености најважнији

је непосредан (усмени) начин комуницирања. Говор је реализација језика: говор је језик у акцији.

До сада су у употреби биле четири комуникационе технологије: орална (говор), писмо, штампани и електронски запис. Сваки од ових медија има своје карактеристике, али ниједан није прекинут ни дан-данас, само је заузео специфично место у модерној култури.

Језик, односно говорни језик, првенствено је биолошки, па потом и културни феномен, док писмо, односно писани језик, у целости припада сфери културе. Човек говори од свог постанка, најмање 100.000 година, а почео је да пише тек пре 5.000 година. Покренуто с намером да међу гимназијалцима/средњошколцима подстакне и развије креативност, критичко мишљење, свест о значају праћења и анализе друштвенополитичког и културолошког контекста у којем живимо, беседништво БЕОПС-а открива нам критичку свест, промишљање и интересовање најмлађе генерација аутора-беседника, као и однос тих генерација према актуелним процесима, проблемима и друштвеним појавама. Тако је отварање простора и времена за креативну полемику и сарадњу младих, уз унапређење метода образовања гимназијалаца, у непосредном сагласју са савременим потребама друштва у целини и индивидуалним потребама садашњих ученика, будућих интелектуалаца – на чијем ће се знању и развијеној грађанској свести темљити друштвени развој.

Будући да су њихове вредности (беседништва) усклађене са вредностима отворених и напредних: да „отварају систем образовања према окружењу (региону) и вуку га у будућност”, како је формулисано у Стратегији развоја образовања у Србији до 2020, треба рећи да ова иницијатива захтева (а и заслужује) системску подршку – средњошколски часопис на нивоу Републике Србије у којем би вежбали „храброст

стваралаштва”. Оне који су после свега овога ма и у најмањој недоумици, подсетићемо: говор, спорења, полемике, најбољи су вид растварања уштогљене, наоко непомичне форме стварности. Они именују оно што се не сме прећуткивати. У конфликтима с покрићем аргумената често су клице истинског напретка. А аргументи се морају чути у својој чистој, непатвореној, кристалној јасноћи; морају бити изнети стилски, без страха и зазора, са свешћу коју је складно сажео и изразио Милан Кундера: *Чиилав живои је борба за ииуђе уво!*

Реторика није збркана галама налик дрхтавој песми коју пева престрашено дете, корачајући кроз шуму, како би растерало страхове који га раздиру; она је сасвим супротно томе: поткрепљује мисао *да зло засипрашује иилиикоумни сој, а богри духовни!* Човек је слободан онолико колико је вољан да покаже, а савремено доба тражи одважног човека, оног и онаквог коме стари Египћани не би казали: „Зашто галамиш, ако си у праву?”, као што су то говорили својим суседима, сумњајући у хаотичну бујицу њихових бучних речи, поучавајући их: „Једноставан је говор истине!” Једноставан, али и тежак и одговоран – уједно леп и благотворан.

„Нека вас оговарају, грде, осуђују, затварају, дозволите и да вас обесе, али објавите своју мисао. То није право, него дужност, велика обавеза оних који имају шта да кажу, да своју мисао изнесу на светлост дана за опште добро”, писао је Пол Луј Курије, мислећи управо на оно благотворно дејство које лепо срочена и саопштена истина има на друштво, ослобађајући га стега, страхова и заблуда. Мрачни делови светске историје врве примерима да су изречене речи плаћане главом. Али људи, као што видите и чујете, нису престали да говоре; слободоумни да иступају. Нове технологије су наметнуле слику, али нису успеле да затоме реч ни потребу за слободним изражавањем. Није то успео ни капиталистички

конзумеризам, јер се још од персијских бајки зна да је славују свеједно у каквом кавезу пева – оловном или златном – његово срце жуди за природом и слободом! Не каже ли и Свето писмо да „на почетку бјеше ријеч“?

Зато је било и биће увек важно како слажемо те речи и како се њима боримо за слободу, личну и друштвену, свесни да је она души неопходна, као земљи сунчева светлост.

Ако сте пак наивно поверовали да је ово наше доба коначно светло и добро, не треба да се враћате Орвеловој 1984. да бисте се уверили како ипак није. Купите дневне новине, или, још једноставније, потражите на интернету појмове Викиликс, Сноуден... Запитајте се зашто је човек свако оруђе које је створио током историје покушао да претвори у оружје, па ће вам бити јасно зашто треба да се речима борите за слободу – од школског часа, преко Ђачког парламента и Наставничког већа, до Глобалног плана.

И вашој души и вашој мисли слобода је потребна, као Земљи Сунце. Зар не?

СЕЛЕКТИВНА СЛИКА СТВАРНОСТИ

(МИСИЈА С ПЕРОМ И КАМЕРОМ)

Заједљиви критичари штампе, попут есејисте Ханса Магнуса Енцесбергера, констатовали су још давно, да медији приказују селективни део стварности: „Новинарство је као плес међу јајима, где се трудиш да плешеш, а да ниједно не пукне“. Новине и нису важне само по томе шта објављују, већ и по томе шта прећуткују! „Вашингтон пост“ је, уз „Њујорк тајмс“, најстарији и најугледнији дневни лист у САД, како каже амерички новинар Гери Ален у књизи *Реципије не новом светском њоретџу* (1987). Он вели како је све што „Пост“ објављује веома битно, јер га чита већина чланова поретка и додаје: „Све што 'Пост' не објављује такође је веома битно, и то је ноторна чињеница“. Казимјеж Брандис каже: „Говорећи о било чему, одајемо се оном о чему нећемо да говоримо, чега се плашимо и због чега патимо“. „Не одаје нас само наш говор, него и наше ћутање“, запажа Ђуро Шушњић. Бела Хамваш у свом стилу истиче: „Истина маске не односи се на оно што казује, јер казује лаж, него на оно што скрива, јер крије истину“.

Вест је новост намењена другима. Она помаже да се људи обавесте о догађају, понекад боље него да су сами били очевици. Но, најпре је потребно да се вест препозна, потом разуме, обради и, на крају, објави. Позната је анегдотска дефиниција вести чувеног Џона Богарта, уредника америчког локалног листа „Сунце“: „Када пас уједе човека, то није вест: али када

човек уједе пса – то је вест.” Додајмо и то да вест не мора да буде занимљива, ни актуелна, као ни значајна, али јој бизарност може обезбедити место у медијима. Тако, на пример, бугарски погранични органи, уочи нове 1994. године нису дозволили једном Југословену да уђе у њихову земљу, зато што је имао прљав аутомобил. Југословенске колеге су се брзо реванширале па су са граничног прелаза вратиле бугарског грађанина јер није имао кишобран, а у тадашњој држави, која беше и наша, падала је киша.

Оваквих саркастичних, ироничних и благих крилатица, пуна је вишевековна и бурна историја штампе. У њој су новине играле, као и данас, разноврсне улоге. Најчешће су оне зависиле од карактера друштва у којем су настајале и публике којој су биле намењене. Уосталом, листови и новине за одрасле преширока су тема за овај уводник. Мноштво је разноврних искустава и закључака, неретко и контрадикторних. Од старих шапирографисаних издања герилских група, до савремених корпорацијских издања у којима је информација – вест, најобичнија роба коју треба продати, наплатити, не би ли се власнику донео профит. Стога и нису вредна наше даље опсервације, као ни ваше пажње. Зато се позабавимо њеном знатно млађом сестром – штампом за младе, школским новинама и листовима.

Из „старе штампе” ова млађа сестра црпи занатске вештине, али су јој циљеви и намене другачије. Школске новине и листови треба да образују, стимулишу и забаве ученике, да привуку читаоце довитљивим и духовитим насловима, лепим стилем приповедања, квалитетним фотографијама, маштовитим графичким дизајном. Млади новинари треба да знају да се догађаји збивају у контексту времена и простора који су незаобилазни у контексту приче. Тај оквир треба обавезно поменути, да прича не би висила на чардаку – „ни на

небу ни на земљи”. Догађаје који се збивају хронолошки треба предочити динамично (занимљиво), јер основна мана у овом послу, као и у сваком другом је, бити досадан, разводњен, незанимљив! Свака тема се може приказати занимљиво, драматично, језгровито, поготово ако се добро и свеобухватно анализира. Аутор је тај који даје печат, под претпоставком да има добар, изоштрен, поуздан критеријум. Природа жанра није важна, било да је у питању вест, извештај, репортажа. Порука се може саопштити кратко и језгровито, а да, опет, буде аналитичка и са доста илустративних података.

Из властитог искуства знамо да илустрације привлаче пажњу, јер живимо у времену слике и перцептивности. Славна је анегдота америчког дописника из Грађанског рата, када редакцији саопштава: „Извините што пишем опширно, јер сам у стисци с временом!” У сваком, па и школском новинарству, да би се направила добра анализа и сажета интерпретација феномена, потребно је доста времена за рефлексiju, за раздвајање битног од небитног. Правило сажимања захтева да се, уместо сложених и дугих реченица, користе јасне и прецизне. Стога, древни песник, Хорације, поучава како је права уметност придржавање овог принципа, те стога вели: „Док настојим да будем сажет, постајем нејасан.” Како је новинарство колективни рад, текст може да побољша добар уредник, редактор, лектор, технички уредник, одличан уредник фототографије – атрактивном фотографијом. На крају, није ли фотографија „ново писмо” у служби света?

У тиму је свако битан, јер је часопис колективни производ. Зато и конкурс часописа „Огледало”, БЕЛЛИСТ – Београдско листање средњошколских листава/штампе, жели да подржи добре ђачке новине, ученике-ауторе и професоре-уреднике. Искуство показује да је њихов најцеловитији израз управо *њуз маџазин* – обимна публикација са општим

и школским темама. У њему се, кроз дуже и краће форме, свестрано осветљавају стања, појаве и догађаји, које пружај дубоко разумевање актуелних збивања у датом времену и простору. Таква новина треба да има свој континуитет. Да излази најмање два пута током школске године, да би ђаци и њихови професори-аутори, добили простор и могућност да се изразе. Да упореде ставове и на тај начин их унапреде.

У овом колективном послу стално учимо једни од других. И како би рекли психолози, добро никад није противник бољем! На крају, мисија школске штампе је да одгаја будуће читаоце, који, по правилу, имају увек више захтеве. То је и искуство нашег часописа, „Огледало”, по чему је особен у односу на претходнике. Сврха школског часописа је да, уз културу писања, развија и подстиче културу читања, која, нажалост, још није на завидном нивоу. Од читалачке публике тражимо да нам поклони онолико поверења колико заслужујемо, како је мудро саветовао наш новинар и социјалиста, Светозар Марковић.

NEPODNOŠLJIVA LAKOĆA FOTOGRAFISANJA

Od 1888, kada se pojavila prva boks-kamera Džordža Istmena, „fotografija se pokazala kao jedan od najrevolucionarnijih pronalazaka na svetu i kao najpopularniji umetnički izražajni oblik. Ona je uticala na istoriju, nauku i umetnost; od nje žive čitave industrije...” Iste te godine, 1888, Ustav Kraljevine Srbije članom 7 uspostavlja jednakost svih Srba pred zakonom, a članom 22 da svaki Srbin ima pravo da iskaže svoju misao: govorom, pismeno, štampom ili slikama. Dakle, štampa je slobodna.

Ovim jednostavnim rečenicama, štampanim pre gotovo pola veka, otpočinje uvod u *Veliku knjigu o fotografiji*, najboljoj monografiji u ovoj oblasti na našim prostorima, bez obzira na činjenicu što u njoj nećete naći nijedan redak o digitalnoj slici i digitalnim fotoaparatima. Ali zato ćete saznati da su neke od najstarijih fotografija na svetu snimljene grdosijom dugom 12 metara, da su tehnički slabije od svih koje danas dobijamo pomoću malog digitalca ili malo boljeg mobilnog telefona – u kojem je snimanje tek jedna od opcija. Vreme drastično smanjuje dimenzije tehničkih uređaja, olakšava rukovanje njima, pojeftinjuje procese. Vrhunske rezultate je, međutim, nemoguće postići bez većine znanja obelodanjenih u *Velikoj knjizi*. I danas bi iskusni fotograf, da parafraziramo ironičnog Miroslava Krležu, mlađim sledbenicima komotno mogao poručiti: „Gospodo moja, sve je to odavno napisano, samo više nitko ništa ne čita!” Jer, ni fotografija

nije ništa drugo nego pisanje (ili crtanje) svetlošću. Ime je znak, smisao, te grčko *photos* znači svetlost, a *grafos* crtanje, pa je tako svaka fotografija blesak svetlosti.

I kao što ni milioni onih koji su imali bolje pisaljke od Fjodora Mihailoviča Dostojevskog nisu uspjeli da napišu bolje knjige od njega, brojni su oni koji su imali bolju opremu od fotoreportera „Lajfa”, ali nisu uspjeli da snime impresivnije fotografije od njih. Može se zaključiti kako su talenat i znanje, i kad je o fotografiji reč, kao i u svakoj umetnosti, važniji od opreme. Ona lakonska, da bez alata nema zanata, ne važi za vrhunske domete u umetnosti.

Fotoindustrija se u međuvremenu do te mere razvila, da je većini populacije omogućeno u doba „civilizacije slike” da se sami bave proizvodnjom „slika” i to sasvim solidnog, prilično visokog kvaliteta. Tako se može govoriti o porodičnoj, policijskoj, medicinskoj, naučnoj, stručnoj, ratno-propagandnoj, dokumentarnoj, dokumentacijskoj, modnoj, reklamnoj, i bog te pita kakvoj sve fotografiji, jer su njene klasifikacije beskrajno široke, baš kao i njena polja odslikavanja. Isto tako, svakim danom širi se i njena upotrebnost, od mikrofotografije cvetnog tučka do kosmičke fotografije Marsa! Od fantastično malog do beskonačno velikog, ona produžuje čovekovo polje percepcije, ne samo u dimenzijama prostora, već, u slučaju dokumentarnih slika, omogućuje da zavirimo i u dubine vremena. Ili nas, pak, slikama iz porodičnih albuma, vodi u sopstveno detinjstvo i ranu mladost! Jednim kadrom, jednim delićem, jednom stotinkom sekunde, tog, davno zaustavljenog, vremena!

Tako je Zola, nakon petnaest godina amaterskog fotografisanja, 1901. zapisao kako „ne možemo tvrditi da smo nešto zaista videli, dok to nismo fotografisali”. „Izbeglice iz besmisla” najnovijih ratova najgorče suze liju za zaboravljenim albumima u napuštenim stanovima i kućama, tvrdeći da se sve može obnoviti osim uspomena zapisanih na pravougaonom fotopapiru. Na njima,

tim izgubljenim fotografijama, ostalo je ono što više nigde i nikad neće moći pronaći! Ne smatra se uzalud fotografija „ogledalom s pamćenjem”. Dirljive zapise s takvim motivima naći ćete u reportažama Žarka Janjića i Mome Kapora.

Drugim rečima, svaka fotografija ima cenu i procenu: tebi možda ništa ne znači, a drugome je pravo bogatstvo. U svakom slučaju, ona će ostati jedna od nedorečenih i do kraja neopisanih ljudskih sudbinskih priča na kojima počiva dobra literatura. I poput lapisa, kojim se pišu razna dela, iz različitih oblasti, piše se i svetlom, s tim što fotograf mora da bude osjetljiv na različite boje dnevnog svetla. Izoštrenog čula za nijanse svetlosnih mena od praskozorja do sutona, iz sata u sat. Fotografsko oko nalik je lovcu koji prati položaje senki i njihove nijanse.

Zlatno je pravilo fotografisanja pejzaža da se fotografiše samo u zoru i sumrak, 15 do 30 minuta pre i posle izlaska i zalaska sunca. Samo je tada svetlo meko i toplo, a onda i njegove senke. Današnji urednici fotografije u poznatim časopisima neće čak ni da pogledaju one koje nisu snimljene u zoru ili sumrak. Ako želite profesionalne rezultata, držite se tog pravila. Fotograf mora da vodi računa o stojnom mestu, perspektivi i bude svestan da ne gleda samo očima, nego i sopstvenim iskustvom i vaspitanjem. Ne posmatra svet i događaje kroz sočivo kamere i zenicu oka, već i kroz prizmu duše. Sve se to na kraju sažima u njegov pogled na svet čije je ogledalo slika – za koju ljudi s pravom kažu „da govori više od hiljadu reči”!

Fotografija i slike koje proizvode aparati nisu jednoznačni simbolički kompleksi, poput brojeva, nego višeznačni i višeslojni simboli, zbog čega neminovno otvaraju prostor za interpretaciju onog viđenog, ali, bogme, i za gledaoca. Ono što on kaže da vidi – uvek dosta kazuje! Fotografija postaje novo pismo ljuskog iskustva, sada već pretežno vizuelne, civilizacije čoveka. Svi smo u poziciji da svakodnevno digitalnim spravama masovno snimamo.

Fotografisanje nikad nije bilo jeftinije, masovnije, lakše i brže prenosiva fotografija, pa se sve odvija kao u stihu Branka Miljkovića: „poeziju će (jednom) svi pisati” (ne samo pesnici). Pa, evo, svedoci smo: pišu je i štampaju desetine hiljada zaljubljenika, ali nema tako „jakih” stihova kao što su bili Miljkovićevi. Nema autora tako snažnog, kao što beše Miljković. Iako je tehnologija napredovala do neslućenih visina, vrhunska umetnost je ostala privilegija malog kruga najboljih.

Pre koju deceniju, ovu tvrdnju potkrepili su i ostareli fotoreporteri, fotografi već pomenutog, čuvenog njujorškog magazina „Lajf”. Uzeli su najjeftinije fotoaparate posle čije se upotrebe omot jednostavno baci u kantu za smeće, a film se sačuva i razvija u laboratoriji. Od tako snimljenih kadrova napravili su foto-izložbu o kojoj je svet pisao i pričao mesecima. U eri digitalizacije, majstori su pokazali šta je osnova najbolje fotografije. To je čovek, i njegov autorski senzibilitet. Njegova osobena estetika koja ga čini neponovljivim. No, nije namera ovog teksta da odaje počast samo onim najboljima. Ne treba zaboraviti da je napredak usrećio milione ljudi na svim kontinentima, jer im je omogućio da slikaju sve i svašta u gotovo svim prilikama. Da se bez tehničkih prepreka oprobaju u fotografiji i fotografisanju, što je bilo otežano u ranijim složenim tehnološkim uslovima. Tada su fotografi morali da koriste hemikalije, poput razvijača i fiksira, u razvijanju (ne baš jeftinih) filmova i pri izradi slika u tamnim komorama. Masovnost kojom se dolazi do stotina i stotina slika, svakako ima i dobru stranu, kao što je npr. izbor za najbolju godišnju novinsku fotografiju poznatih svetskih organizatora. Vrlo često nju osvoji neki amater koji se sticajem okolnosti zatekao u pravo vreme na pravom mestu – i kliknuo kad je trebalo!

Novim aparatima-mobilnim telefonima za masovnu upotrebu ne može se baš lako slikati zvezdano nebo, ali mogu ljudska lica, na širokom svetskom prostoru, od onih udaljenih, gotovo

---

---

nenaseljenih, do krcatih metropola. Hodajući svetom, naš mudri pisac i jedini nobelovac, davno je zapisao da se „čovek nikada ne može dovoljno nagledati zvezdanog neba i ljudskih lica.” Sada nam svaki malo ambiciozniji foto-amater može predložiti mnoštvo novih lica, time je ovaj svet, isti za sve, kako veli Efešanin, u našim očima postao raznolikiji, bogatiji, lepši, zanimljiviji.

Бифе у Бечу, Р. Б.

KAKO MI KAŽEMO

„Ono što uđe u štampu – to je vijest” – Makluan. Znači, ono što se objavi u „Krilima”, to se desilo u školi. Dobro je (samo) ono za što „Kрила mladosti” kažu da je tako. Mi, na primjer, možemo reći da sadašnji predsjednik omladine naše škole nije lijepo vspitan. To bih rekao kao njegov profesor, a ne kao urednik, znači to nije tačno. Međutim, ako od početka nema ničega, po čemu li se nakupi prašina?

„Kрила mladosti” neće dozvoliti da prokockaju stečeno dačko povjerenje i uvijek će problemu prilaziti analitički, pa ako im se i desi nešto slično kao čuvenoj multinacionalnoj kompaniji „Dženeral motors”. Kompanija je, naime, dala ogromne pare da ispita perspektivu prodaje i reklame automobila. Ispitivač je zaključio da automobil pripada prošlosti. „Dženeral motors” je pare ipak dao.

Mi, istina, nismo toliko (ni) ekonomski jaki, ali i njujorški njusmagazin „Tajm” krenuo tako, da bi sada imao tiraž od 6 miliona primjeraka. Mi smo prodali 921 primjerak prošlog broja. „Tajm” ima 60 godina, a „Kрила” su tek izašla iz puberteta. Međutim, to nije ostalo neprimjećeno. Ranije su ih udavali (djevojku udaje selo, koje je pravi ministar masovne kulture: selo = javno mnijenje) „Naši dani”, Radio Sarajevo i Radio Goražde. Njihov 3. broj citirale su beogradska „Politika” i „Ilustrovana politika”, naredne brojeve očekujemo daće citirati taj isti „Tajm”, zatim njegov mjesni rival (e, da mi imamo rivala!) „Njusvik”, zatim pariski „Mond” ili moskovska „Pravda”.

Da reklama nije samo bauk koji dolazi sa Zapada, naučila je čak jedna naša mlada profesorica, koja koristi isključivo samoreklamu. (A djevojku, ipak, udaje selo – op. R. B.)

„Loš slikar mora metnuti u usta svojoj slici listić da bi kazao što ona zanači” – kaže Markes. Naše novine nisu slika, reći će vam đaci. Samo malograđani ne žele miješati zabavu sa rizikom, zato mi ne želimo da vi čitate naše novine u stilu: „Baš sam posluživao jednu mušteriju, kad čujem pucnjavu. Izađem, tamo je ležao taj sav u krvi, pa sam se ponovo vratio”.

Da (ne) volite naše novine, moći ćete da kažete na okruglom stolu koji ćemo organizovati o školskom novinarstvu.

„Veoma volim ruske romane – reče – međutim, nisam pročitao nijedan jer sam se plašio da nisu onakvi kakve sam očekivao”.

Pismo gl. urednika *Krila mladosti*,
lista učenika Srednjoškolskog centra Foča
Radivoja Blagojevića (maj 1984).

3

pismo gl. urednika
kako mi kažemo

"Ono što udje u štampu, to je vijest"-Markuan. Znači, ono što se objavi u "Krilima" to se desilo u školi. Dobro je (samo) ono za što "Krila mladosti" kažu da je tako. Mi, na primjer, možemo reći da sadašnji predsjednik naše škole nije lijepo vaspitan. To bih rekao kao njegov profesor, a ne kao urednik, znači to nije tačno. Međutim, ako od početka nema ničega, po čemu li se nakupi prašina? "Krila mladosti" neće dozvoliti da prokocka stečeno djačko povjerenje i uvijek će problemu prilaziti analitički, pa ako im se desi nešto slično kao čuvenoj multinacionalnoj kompaniji "Dženeral motors", koja je dala ogromne pare da ispita perspektivu prodaje i reklame automobila. Ispitivač je zaključio da automobil pripada prošlosti. "Dženeral motors" je pare ipak dao. Mi, istina, nismo toliko (ni) ekonomski jaki, ali i njujorški nusmagazin "Tajm" krenuo tako, da bi sada imao tiraž 6 miliona primjeraka. Mi smo prodali 921 primjerak prošlog broja. "Tajm" ima 60 godina, a "Krila" su tek izašla iz puberteta. Međutim, to nije ostalo neprimijećeno. Ranije su ih udavali (djevojku udaje selo, osnova je reklame koja je pravi ministar masovne kulture; selo-javno mrijenje) "Naši dani", Radio Sarajevo i Radio Goražde. Njihov treći broj citirala je beogradska "Politika", naredne brojeve očekujemo da citiraju taj isti "Tajm", zatim njegov mjesni rival (e, da mi imamo rivala) "Njujsvik", zatim pariški "Mond" ili moskovska "Pravda". Da reklama nije samo bauk koji dolazi sa Zapada, naučila je čak i jedna naša mlada profesorica, koja isključivo koristi samoreklamu. (Djevojku, ipak udaje selo op.R.B.)

"Loš slikar mora metnuti u usta svojoj slici listić da bi kazao što ona znači" – kaže Markes. Naše novine nisu slika, reći će vam đaci. Samo malograđani ne žele miješati zabavu sa rizikom, zato mi ne želimo da vi čitate naše novine u stilu: "Baš sam posluživao jednu mušteriju, kad čujem pucnjavu. Izađem, tamo je ležao taj sav u krvi, pa sam se onda ponovo vratio". Da (ne) volite naše novine, moći ćete da kažete na okruglom stolu koji ćemo organizovati o školskom novinarstvu. "Jako volim ruske romane-reče-međutim, nisam pročitao ni jedan jer sam se plašio da nisu onakvi kakve sam očekivao".

Radivoje Blagojević

krila mladosti

u ovom broju donose:

- *kad se Drina prelazila* str.4
- *učionica ili sudnica* str.5
- *ja, gazdarica i gospod bag* str.6
- *oskar za torčadore* str.11
- *zadani usta* str.14
- *simboli monotonije* str.15
- *čiji je naš dan* str.16
- *Ludwig van Beethoven* str.19
- *čakki horoskop* str.22
- *koga boli glava* str.27

Nedo Nikačević, Radivoje Blagojević i Ismet Čaušević Čaki

SVAKI ORAH TREBA SLOMITI

Najbolje su one novine koje znaju da elimiluju „nevažne”, a zadrže samo „važne” informacije, ali isto koliko je to bitno – toliko je teško naći to sito. „Krila mladosti” svijetla obraza izlaze, evo, treći put, jer su njihov prošli broj izvanredno primili poznavaoци omladinskog novinarstva i sami đaci-čitaoci.

Sarajevski „Naši dani” hvalili su ih na sve strane i na sva usta. Naše novine su sigurno stale na svoje noge, i pored toga što ih muče problemi koje imaju i profesionalne novinske kuće (skup papir...), počele su i da se prodaju. To će se sigurno pozitivno odraziti na kvalitet lista, samo ako ne zapadne za oko komisiji za šund i kič, pa moramo platiti porez na promet. Nemojte da vam smeta ovolika briga za njima, jer nas i Tagora, indijski pisac, savjetuje „da majčin trbuh ne predstavlja za dijete konačno prebivalište, ali majčina ljubav treba da postane jača kada dijete dođe na svijet”. Sigurno ćete se složiti da treba svim ljudskim bićima, pa i đacima, omogućiti da iznesu svoje mišljenje i da se ono čuje, kako bi se bolje razumjeli i brže rješivali probleme. „Meni se gadi ono što govorite, ali ću uvijek braniti vaše pravo da govorite”, veli Volter.

„Krila mladosti” nisu ničiji „noćni čuvar”, nisu ni tužioc, a ni advokati, branitelji nečega, ona pokušavaju ostraniti neke pristrasnosti iz kojih naviru parcijalni interesi, iz svog – đackog ugla, nastojeći da ne budu Sizifovi savjetnici. Đacka slika je mnogo svjetlija od one koje nam svijet danas pruža.

„Krila mladosti” će nastojati da putem ovog oblika komunikacije poboljšaju saradnju škole i omladine udruženog rada. Ljudi nikada neće čitati nešto što ih ne zanima, a vi ste, eto, kupili naš list.

„I orah u kojem baš ničeg nema polaže pravo da bude slomljen” – kaže Niče.

Iz pera gl. urednika *Krila mladosti*, lista učenika Srenjoškolskog centra Foča, Radivoja Blagojevića (januar 1984).

МРВЕ И КОЛАЧИ

Гледате нови број нове серије нашег листа – „тек” или „већ”. Како се узме. Ваша оцјена прошлог броја условиће одговор. Пошто сте ви доста разговарали о том броју и оцјењивали га, да ми кажемо коју ријеч.

Прво, лист је имао техничке недостатке. Испали су сви наднаслови и поднаслови без којих је новина као без очију. Тиме су ускраћени сви они читаоци који у новинама читају само то. Дошла нам је једна јавна и површна оцјена, да лист нема јасно одређену програмску оријентацију. Може ли се живјети само од програма?

Можда је неко већ дефинисао човјека као биће информација, збиља је и тако. Израчунато је да просјечан човјек дневно упија 3000 рекламних порука, рачунајући пошту, радио и ТВ пропаганду.

Новине су дио масовне и свакидашње културе. Наше новине су наше огледало и по њима се простор и вријеме познају. Неки ученици ће се и по њима сјећати својих средњошколски дана.

„Новина је јутарња молитва савременог човјека”, каже Хегел. Ми смо у овом броју покушали обухватити неке вруће теме, које су свакидашње, а проблем свакидашњице јесте проблем савременог човјека. Међутим, да ли нам је ријеч још увијек толико вриједна или је таква када јој свифтовски (горко песимистички) суде Алберто Моравија, „да је отрцана”, и Иво Андрић, „да вара”. Ново новинарство захтјева да из чињеница

излази умјетност, да се пажња усмјери на позадину, на околицу, да читалац осјети као да је тамо био, да бар отвори нове теме, а не мора да их објасни (објашњење је врхунац науке). Томе наше новине теже, а колико смо у томе успјели – показаће се.

„Крила младости” полако добијају и неке сталне рубрике, само да се устали њихово излагање – бар два пута у току школске године. Без (наших) новина нема нам (више) живота.

Ми у Фочи немамо неку новинску културу, јер на фочанској трпези има веома мало тих артикала. Друго је то што смо вични рећи за мрве – да су колачи.

„Људи су спремни да прихвате за Сунце не само сваку репатицу, већ и сваки зажарени пепео на фитиљу свијеће.”

Видимо се у новој школској години и новом Центру. У старијим разредима очекујемо бољу и зрелију сарадњу. Препоручујем вам текст на петој страни и уверавам вас да се наслов не односи на вас.

Из пера гл. уредника Крила младости,
листа ученика Средњошколског центра Фоча,
Радивоја Благојевића (мај 1983).

Матуранткиње VI и XIV београдске гимназије, Р. Б.

ИНВАЗИЈА МАТУРАНТКИЊА

У оквиру Устава и права грађана, предмета који сам предавао, постоји тема „Избори и изборни системи”. С тим у вези, у мају 1997. у Шестој београдској гимназији, приредио сам манифестацију „Инвазија матуранткиња на Звездари”, која је била практичан (огледан!) пример како изгледа (тајно) гласање за двотрећинску већину ученика – прво те врсте у школи. Најпре сам фотографисао матуранткиње, а њихови изабрани портрети били су изложени од понедељка до четвртка на паноима у холу школе. „Гласачи” су могли да се опредељују не само за најлепшу, најшармантнију, најфотогеничнију кандидаткињу, већ и да у обзир узму остале карактеристике које красе узорне младе ученице, које се, ето, ускоро опраштају са средњом школом. Гласали су ученици, професори, чак и гости школе. Како? Тако што би куповали гласачке листиће по цени од једног динара (на слици видите колико је у то време коштала „Наша Звездара”).

Од новембра 1996. до фебруара наредне године, широм Србије одржавани су грађански и студентски протести против режима Слободана Милошевића. Грађански су трајали 88, а студентски више од 117 дана. Директан повод демонстрацијама била је крађа на локалним изборима 1996. године.

Ми смо, дакле, на нашој манифестацији гласачке листиће пустили – у слободну продају. Тиме смо се јавно похвалили, а изборе подржали још и паролама: „Најдемократскији избори на свету”, „Осећајте се као пред шведским столом у луксузном хотелу” и „Одобравајући осмех за ваш глас”. Гласач се могао

потписати именом и презименом, надимком, псеудонимом, могао је чак и да се не потпише... Вишедневно гласање (од понедељка до четвртка) паралелно је пратила и изложба изабраних употребљених гласачких листића. Сваког изборног дана објављивали смо нове резултате, што је пред паноима у школском холу, на великим одморима, доводило до правих вашарских гужви. Рекао сам „тајно гласање”, а из наставка се види да није одвећ тајно, јер знало се како изгледају резултати из дана у дан, који је младић дао петину професорске плате да би његова девојка победила. „Демократија је управљање циркусом из кавеза с мајмунима”, рекао је писац Менкен. Нико јасније није дефинисао у шта се може она претворити, као овај, код нас скоро непознат писац, а његови Американци сматрају га јединим достојним наследником Марка Твена.

Одељењски лист „Излог”, гласило трећег један одељења, доноси ангажован и хумористички прилог о „Инвазији”, у којем аутор Милош Лолић (данас афирмисани позоришни редитељ, иначе син глумице Данице Максимовић), ондашњи гимназијалац, спекулише куда иде новац зарађен од манифестације, закључујући како је професор који је организовао целокупно „клађење” зарадио толико „лове” да комотно, овог трена, може отићи у пензију. Наравно да није било тако... А ни новца није било толико. Од продатих листића купљене су књиге савремених писаца, дарови за победнице – по избору публике (прецизније – гласача) и по избору жирија.

Манифестацију су, поред „Наше Звездаре”, пропратили листови „Телеграф” и „Блиц”. Млада новинарка „Блица” није крила одушевљење идејом, међутим, кад сам јој открио да смо сличну манифестацију имали у Средњошколском центру „Никола Тесла” у Фочи још 1989. и 1990, само под називом „Окупација матуранткиња у 37 слика”, одушевљење је видно спласнуло, јер, ето, то више није ексклузива коју је очекивала.

Мајмуранткиње VI и XIV београдске гимназије, Р. Б.

Майуранџиќиње VI и XIV београдске гимназије, Р. Б.

Манифестација на Звездари одржана је још два пута, 1998. и 2000, као и у Четрнаестој гимназији, под именом „Инвазија матуранткиња на Врачару”. Захваљујем, овим путем, директорима Неђу Никачевићу, Блажу Благојевићу и Сими Ђорђићу који су подржали ове „изборе”. Нови, „досовски” директори школа, одмах по ступању на функцију, забранили су их.

ГАЛЕРИЈА КУЛОАР – КРЕАТИВНИ ЛАВИРИНТ

Душа никада не мисли без слике.
Аристотел

Оснивањем Галерије Кулоар у Математичкој гимназији (28. новембра 2007), добили смо прилику да видимо уметничка дела, како познатих стваралаца, тако и младих – још неафирмисаних гимназијалаца и уопште средњошколаца, који су кроз визуелне уметности настојали да нам представе своје виђење света и раскошну палету односа у њему. Од почетка нам је као путоказ служила констатација угледног редитеља (и професора) Боре Драшковића: „Напољу су остали незналице медија”, док нам је мото био: „Галерија не чини изложбу, него изложба чини галерију”. Зато смо хтели, а добрим делом у том и успели, да на београдском Кулоаровом изразу средњошколаца Србије (популарном БЕОКУЛИС-у), преко конкурса, окупимо што више младих, не само из Србије, него из целог региона, који се изражавају кроз ликовни рад, фотографију и кратки филм. (Захваљујемо директорима „Просветног прегледа”, Весни Антељ и Горану Павловићу који су нам штампали (и спонзорисали) одличне каталоге те манифестације).

Начинили смо, тако, једну широку платформу на којој су млади креативци у поменутих областима могли да се искажу и покажу, па зашто не – и да се упореде са вршњакињама и вршњацима са других географских ширина и виде где су и камо стреме у овим сложеним временима, са све убрзанијим

технолошким напретком и иновацијама. Но, и у таквим временима, и лавиринтима, као некаква константа, упркос менама и убрзањима, одржала се она Аристотелова – да душа никад не мисли без слике. Зато су отварања изложби наше Галерије увек представљала мале свечаности. Уметност је важна, једноставно, јер је вредност по себи. Она је јединствен извор уживања и освежавања маште. Стимулише развој аналитичких вештина – коришћењем сналажења у новим ситуацијама. Напокон, она је, недвосмислено, комплементарна и са науком, јер јој нуди различите методе резоновања. Зато ће вас и најједноставнији „прелет” кроз биографије научника који су мењали свет уверити да је сваки од њих имао свог омиљеног сликара, песника, писца, чија је дела љубоморно чувао или се пак с ауторима радо дружио. *Алберт Ајнштајн је рекао да му је Досјојевски више помогао него сам Гаус.*

У склопу Галерије делује Клуб-трибина МГ (Математичке гимназије), својеврсни полигон културне и научне јавности, у којем ће професори и уметници који имају шта да кажу, пред ђацима изнети своје мисли и погледе. Овим се културни контакти враћају на бригу о знању и култури мишљења. А то је најбољи начин да се унапреди отворено ширење података и побуди гостопримство и иновативност ученика.

Галерија је, подсетићу, отворена уз пуно разумевање тадашњег директора модерних схватања, др Владимира Драговића, који је знао, познавао и волео медије. Каснији директор, Срђан Огњановић, коме се одмах мора признати да је био врстан професор математике, нажалост никада отворено и искрено није подржавао Галерију. Више је ценио обично „пожарство” на такмичењу из математике, него креативност у културној и уметничкој активности Кулоара. Није одобрио чак ни штампање јубиларне монографије поводом 10 година Кулоара! На наше тражење да се ходник школе – Галерија,

префарба у бело, како би се боље презентовали изложени радови, одговорио је да „теткице, хигијеничарке нису за то”, бацивши нас у дилему: да ли је њихова стручност виша од наше (или је тако у његовој глави?)... Тако и данас помињани простор, са високом, масном ламперијом, заводљиво асоцира на заход, у старој, давно пропалој, Аустроугарској. Рецимо, забранио је 4. БЕОКУЛИС из само њему знаних разлога. А ми смо, потом, 5. БЕОКУЛИС дочекали спремно и удружено са Галеријом УРОБОРОС, коју је водио велики српски сликар Милан Туцовић. Туцовић је унапредио и жири, па смо ликовне радове (слике, цртеже, графике...) излагали пуних 15 дана у тој галерији, да бисмо се потом, опет, вратили у Кулоар.

Говори да бих те видео – каже стара изрека из античке Грчке, па се, ето, некако и њеним посредством, наш БЕОПС (Београдско беседништво средњошколаца Србије и региона) уклапа у савремену, како је многи зову, визуелну цивилизацију. Мада је у њему – и на почетку и на крају – реч. Од учесника се очекује висока култура језика, стила, мишљења, говора... и велико ангажовање у утицању на друштвену свест. На поправљању данашњице и оцртавању визије будућности, а све – мачем речи и идеја. Зато и од нових БЕОПС-а очекујемо да ће бити манифестације које плене радознале уши, освајају срца и душе, али и подучавају. Очекујемо да та манифестација буде место на којем српски језик показује своју изражајну раскошност, аутентичност, милозвучност. Колико је матерњи језик значајан, давно је увидео Хајдегер, пишући о њему као – „кући бића”. У њему пребивају смисао и вредност једне културе, њена прошлост, али и обриси будућности. Зато, дођите у новембру на БЕОПС – да бисте те обресе видели, и читајте „Огледало” које објављује мудре беседе ученика.

25 одељења МГ - 25 фотографија МЖ
Изложба фотографија Милана Живковића
Први плакат Галерије Кулоар (Дизајн: Л. Тилингер)

ДИЈАЛОГ ЛИКОВНИХ КУЛТУРА

Запловимо ли кроз времеплов, уочићемо занимљиву смену чула на историјској позорници. У ренесанси за умног и разбо- ритог човека говорило се – „има нос”, с појавом радија – „има ухо, уме да послушне време”. Од појаве телевизије и потоњих дигиталних унапређења – „има око и зна да се снађе у визуел- ном добу”. У контексту овог, ми смо већ раније имали и нос и ухо да намиришемо и послушнемо дух времена. Спознали смо да је циљ образовања и васпитања – стицање квалитетних знања и вештина из језичке, математичке, научне, уметничке, културне, техничке и информатичке писмености, нужно за живот у савременој заједници. С мало закашњења увидели смо да се у Западној Европи изучавају нови медији. Уметник је, рећи ће вам у Енглеској, у нашим школама свакодневна појава.

Ето, зато је оснивање Галерије „Кулоар” у београдској Математичкој гимназији (28. новембра 2007) био значајан искорак у том смеру. Гимназијалци, та млада, образована и преспективна публика „која лансира моду и диктира укус”, видели су уметничка дела већ афирмисаних стваралаца, али и добили прилику да годинама сами излажу – са вршњацима из Србије и земаља региона – кроз, ево, 7. Беокулис (Београдски „Кулоаров” ликовни израз). Беокулис је културна манифеста- ција на којој сваке године, у мају, средњошколци „разговарају” кроз разне видове уметничког изражавања, међу којима до- минирају цртеж, слика, графика, фотографија, филм, нови електронски медији. То је њихов својеврсни визуелни дијалог

из оног стеченог и научног; размена естетских искустава, погледа, ставова, судова, закључака...

Речју, дијалог (ликовних) култура! Али, то је и потенцијално поље за ублажавање међусобних напетости и поларизованих ставова, на којем се схвата да је богатство различитости – истинско богатство. Одвајкада је неговање дијалога унутар генерацијских група, као и дијалога између генерација и различитих учесника у образовању и одрастању, врло важан механизам.

Схватили смо то од самог почетка и доследно негујемо баш те вредности, учећи једни од других. А драго нам је да смо наишли и на широко разумевање околине. На овогодишњем Беокулису учествовали су ђаци – уметници из 48 школа са 633 рада у три категорије: ликовни рад, фотографија, кратки филм – из Србије, Босне и Херцеговине, Републике Српске, Црне Горе, Хрватске, Словеније и Македоније.

Видели смо много лепог, разноликог, угодног, корисног, занимљивог... Хвала вам свима за један овакав комплетан утисак. Закључили смо: оно што смо заједно урадили, баш је добро. И додали: идемо даље! Добро никад није било противник бољем, па ни у временима доминантно визуелне комуникације.

Текст је објављен у каталогу 7. БЕОКУЛИС-а
(од 8. маја до 12. јуна 2015).

НАВИКА УСАВРШАВАЊА ЗНАЊА

У Улици краљице Наталије налазе се две најпродуктивније српске институције – породилиште и Математичка гимназија. Обе су од посебног националног интереса.

У развијеној Европи најбољи одлазе да се школују за акушере и бабице, док код нас, за сада, најбољи иду у Математичку гимназију. Они који су из Београда, углавном, и рођени су у улици српске краљице која је све своје имање поклонила младима Универзитета у Београду.

Помало судбински, а више својом вољом, иако је пријемни испит ригорозан, они долазе покорно, немо и свечано, као да улазе у манастир. Долазе из свих градова Србије: Ниша, Крајева, Крагујевца, Суботице, из Црне Горе: Подгорице, Никшића, из Републике Српске: Бања Луке, Фоче, Српског Сарајева...

У Математичкој гимназији налазе подстицајну конкуренцију и окружење, одличне услове за рад и напредак, јер им професори несебично преносе тајно знање, а они с математичком прецизношћу пролазе кроз велики лавиринт – чинећи одбир и додајући свој удео, знајући да је „пут духа посредовање, заобилазни пут”.

Четрдесет година Математичке гимназије – четрдесет година навике, усавршавања, знања, математике – неоспорно је респективна традиција коју им нико неће поклонити; морају, најпре, да је заслуже својим делом. Оно што стварно воле, право је наслеђе њихово, тако да ће и њихова будућност

бити раскошна колико је раскошан њихов дух и светови које носе у себи.

Слушају онај Андрићев савет што га упућује „младим и даровитим нашим људима”: „Будите неповерљиви и стварни, строги према себи при извођењу сваке појединости, скромни при њиховој оцени, али код постављања циљева будите храбри и великодушни, мислите смело и гледајте далеко”.

Текст је објављен у Монографији поводом четрдесет година Математичке гимназије у Београду (2006).

ВОЉА ДРИНСКОГ ВЈЕТРА

*Нема тог вјетра који би био наклоњен
оном ко не зна куда плови.*

Мишел Монтењ

У вријеме оно давно, кад је зрно јечма било право „мало благо” вршидба је обављана коњима на тврдом травнотом тлу – гувнима, а за сваки случај, памтим, отац је под кућном стрехом држао и млатац, којим би се из снопова (углавном ражи), страсним замасима и ударцима, истресао драгоцјени плод, а онда брезовим (дрвеним) метлама сакупљао на хрпе. Кад би пред сутон напокон уминуле пасје врућине, отац би језиком влажио кажипрст, те подигавши га мало изнад уха чекао: хоће ли коначно долепршати вјетрић и помоћи му да с дрвеном лопатом развије љетњи урод. С кратким уздасима и ритмичним покретима бацао би отац лопатом оно жито изнад себе, оно би шуштећи падало назад на гомилице, а вјетрић би, још при узлету лопате, одвајао пљеву од плода. Риједак је то породични спектакл за дјечије очи сеоског малишана, али не дао ти бог да ти се пљева залијепи за ознојену кожу: сврбјело је горе него кад те буве изуједају! Одавно нема ни гувна, ни коња, ни млатца... на велику жалост, нема ни оца – под стрехом је мукла и дубока тишина, само се љетњи вјетар у сутон јавља, увијек тачно, у минут!

Вјетар је тако у мојим дјетињим мислима био неки тајанствени, малтене магијски дух; дух разиграни што може да се

заплете у шуме, у дјевојачку косу, у гриву преплашеног коња што безглаво јури хоризонтом! Подозриво сам мотрио на његову појаву, било да га зову лахор или вихор, али памтио сам мајчине ријечи, што су могле бити и стихови из њој неке знане старе пјесме: „Ех, да није вјетра, пауци би небо премрежили и сунце нам тако преотели!”

Географи се о том изражавају са знатно мање поетике, с више хладног сецирања појаве, те за вјетар веле да је то: хоризонтално или приближно хоризонтално кретање ваздушних маса усљед неједнаког ваздушног притиска на разним тачкама (областима) Земљине површине, који је изазван неједнаким загријавањем ваздуха. Вертикална кретања, била узлазна или силазна, зову се ваздушне или атмосферске струје.

Правац вјетра обиљежава се страном свијета одакле дува и колико често у ком смјеру, а то опет зависи и од Земљине ротационе брзине. Означава се помоћу вјетроказа и руже вјетрова, које нам откривају да постоје 32 правца. Осам од њих су главни: сјевер, сјевероисток, исток, југоисток, југ, југозапад, запад и сјеверозапад. Јачину му, односно брзину, одређују према броју пређених метара у секунди.

Ми, што смо расли уз Дрину, пратећи њене ћуди и водене струје, знали смо и за ваздушне струје над њом – и око ње. Знали смо за буру, за југо, за долињски и планињски вјетар, за онај што почиње ноћу – и зову га ноћник, за онај дневни – с именом даник, знали смо за дрињак (или дринац) – што дува уз Дрину, за вардарац што дува котлином Вардара, док су, рецимо, Дунав и цијела Панонска низија били посебно незгодни кад дуне кошава са Карпата...

Ко је био у Африци, као туриста, путник или радник, већ по фијуку може да разазна хамсин (харматан), зна шта је фен... а зна и шта су она ситна невидљива зрнца пијеска које ти вјетрови носе: или пак шта су дине – које ти вјетрови праве,

као што зна и шта су то еолске ерозије – које вјетрови вајају преобликујући рељеф неког краја... У школи се учи о томе, као што се учи и о тропским циклонима (оркани, урагани или тајфуни), што носе обиље киша, и о торнадима, силовитим ротирајућим олујама (у облику лијевка), које посљедњих година виђамо у нешто слабијем издању и на европском континенту. А на крају ове врло разуђене приче, додајмо да вјетрови знају и те како утицати на комплетне климатске промјене – а климатске промјене, оне нагле посебно – убију више људи годишње него сви ратови који се у то вријеме воде на планети. Звучи сензационалистички, али је суштински тачно!

Од кинеских папирнатих змајева, преко балона, једрилица, падобрана, параглајдера, авиона, хеликоптера, дрона и других ваздухоплова, вјетар служи у најразличитије сврхе до којих машта савременог човјека допире. За забаву, за превоз, за игру, за рат... Да не спомињемо опрашивање у биљном свијету, да не спомињемо Колумбове једрењаке, који су, покретани вјетром, на повратку из Америке у Европу довели кромпир, кукуруз...

Једноставно, без вјетра и његовог струјања живот на нашој планети би стао; можда о том и не размишљате док вас неки угодни лахор милује по лицу... Док, што би пјевао Бранко Радичевић „ветрић пири, липа мири, ко и пре... врело жубори у хладној гори...”

И као што на брзину не можете ни замислити шта би се све могло развити из оног једног јединог зрна јечма с почетка ове цртице, тако не можете на брзину спознати ту велику и свеприсутну улогу вјетра у човјековој свакодневици. Зар се случајно једно од највећих филмских дјела зове „Прохујало са вихором”? Ма не, јер једном, кад и нас нестане, Дрина ће тећи и неки нови вјетар пиркаће носећи облаке који ће се у њеној води огледати – као у најљепшем огледалу.

Драїојевића бук, Р. Б.

ВИШЕНИЈАНСНА ДРИНА

У свом кретању ова ријека са силном воденом снагом, кажу – највећом на Балкану – паралелно са сопственим током, истодобно симболизује и протицање времена и обичаја на својим обалама, а и подаље од њих. Све до Беча и све до Стамбола... након што се два наоко гранитна и дуготрајна царства зачас урушише и испарише попоут магле послјије плахе љетње кише – а она настави да тече као да се ништа догодило није, носећи у мутним дубинама и плитким, плахим брзацима – мутне тајне и бљештаве свјетлости – изазивајући људску радозналост час тамном, час свијетлом страном својих планинских вода, чији ток поодавно разграничава различите области, чија су и стварања и разарања за њ некако неумитно везана. И о чему су пера, много значајнија од овог, оставила непоновљиве литерарне споменике цјелокупној свјетској баштини.

Па опет, и упркос томе, као што дринске воде не престају да теку, не престају ни да се рађају ни евоцирају нове успомене и доживљаји повезани с њима.

Малишани с њених обала, још у раним разредима основне учени оном Хераклитовом: све тече, све се мијења – и никад не можеш два пута на исто мјесто у ријеци загазити – лично су се зарана увјеравали у то, за разлику од вршњака који су расли подалеко од текућих вода. Али и њима би учитељи знали пријекорно рећи, у случајевима површног одговора, „бистри сте и брзи као планински поток... али, брате, плитки, плитки!” Ни данас, кад су им косе поприлично сиједе, не знају колико се тих брзих потока, тих бистрица, како би рекли стари Словени (од бистро – брзо, а не како то данас преводе, да је

бистро – чисто!) улијева у Дрину, гдјекад рекосмо свијетлу, гдјекад опет мрачну, као онај Хераклит из Ефеса, звани Мрачни, што рече да све тече и све се мијења... Па и они што би на ово римовали „све се мијења, сем камења”, не би били у праву, јер ова, водом најбогатија притока Саве, силином дубинских струја мијења и камење и рељеф цјелокупни. Зато пред њом човјек стане зачуђен и замишљен, опчињен спознајом шта све може преобликовати ова сила склопљена од Таре и Пиве – кроз вријеме и кроз простор. Та ријека, о којој ће једном у Бијељини, дакле, тамо гдје се њене плаховитости смирују, чувени гуслар Филип Вишњић запјевати: „Дрина вода не тражи тефтера/ веће ждере без броја јунаке.”

Узводније, у Вишеграду, онај човјек што је учинио да она кроз разне језике дотече у цијели свијет, у роману *На Дрини ћуџирија* скупа с мостом описује је овако: „...на том месту где Дрина избија целом тежином своје водене масе, зелене и запењене, из природно затвореног склопа црних, стрмих планина, стоји велики, складно срезани мост од камена са једанаест лукова широког распона.”

С друге стране, архитекта и уметник Александар Дероко, као неки свевидећи посматрач, видио ју је овако: „Дрина је на дубинама тамнозелена као смарагд, у теснацима тајанствено црна од таме са сребрнастим одсјајем од оно мало сунца које допире са високог неба; негде, опет, над шљунчаним спрудовима, опална је као седеф.”

И ко је зна и ко је не зна, као прву асоцијацију њеном имену додаће атрибут „крива”... Одавно је то тако, много давније и од оног што је о њој записао чувени географ Јован Цвијић, додајући да је она, скупа са цијелим Подрињем, још неизучена читанка пуна сеоба и диоба, у исто вријеме и граница и премосница, и веза и бедем... од свега тога понешто, а никад до краја јасно искристалисано ни као добро, ни као зло.

Устиколина из 1934.

Нешто између, као Рио Гранде, као и толике друге граничне ријеке испуњене истовремено и страхом и надом за оног ко ноћива на њеним обалама... И изазовом и опрезом за оног ко ступа као пливач у њено корито које одавно, због обиља вирова, прати црна легенда, према којој Дрина потмуло шапуће: „Дајте ми страшљивог пливача, храброг имам сваког дана.”

С рибама је друкчије, само мртве пливају низводно, живе стреме у свим смјеровима... За њих страха нема!

А ја? И данас као изблиједјелу трауму носим успомену из четвртог основне, на први прелазак преко ове брзе, плаховите, бистре и чисте ријеке. Прелазео сам је с мајком, преко висећег жичаног моста, који се ужасно љуљао, а уз то су на њему трајала некаква крпљења широких рупа. Коња смо оставили на Цвилинском пољу, десној обали... „Иди преда мном, гледај лијеву обалу и не обарај очи доље, да те не повуче страх!” – говорила је моја добра мајка ту стару поуку свих Подрињана који су стрепили за свој нараштај. Међутим, ко може да се отме, а не погледа у захукталу стихију под ногама, па макар и задрхтао као ошинут подсвјесном плимом страха? И данас, додуше помало мутно, сјећам се оних својих климавих корака по мосту у Устиколини, који се љуља високо над запјењеном водом. А ако ми тај исти фочански догађај дође на сан стотинама километара од родног подрињског града, пробудим се орошен ситним знојем по врату и челу... И помислим на давне Андрићеве ријечи из одговора оном сарајевском писцу Марковићу: „Истина је, све су Дрине овог света криве, никад се неће исправити, али ми никад не треба да престанемо да их исправљамо.”

А та крива Дрина, љепотица и звијер, склопљене у једну цјелину, без јасних граница гдје завршава једно, а почиње друго, дио су мог дјетињства. И као што се дјетињства не могу одрећи, не могу ни ње – јер бих био као дрво без коријена! Наочито, али слабо.

Алиернајиве, Радивоје Благојевић

ТЕМА 2

ПОРТРЕТИ И ПРОФИЛИ

МИРЈАНА КАТИЋ

професорка математике
Математичка гимназија, Београд (2019–2022)

Срео сам је на капији школе баш кад се враћала из Министарства просвете Републике Србије са решењем о постављењу на директорско место. Честитао сам јој речима: „Треба да заборавите све што је било и изнова да учите!“. Међутим, она је устрајала на континуитету, како је, уосталом, и говорила на представљању пре избора. Реч је о континуитету бешчасћа који је претходни директор успешно заступао и неговао – и у томе добрано одмакао – у инсталацији Орвелове фарме у Математичкој гимназији. Неједнакост у доступности ресурсима и пасивно бирачко право (да будете изабрани) за директора школе од 2008. имао је само онај професор који ради и као професор у профитној – приватној Рачунарској гимназији у Београду. И актуелна директорка на сајту се дичи да је осам година *била ујравнотељка Фондације „Алмаи“*, која је тајна организација, што се тиче информација, за Математичку гимназију, која је јавна установа! Поменутој организацији, изгледа, обећала је да ће специјализовати ресавску (преписивачку) школу и да неће мислити, већ само памтити. „Човек би се одрекао и својих најдражих уживања ако би због тога морао да размишља“.

Директорка би ипак морала бежати из сенке свога претходника. Зашто? Па, напросто зато што је директорска функција у једној школи неспојива са радом у другој школи и код другог послодавца. Не може се истовремено служити и Богу

и Мамону! Молим је зато да хитно прекине свој ангажман у Рачунарској гимназији! И подсећам је на речи футуристе, писца и бизнисмена Алвина Тофлера, аутора чувеног „Шока будућности“:

„Нейисмена особа 21. века неће бити она која не уме да пише и чита, већ она која не може да учи, да се одучи и ионово научи. Они који моју да се одуче и ионово науче лидери су суишрашњице.“

(2021)

У школама је нужно престати са праксом и такозваним „демократским процесима у избору директора тих образовно-васпитних установа“.

Другим речима, мора се променити пракса да директоре бирају сви чланови колектива – јер директор онда више воли теткицу (хигијеничарку) и поданички настројеног професора који гласа за њега него еминентног професора са критеријумом и критичком настројеношћу.

Избор би требало да обави изабрано стручно петочлано тело, на градском или регионалном нивоу, које би пратило њихов рад. Директори треба да имају највише два мандата, као што је законом било прописано пре 15 година. Нажалост, у Србији све добро се лако и брзо изобличи и потре.

Свет је створен да га воде најбољи, а не да дрхти од примисли како мале и опскурне памети одлучују о његовој коначној судбини!

Кад се ствара оркестар, бирају се најбољи музичари, траже најбољи диригенти. Мора се одолети зову једнакости, одбацити визија једнаких, сем у старту, јер квазиједнакост води у сивило просечности. Или – што би се рекло – тамо где сви тврде да је трава зелена, траве заправо и нема! Једни су талентовани за ово или оно, али други нису уопште надарени.

Тај „демократски“ мит је корозиван, разарајући. Такве демократије у школама неумитно завршавају у тоталитаризму, као што је то чињеница у случају којим се бавимо. Један стари афористичар ту ситуацију је добро дефинисао: *„Тамо где је један све, све је – ништа!“*

Постојећи школски правилници о раду и међусобним односима омогућавају, па и фабрикују, малограђанску стихијност и самовољу првог човека или прве жене образовне установе – моћ се, кад је неограничена или ван контроле, не разликује по полу.

И у нашем случају је тако.

Наша директорка је агресивност и вољу за моћ потпуно наследила од претходног директора.

У ком смислу?

„Пет“ профитних активности споменутог директора и уских (а оданих!) кругова око њега остале су до дан-данас недокучиве тајне за све остале колеге, али и целокупну (не) заинтересовану јавност. Нико, наиме, не зна колико су им новца у џепове или на приватне рачуне налиле Фондација „Алмаги“, „Летњи кампови београдске Математичке гимназије“ и Донаторско вече крајем сваке године... Нити су Наставничко веће Математичке, нити Школски одбор исте цењене установе, ни наставнике који не припадају њиховом „уском кругу тајно одабраних“ – обавестили о раду тог уског круга својих колега и профиту који су тим ванредним ангажманом – остварили!? Никада!

Знају да је Летњи камп и Школу младих математичара похађао у приватној режији велики број ученика, а да су им образовне услуге у Београду пружала Удружења грађана „Кликер“ и „Кликерчић“.

А шта су „Кликер“ и „Кликерчић“ у тој сторији?

Па, „Кликер“ је и по дубини и по ширини – „школе у

школи”, која идентитет, имиџ – и уопште углед – исисава и вуче искључиво из традиције Математичке гимназије. И то је суштина. А форма је, или је можда и то само други пол те суштине, да „Кликер” и „Кликерчић” примају новац на своје посебни рачуне, али истовремено ђацима издају дипломе звучног назива, *Мајстор мајематике*, са званичним печатом Математичке гимназије!!!

Матична школа, која је створила „кликераше предаваче” узима се бескрупулозно као приватни посед. С њом уска група директорове „елите” остварује додатне приходе за себе, не хајући ни најмање за матичну школу и друге радне колеге у њој. Не морате бити посебно социолошки потковани да видите и закључите како пред собом имате типичан пример клептократије, појаве која буја унутар аутократске сфере, тамо где је на делу диктатура, импрегнирана с разним облицима коруптивне и непотистичке владавине.

За сва ова изнијансирана испољавања искварене власти важи тврдо начело: не постоји могућност адекватног увида и надзора над њеним радом, јер клептократе аутохтоно управљају како приливом, тако и расподелом јавних средстава. Односно, другим речима, лако и без последица – јавни новац претачу у приватне џепове!

На тај начин клептократија директно угрожава и слаби државну економију, државну политику и скрнави до безнађа законска и морална права грађана.

Развојне политике наших клептократа своде се на намештене (колоквијално: „штеловане”) продаје јавних добара властодршцу, члановима његове породице, кумовима и пријатељима, на изнуђивање новца од пословних партнера за „изборне акције”, злоупотребе државних фондова, усмеравање страних инвестиција у сопствену корист... Услед злоупотреба, намештаљки, монопола, као и разних шема „прања новца”, наш

клептократски модел управљања сасвим је деградирао квалитет живота обичног грађанина (школског система). Довео га је на тако ниске гране, као у давном вакту, када су Златиборци иронично шаптали својим унуцима: *„Кради, лажи и куни се криво, не би ли се остјануло живо”*.

Наши „заговорници” (директори и колеге) или клептократе, како год их именовали, неминовно ће се суочити са својим чињењима и загледати у сопствену политичку провалију.

Оно што може и бити и не бити, на крају се увек, како каже Андрић, *„йокори онеме штио мора биџи”*.

А до тада ће бити онако како је говорио народ: док крађа не буде кажњена, биће општеприхваћена – свесно или несвесно – све док се на хоризонту будућности не укажу људи с бољим „кликерима”, моралним назорима и принципима.

Директорка је потпуно преузела већ проверени рецепт свог претходника, који је понашање колектива базирао на беспоговорној послушности.

Успут, похлепној јарој господи никад није доста новца, нити поседовања материјалних добара. О Кантовим категоричким императивима, о звезданом небу над нама и моралном закону у нама, одавно се под кровом ове установе не прича, изузмемо ли часове филозофије. А шта ћемо са стварним животом? У њему се, у међувремену, не поштују врлине, влада страх од истине, од суочавања са стварношћу, а њено лице је прилично језиво и кад се само заслућује. Шта би тек било када би се са њом истински суочило! На сцени је дегенерација аутократске власти, која посеже за наказним самообожавањем!

Омиљена Стаљинова максима била је: љубав је пролазна, страх је вечан! Некоћ је, бележе историчари, прекинуо излагање мађарског револуционара Беле Куна док је говорио о

љубави мађарских комуниста према великом вођи, одмахнувши руком: „*Баш ме бриџа воле ли ме Мађари; ѿлаше ли се они мене?*” Насилна средства владања производе страх и стављају човека у понижавајући положај, а оне који понижавају Талмуд „осуђује” као убице.

Директорка **М. К.** живи обузета разударним нарцизмом, пуна хвалоспева самој себи (уста моја хвалите ме!), а онда и професори исто то здружно чине. То самољубље гори од жеље да уништи све што му није по вољи.

Јасно је да окружење оваквих шефова живи у страху, а сами шефови су напросто „болесни од страха”. Власт и страх су два блиска сродника па се често на зна где почиње један, а завршава други. Та појава је најчешћа код људи који мисле да све знају и све могу и који се, изгледа, никад нису сусрели у мислима са оним Кантовим категоричким императивима.

Али, сусрешће се кад-тад. Ако ништа друго, небо је увек над нама, а каткад је и звездано...

У Математичкој гимназији се уобичајило да професор сам бира (или предлаже) наследника када одлази из школе. Преложио сам, и сад сматрам, бољег од себе – Дражена Павлицу, рођеног Дубовчанина, који је дипломирао, па докторирао социологију на београдском Филозофском факултету. Области којима се приоритетно бави су религија, култура и медији. Павлица је, између осталог, својом књигом „Самочезња хришћанства” ушао у ужи избор за угледну Награду „Никола Милошевић” за 2021. годину. Награда је намењена најбољој књизи из области теорије књижевности и уметности, естетике и филозофије.

Међутим, садашња директорка **М. К.** има Лењинову „идеологију” прогона ума из Русије. Хм! Тачно пре сто година немачки пароброд *Oberburgermeister Haken* запловио је из Петербурга ка Немачкој. На њему беху најбољи руски

интелектуалци онога времена, па му се метафорично име „Филозофски пароброд” у списима одржало до дана данашњег. По свој прилици међу тим путницима у једном смеру био је и најпознатији од свих руских филозофа, чувени Николај Берђајев.

Директорка **М. К.** је, рецимо, у другој половини 2022. године водила део колектива на крстарење Охридским језером. Била је то званично едукативна екскурзија, а на списку путника нашло се тек нешто мало више од половине колектива: и то они које је сама бирала. А то једноставно значи – путовали су они који приликом избора у школи за њу гласају или у неким конфликтним или мало сложенијим ситуацијама у колективу за њу навијају. Укратко, на пут је ишла интересна група чији се инетереси поклапају с директоркиним.

До кад и на чију штету, време ће разобличити, по домаћем обичају – касно. Или, што би рекао гласовити пољски афористичар Станислав Жежи Лец: „Истина увек исплива на површину, али често као мртвац”.

Мр СРЂАН ОГЊАНОВИЋ

професор математике

Математичка гимназија, Београд (2008–2019)

На место директора Огњановић је дошао са репутацијом одличног и приљезног професора. Наслутили смо његов долазак.

Био сам уредник школских новина МГ, и у том броју школске 2005/2006, на десној страни листа био је упитник за директоре: проф. др Милана Распоповића, проф. др Душана Аднађевића, проф. др Љубомира Протића и директора др Владимира Драговића – „Четири МГ директора – краља са четири боје карата, четири МГ адута”. На левој страни тог листа био је текст мозаика с првим словима Математичке гимназије и слика Леонарда да Винчија – Мона Лиза. Уместо лица са загонетним смешком те тајанствене младе жене, уметнуто је лице будућег директора – Огњановића. Сва три мандата, потом, Огњановић је освојио као једини кандидат. На гласању за први, добивши све гласове чланова Наставничког већа, није крио задовољство, рекавши како му је посебно драго што су и двоје колега променили своје мишљење након гласања за в. д. директора.

Приликом избора за други четворогодишњи мандат, од 52 могућа гласа добио је 54. Дакле 104 посто! Тако је барем саопштила професорка математике, чланица Комисије за бројање гласова. Она је сигурно знала да броји. Нико ништа није коментарисао. За трећи мандат је уприличено „свечано гласање”, са фотографисањем професора за монографију о 50 година постојања Школе! Гласали су стално запослени и

спољни сарадници, пензионери школе, они који имају и они који немају право гласа. Сви су били „за”. Већ сам поменуо да је уведено 2008. све до данас на снази некакво пасивно бирачко право за избор директора Математичке гимназије, а своди се на то (гле парадокса!) да он/она мора радити и у профитној школи – Рачунарској гимназији у Београду. За све време свог директоровања, Огњановић је наставио да ради у тој школи и рекламирао се на сајту те друге гимназије. Рачунарске!

Једна анегдота из тог периода гласи: – Да ли је директор у школи, требало би да се консултујем с њим? – Јесте, само си погрешно улицу, број зграде и школу. – Нисам ја ништа погрешно, то је директорова грешка и он би требало да буде кажњен.

Директор је трећину професора МГ бирао и одводио са собом у ту другу образовну установу. **Тако је у Математичкој направио подгрупу – клику, која је и даље део шире групе. Зна се: подгрупа може изазвати напетост у групи, пошто се догађа да њени чланови гледају на чланове друге групе са сумњом и подозрењем.** Чланови подгрупе међусобно комуницирају, при чему искључују односе са другим људима. Тако се солидарност и јединство унутар шире групе нарушава. Углавном су и председници стручних већа бирани из ове „кликe”, као и два дугогодишња преседника синдиката школе, **М. Ђ. и С. М.**, па не чуди да је синдикат „кастриран” и често у поданичком односу према управи. Треба рећи и то да овај директор прве четири петине мандата свог директоровања записнике Наставничког већа МГ није давао на усвајање! Ревноснији хроничари би вероватно открили још неке сличне формалне пропусте, а ови најупечатљивији се откривају сами од себе. Рецимо, директор оснива Удружење грађана „Кликер” у Београду, које је и по дубини и по ширини – „школа у школи”. Ова парашкола младих математичара несмиљено краде идентитет Математичке гимназије: прима

новац на рачун Удружења „Кликер”, а издаје дипломе „Мајстор математике” са печатом Математичке гимназије!? Треба додати и да је дугогодишњи члан и председник Школског одбора МГ **Ж. Л.** сакрио записник Одбора из периода када је „продавана” школа. Та „кликерска” кич школа, коју (као) на вашару можете јефтино да купите као бофл робу, па по паланци да се хвалишете мухуром чувене Математичке гимназије. Предавачи не морају бити, као што гдекад и нису, професори математике... Овакве појаве стварају тезгарошку неодговорност, форсирају професоре да раде макар и осредње – али на више места – производе у педагошким колективима и некакву комерцијалну грозницу која на крају завршава у диктатури површности, обмане, а зашто не казати – и лажи! Ту праксу ће годинама примењивати Летњи камп Математичке гимназије и Донаторско вече Математичке гимназије. На седници Наставничког већа сам апострофирао да директор оваквим поступањем краде идентитет наше школе и паралелно с тим упропашћује иначе лепу идеју донаторства.

Међутим, највећи парадокс Математичке гимназије је да фактички највећу плату има помоћник директора, који, с друге стране, најмање ради. Помоћник директора је Јасмина Стошић, професорка биологије. Она по закону на то помоћничко место има право на 50 одсто плате, а добија пуну плату, плус 30 одсто хонорара.

Тако је лако закључити како она, радећи номинално две школске године, реално једну целу годину не ради ни дан, а уредно прима новчану награду. Њен рад у нашој образовној установи убедљиво је најскупљи. А да би тај парадокс некако прикрила или према сопственом мишљењу „оправдала”, она од осталих својих колега наставника тражи претерану „ревност” и послушност.

Једном сам био позван у канцеларију директора, пошто

су ме два строга професора (историје – **А. Г.** и информатике – **Ж. Л.**) по други пут лажно пријавила да сам уписао час који нисам одржао. (Удворице знају шта диктатор воли да чује.) И после по други пут доказане лажи, директор, вадећи било какав адут из рукава, каже да му је једна колегиница говорила како не воли да се дружи са мном, па, ако ја седнем за исти сто где је више професора, она устаје и одлази од стола. Мој одговор је био – како добро знам шта је то информбировски бојкот.

Монографија „50 година Математичке гимназије” из 2016. године јесте споменар у којем је фотографија победила текст. За њу сам понудио два своја текста: *Опшћено образовање* (Гледање новим очима) и *Слобода је њошреба душе*, о такмичењима средњошколаца у беседништву у нашој школи, објављеном у часопису МГ. Први текст је објавила београдска *Полиџика*, њен сајт и још четири портала: *Слободна зона* – Београд; *Моја Херцејовина* – Требиње; *Мајазин Плус* – Високо и *Бука* – Бања Лука. Оба ова прилога су глатко одбијена, док је мој трећи понуђени текст *Дијалој (ликовних) кулџура*, о девет година рада Галерије школе „Кулоар” објављен. Али, објављен је без потписаног аутора, као и 27 мојих фотографија, од којих, такође, ниједна није потписана мојим именом!!!

У периоду од 1996. до 2016. највише су Стручним већем математичара руководили мр Срђан Огњановић и Мирјана Катић. Тако се барем хвале у монографији „50 година МГ”. Катићева је преседник Стручног већа од 2008. до 2019, мада је пракса да се руководиоци мењају, најчешће сваке друге године! Даље, када је кратковида Агенција за корупцију опомнула директора Огњановића да не може бити директор школе и удружења, Катићева га је одмах заменила на месту директора Фондације „Алмаги”, Удружења „Кликер” и других тајних удружења школе. Знао је директор да ће се, кад оде са

власти, његова улога умногоме променити. Стога је на време корумпирао будућу директорку за коју је и лобирао, да би и даље имао патерналистички утицај на њу. Све по моделу оног рекламног слогана: **кад се може – све се хоће! А у нашој причи, као што видесте, много се може, а још више хоће. Само докад? И на чији образ и рачун?**

РАДЕ ЗЕЈАК

професор музичког васпитања (музички педагог)
VI београдска гимназија, Београд (2011–2016)

Радета Зејака је на место директора поставио привремени Школски одбор. На претходном, редовном заседању Школског одбора, није „прошао”, а био је в. д. директора. Проблем је био у томе што је ова школа одувек имала већину која је трула – „трула већина јабуке”. Може се рећи да је, споља гледано, Зејак поправио и уозбиљио школу као директор са искуством. То му није било тешко, јер је његов претходник школу оставио без њеног доброг имена и курса. Зејак је био велики бирократа и провинцијалац, најчешће је тражио да му професори пишу изјаве. Ништа није радио ако се није могао „уградити”. Највише је пажње посвећивао ђачким екскурзијама. Јавна је тајна да екскурзија школе са 1300 ученика добија провизију у висини двогодишње директорове плате. Такође, волео је да оснива удружења, путује о трошку школе и наступа на телевизији. И да, укинуо је – суштински, не декларативно – Наставничко веће, под изговором да је „време самоуправљања прошло”. Променио је и датум прославе Дана школе, који се годинама славио 19. октобра, најпре, када није успео да на време заврши монографију о 80 година Шесте гимназије, пошто је изабрао да му ту монографију пишу професори историје, а „историчари чекају историјску дистанцу”. Касније је монографију промовисао на „Студију Б”, а могао ју је видети само њему привржен мали број професора – као да је у питању нека света тајна. Цензурисао је „ГБ” часопис тако што је из електронске

верзије, објављене на сајту Школе, избацио мој уводни текст „Хватање воде решетом”. Иако сам са ученицима и колегама учествовао у припремању часописа и лобирао да од „Просветног прегледа” добијемо донацију за штампање, није дао чак ни 500 динара за такси превоз одштампаног „Г6” часописа. Дао је одобрење директору Математичке гимназије Срђану Огњановићу да у његовој канцеларији заједно саопште дан пре промоције у Кући Ђуре Јакшића, 12. септембра 2012, да се часописи „МГ” и „Г6” неће више штампати. То ме је оснажило и утврдило уверење да је концепт часописа „Огледало” одличан и он се појављује две године након братијске цензуре.

АЛЕКСАНДАР ХРЊАК

професор психологије и педагогије
VI београдска гимназија, Београд (2009–2011)

Овај директор завршио је факултет у 37. години, био је човек-кариатура и марионета, кога су упутили тадашњи моћници Општине Звездара и његова групација одборника. Каква „посвећеност”!? Тај човек ништа није знао, а ако је нешто и знао, то је било погрешно, нефункционално. Није могао да запамти ни имена и презимена професора. Био је добар трачер и сплеткарош, то му се мора признати. Није умео ни да броји, тако да је у неким одељењима било 45, а у другим по 25 ученика. Дактилографкиња Снежана је распоређивала у одељенима ученике који би бирали „лакше” професоре. Истакнимо: Хрњак једне школске године није правио, ни детаљно „гледао” Годишњи план школе, а потписао га је – чак га је и Школски одбор прихватио!!! Да је било по закону и у духу доброг морала, не би се могло догодити да План не буде на јавној расправи Наставничког већа. И не би се десило (а јесте), да је „прошао” део, дословце преписан из једне крагујевачке техничке школе!

Дотични забрањује ђачке новине, које су, подсетимо, на слободном тржишту успеле да продају своје четири стране за 80.000 динара! Школа је морала да враћа уплаћене паре. (Штампање 1.500 примерака „Г6” часописа у А4 формату на 32 странице кошта 50.000 динара. Четрнаест чланова редакције, углавном матураната, није дочекало објављивање својих радова у листу, као ни ученици ни професори школе.) Шта

преостаје, осим да директор дрхти од јавности и дијалога, окружен групом сличних самохвалисаваца? Да у страху његове очи виде оно чега нема (у листу), а не виде, оно што би морале да запазе – Статут и правне чињенице.

Када би у старој Атини неко начинио мањи деликт, забрањивали су му да три месеца свира дипле. Ако би пак направио већи, бранили су му да посећује позориште шест месеци. Питам се шта су колеге и ученици скривили Богу, па су годинама били лишени школских новина?

Хрњак је невољно напустио школу пре истека мандата.

ВЛАДИМИР КНЕЖЕВИЋ

професор историје

VI београдска гимназија, Београд (2001–2008)

Изабран је на место директора јер је професорима обећао да ће мање радити, само треба да хвале лик и дело „новопеченог” директора. Време је показало да је млад, „реш печен”, и да се држи речи. Не чуди нимало то што је његов избор изазвао највеће изненађење ученика којима је предавао. Колеге је корумпирао отвореним, бланко овереним „чеком за нерад”. „Боранија” и „мишеви” су, у то време, исписивали аксиоме просвете.

Када сам на једном Наставничком већу захтевао да управа школе доведе топлу воду (пошто је већ откривена) и у мушки WC, јер, ваљда и мушкарци перу руке, одговорио је да не зна шта тражим, „али да ми свакако то неће проћи”. Са ове дистанце, можда је то и највећа мудрост овог директора – ако се држимо лудости.

Исто тако, највише је волео ђачке екскурзије и дистрибуцију моћи. Бирао је кога ће „наградити” тим „едукативним експедицијама”. Познат је и по „креативном” односу према школском простору. За њега је то била „Алајбегова слама”, стога се, ваљда, према том простору односио као према личној прћији! Велики број учила кабинета физике изнајмљен је приватној школи како би била верификована. Никада нису враћени ти експонати. Али треба право рећи: како није владао ни собом, школским поседом је управљао „неко други”. Само он зна – ко!

Није успео да изда монографију поводом 70 година Гимназије, али је школски простор продавао до изнемоглости. Тако је узурпирано школско игралиште и скоро цело лево крило зграде. Закупац игралишта се данас налази на дугогодишњем одслужењу казне у Централном затвору. Директор је био приморан да поднесе оставку и напусти школу, пошто је ученици, чији је отац био познати директор познатог предузећа у граду, на крају школске године преправио четири закључене јединице како би положила разред. Неколико година касније добио је посао. Погодили сте где – у Министарству просвете. Као стручњак за ценус!

Др ВЛАДИМИР ДРАГОВИЋ

професор математике
Математичка гимназија, Београд (2004–2008)

Владимир Драговић постао је први директор београдске Математичке гимназије из редова њених некадашњих ученика. Како школа у време његовог дечаштва није имала одељења првог разреда, Драговић је други разред ове елитне образовне установе уписао 1983. године. Као победник Државног такмичења математичара бивше Југославије, он је и убрзао школовање. Већ 1984. уписује се на Математички факултет у Београду и студије завршава за само три године. Од 1988. до 1992. борави у Москви као аспирант на Универзитету „Ломоносов”. Изузетно надарен и радишан млад човек, који од свих ауторитета признаје само ауторитет чињеница и доказа, уз то каљен на великим ватрама стварања и креирања, докторираће на београдском Математичком факултету 1992. и тако постати најмлађи доктор наука у Србији. Данас је Драговић редовни професор на тексашком Универзитету у Даласу, у Сједињеним Америчким Државама.

Носећи у себи, уз поменути дар, јединствени спој етике, естетике и интелектуалности, Драговић је био и врло успешан (одличан!) директор Математичке гимназије. Ширио је око себе дух озбиљности, снажног али ненаметљивог ауторитета, желећи да по целој установи сија и блиста знање. Влада Републике Србије је 10. маја 2007. Математичку гимназију, уз Филолошку гимназију у Београду и Карловачку гимназију у Сремским Карловцима, прогласила школом од посебног националног интереса.

Данас комотно могу рећи, без лажне скромности, да и с м баштиним ту идеју, пошто сам јавности на њу указао у прилогу *Навике усаврашавања знања*: „У Улици краљице Наталије налазе се две најпродуктивније српске институције – Породилиште и Математичка гимназија. Обе су од посебног националног интереса. У развијеној Европи најбољи одлазе да се школују за акушере и бабице, док код нас, засад, најбољи иду у Математичку гимназију. Они који су из Београда углавном су и рођени у тој улици која носи име српске краљице која је све своје имање поклонила младима Универзитета у Београду.” Ове моје реченице записане су у монографији поводом 40-годишњице Математичке гимназије, а ширу верзију текста објавио сам у београдској *Полицици*, у рубрици „Међу нама” 19. септембра 2006. године – управо на дан прославе великог школског јубилеја.

Оснивањем Галерије „Кулоар” у Математичкој гимназији (28. новембра 2007) добили смо прилику да видимо уметничка дела како познатих стваралаца, тако и младих још неафирмисаних гимназијалаца и, уопште, средњошколаца, који су кроз визуелне уметности настојали да представе своје виђење света и раскошну палету односа у њему. Од почетка нам је као путоказ служила констатација угледног редитеља (и професора) Боре Драшковића: „Напољу су остали незналице медија”, док је мото гласио: „Галерија не чини изложбу, него изложба чини галерију”. Галерија је, подсетићу, отворена уз пуно разумевање и подршку директора модерних схватања, др Владимира Драговића, који је познавао и волео медије. Драговић је ренесансна личност, познавалац више језика, одличан и духовит говорник, али и саговорник који уме да слуша и чује човека, што је редак дар.

Како изузетни професори обично не пристају да буду пиони, одлично су и с поверењем сарађивали са директором

Драговићем, а он их је значајки водио резултатима, поштујући и штитећи њихов интегритет. Математичка гимназија конципирана је као установа која непрестано трага за новим формама додатног рада, које би њеним ђацима омогућиле свестран и успешан духовни развој, подстакле и развијале креативност ученика, не само у науци, већ и у разним видовима уметничког изражавања. Отвореност према савременим интелектуалним токовима и тенденцијама, као и задовољавање најширих друштвених потреба, у традицији су Математичке гимназије. Драговић је био директор који је поштовао ту традицију у пуном смислу речи.

Проф. др ЉУБОМИР ПРОТИЋ

професор математике

Математичка гимназија, Београд (2001-2004)

Професор Љубомир Протић био је први професор који је средњошколцима у Србији, а вероватно и ван ње, школске 1968/1969. предавао нови предмет: Програмирање и математичке машине. Докторирао је на Природно-математичком факултету у Београду одбравивши тезу *Неке нове методе за налажење приближних решења диференцијалних једначина и система диференцијалних једначина*. Говорио је како Михаило Петровић, чувени Мика Алас, диже математику на високи ниво, додајући да је тзв. Београдска школа диференцијалних једначина између два светска рата била један од значајних светских центара за развој ове математичке области. Истицао је да је незамислив развој било које науке и технике – без у њу уткане математике! Није, зато, нимало случајно још давно речено: математика је слушкиња свих наука!

Примера ради, човеково срце слуга је руку, ногу, очију... дакле, слуга свих органа тела. Истовремено, белодано је јасно да је срце, тај слуга организма, најбитнији орган човеков без којег он не може да живи!

Потпуно је онда јасно због чега је овај Подринац по рођењу млађим колегама безброј пута поновио како је математика и краљица науке и слушкиња свих наука! Волео је и ту своју криву Дрину, на чије је обале радо одлазио, знајући за давну Андрићеву опаску да су све Дрине овог света криве, да се никад неће исправити, али да ми не треба да престајемо да их исправљамо. И слагао се с њим.

Био је и изузетан методичар с дубоким уверењем да су талентовани методичари насушно потребни студентима и ученицима.

Најбоље је познавао поделу рада у гимназији и учио друге да се држе те поделе рада.

Први је угостио патријарха српског Павла у нашој гимназији. Ондашњи председник Владе Републике Србије, Зоран Ђинђић, чим је дочуо за датум те посете, похитао је да неколико дана пре црквеног великодостојника и сам лично посети ову образовну установу.

С нескривеном иронијом професор Протић је за невладине организације говорио да су попут организације Ал Каида. Није могао ни наслутити да ће се за 10 година у истој тој „његовој” школи формирати Удружење „Кликер”, тајна организација бившег и актуелног директора и групе професора математике, физике и информатике – која „кликерашима”, као привилегованој касти, омогућује да зарађују две плате. Остали професори могу то само да гледају, могу да ћуте или да се љуте – или пак да залудно доказују како су „кликераши” довели до неједнаке доступности ресурса Математичке гимназије. Врсни методичар је само наслућивао да воде новог времена нешто носе, али да ће то бити „Кликер” – није му било ни крај памети. Не зато што се и он можда тога не би могао сетити, већ просто што то у његовом времену није било морално, а до морала се тада озбиљно држало.

Прејонашице, Р. Б.

Проф. др МИЛАН РАСПОПОВИЋ

професор физике
Математичка гимназија, Београд (1997-2001)

Београдска Математичка гимназија животну је дело професора физике и њеног дугогодишњег директора Милана Распоповића. Он је, другим речима, и синоним и *spiritus movens* ове надалеко чувене образовне установе, пошто је још давно суштински допринео формулацији њене мисије и њеном остварењу кроз врло амбициозан наставни план и програм. Мисија се огледала у томе да се на једном месту окупе најталентованији ученици из целе генерације и да јединствена средња школа буде остварење оног принципа елитизма који је у земљама са другим педагошким традицијама постојао једино на универзитетима – где се најбољи усмеравају на неколико најбољих универзитета да би били под заједничким кровом са себи сличнима. Кроз храбро уведени елитизам, тешко одлучивање и рангирање, слављено је знање и умеће у савлађивању сложеног градива, ценила се наставничка подршка ученику, а не – као данас – у овој нашој помало ирационалној педагогији – важније је уловити ђака у незнању, него га нечему подучити! А како у самој математици, и уопште природним наукама, постоје јасни критеријуми, било је јасно како се радом и талентом излази на врх. Ко је, у најкраћем, човек са визијом те елитне школе с којом ће се наш образовни систем деценијама и с разлогом поносити? Милан Распоповић универзитетски је професор и доктор физике; занимљива личност првог реда – рационалан и ирационалан, бољећив

и строг – но недвосмислено директор коме дугујемо многа открића, истине, савете, подстреке... Од оних је који су личним радом подстицали друге да се вину према врхунцима људског ума. У Математичкој гимназији провео је укупно 35 година, а 31 годину руководио је овом јединственом образовном установом!

Коренима Даниловграђанин, по завршетку студија у Београду запошљава се у Институту за нуклеарне науке у Винчи. После две године прелази у 14. београдску гимназију у којој ради као професор физике до 1966, а за поменути прелазак из Института у просвету Распоповић ће добити стан, што у она времена није успевало ни врхунским фудбалерима приликом најбољих трансфера! Једноставно, било је то време у којем се школа високо ценила. С разлогом. У његовом случају, показаће се, са дебелим разлогом! Зато с поносом, у овом делу записа, истичем да сам девет година истовремено радио у 14. гимназији и у Математичкој.

У Математичкој се и данас многи, чак и кроз анегдоте, сећају његовог директоровања. Рецимо, два ученика су се на великом одмору прво покошкала, а онда и озбиљније потукла. Након наставе увели су их у директорову канцеларију да се извага појединачна кривица и одреде одговарајуће казне. Саслушавши изјаве и опширније расправе, директор је предложио: „Да не бисмо водили даљи поступак и приступили строжем кажњавању, предлагем да вас двојица један другоме пружите руку и да се братски изљубите”. Након првобитног изненађења, краћег снебивања, у малом чуду, обојица прихватају предлог... На десетогодишњици матуре, ова двојица прилазе директору Распоповићу да се поздраве и представљају се као – кумови!

У готово ренесансној професоровој биографији нашло би се још много сличних прича које сведоче о вештој

дипломатији и хепиендима... Јер, Распоповић је одиста био педагог осебујне маште, великог полета и широког спектра интересовања, па је и духовитост сматрао вредном цртом личности. Ево и једног личног искуства.

Директор Распоповић лобира код колеге, директора Огњановића, да мени, потписнику ових редова, Огњановић додели 10 слободних часова како бих имао пуну норму у настави. Већ 19 година радим у Математичкој, уз то на снази је и закон о укрупњавању норми професора у настави, а опет, Огњановић жели да користи ситуацију – да добије још „нешто” (већ је запослио два брачна пара, Ђуришић и Јелић), можда обећање да ћу прећи у хор званичног мишљења. Није, каже, ни паметно ни лако примити професора-критичара и поборника тезе да је „онај ко воли своју школу обавезан да јој замери и истакне шта не ваља у њој”. А поготово таквом није лако удовољити. Пошто га је саслушао, мудар Распоповић (упамћен и као неко ко прави сјајне синтезе из најудаљенијих области) са смешком му је узвратио: „Хајде, хајде, Огњановићу... Прими га, ако не због њега, онда због себе!”

Сигуран сам да ће ових неколико личних цртица, из мање познатог угла, осветлити лик великог педагога чија је девиза била: „Стварање је ризик, авантура духа, али и дуг према истини”. Била је то, дакле, девиза и предавача и васпитача који ништа није препуштао случају; неговао је нове кадрове који су на ђаке преносили своје знање и искуство... према универзалној методи генијалног сликара Франциска Гоје – „Тај који жели да буде европски и светски, најпре мора да буде шпански” (у нашем случају: српски).

Највећи успех Математичка гимназија постигла је на Светској конференцији високих способности, одржаној 1994. у холандском граду Најмегену. Тада је ова установа, на чијем је челу био Распоповић, и званично постала члан Европског

савета (ЕСНА) високих способности, те позвана на следећи скуп који ће бити одржан у Бечу, 1996. године.

Ма колико то звучало необично, с обзиром на примарне и професионалне афинитете, Распоповић је био међу првим „просветарима” у овој истој гимназији који су подржали Галерију „Кулоар” и такмичење у беседништву средњошколаца Србије и региона. Подржао је, дакле, нашу борбу, бринући се истовремено и сам за очување чистоте, лепоте, сликовитости, ритмичности, једноставности и музикалности српског језика. „Говори да бих те видео!” – одзвања већ хиљадама година ова античка узречица, асоцирајући у широком спектру на то да је говор и мисао и емоција и поглед на свет... и, на крају крајева – носилац прогресије! Директор Распоповић је умео веома лепо да говори, а ефекат тог говора читао се на лицима његових ђака, с којима је често виђан за време малих и великих одмора на ходницима Математичке гимназије. Говорио је увек учтиво и с поштовањем дигнитета оних који га слушају! Још од првог броја он је овај часопис – *Оiledало* – препознао као одличан медиј. Ускоро је са нескривеним задовољством прихватио да буде почасни члан његове редакције. За *Оiledало* је то и данас част којом се поноси.

На унутрашњем плану, колектив Математичке гимназије памтиће свог професора и директора и по томе што је основао једно самофинансирајуће одељење, омогућивши свим запосленим у овој установи да добију 30 одсто већу плату! Садашњи оснивачи Удружења „Кликер”, међу њима и Распоповићев настављач на месту директора, Срђан Огњановић, иако су се користили реномеом Математичке гимназије, омогућили су додатну зараду само онима који су, као предавачи, директно ангажовани у њиховом пројекту, док су остале колеге из колектива остале кратких рукава. Према тој и таквој Огњановићевој логици, ни он сам, ни његове актуелне колеге из

„Кликера” за време Распоповићевог пројекта са самофинансирајућим одељењем на би имали оних 30 одсто додатка на плату, јер нису радили у наведеном одељењу. Али, без обзира на то, као и сви остали, примали су 30 одсто већу плату, јер Распоповићу је било стало до чврстине и унутрашње кохезије колектива. Знао је он да још од давнина, готово као правило, важи оно: к интелектуални полет почне да сплашњава или посрће, неминовно долази до самоурушавања заједнице (или установе). На трновитом путу интелектуалца, иноватора, руково-диоца, организатора, одговорне личности, Распоповића је чекало мноштво препрека и искушења.

Међутим, још од дечачких дана под брдом Гарач знао је да свако дрво на том брду, ако стреми импозантној висини и чврстини, мора да стамено отрпи бурна и олујна времена. Без тих бура и отпора ионако не би расло ништа више – сем просечности и сиве досаде! А њега просечност није интересовала. Зато је цео радни век провео радећи с наглашеном вољом, љубављу и полетом. Упамћен је као протагониста буђења и смелих кретања у разним областима, антиципатор будућности науке и уметности, познавалац високих естетских вредности и носилац исто тако високих етичких квалитета... Речју, иако физичар по ужој струци, легенда је Математичке у сваком другом погледу. И то недостижна легенда ове славне образовне установе, чијој је слави баш он поставио стамене темеље.

Скијаш на Којаонику, Р. Б.

БЛАЖО БЛАГОЈЕВИЋ

професор социологије
VI београдска гимназија, Београд (1997–2001)

Професор Благојевић је био директор коме су ученици увек били на првом, почасном месту. Завршио је чувену Учитељску школу у Никшићу, чији су ђаци преносили светлост по целој Црној Гори, Босни и Херцеговини.

Стизао би у школу пре наставе и професора да би их све дочекао као домаћин куће! Ако је неки професор због нечег изостао, одмах би му нашао замену. Са млађима је увек разговарао отворено, као и са колегама. Инсистирао је на културном понашању и међусобном уважавању, иако би каткад таква релација досезала само основни бонтон. Ученик који би на школском ходнику, рецимо, опсовао или казао какву непримерену и недоличну реч теткици (хигијеничарки), морао би одмах да напише изјаву с образложењем зашто је то учинио, а потом и да се госпођи усмено извини.

Школа, веровао је, није само место где се стиче знање, него и поштовање и васпитање. Практиковао је да се сви разреди сваке школске године представе својом ђачком приредбом у свечаној сали. Подразумева се да је представљање матураната – на крају гимназијског школовања – било најквалитетније и најпосећеније.

Нови директор који га је наследио, Владимир Кнежевић, истрајао је на таквим сценским презентацијама тек једну једину годину – а и оне су, успут речено, биле испод гимназијског културног нивоа. Но, ни ту паду педагошког нивоа није био

крај. Да се може склизнути и ниже и дубље показало се 2001. године, када је власник кафане „Хајдук”, из суседства наше школе, решио да донира књиге најбољим ђацима – вуковцима. Гесту добротворства не би се имало шта приговорити да управа Школе није позвала поменутог угоститеља и почастовала га да он лично, на школској свечаности, на бини, уручи тих 12 награда за 12 вуковаца! Присуствовао сам и сâм овом чину, а кроз мисли су ми се немилосрдно врзали давно научени Дисови стихови из „Наших дана”, писани пре више од стотину година: „Развило се црно време опадања. (...) Сви подмукли, сви проклети и сви мали (...) Исмејане све врлине и поштење (...) Помрчина притиснула наше дане...” Размишљао сам: или је Дис био видовит, или су наши дани кренули уназад! Овај поступак критиковао сам на Наставничком већу, закључујући како је донатор требало само да буде представљен (а он, ако хоће, нека устане из првог реда и поздрави аудиторијум) – и да то буде све, а не да школа власника „Хајдука” промовише као звезду дана. На седници је завладао мук... Само ми је, по завршетку седнице Већа, пришла професорка хемије, директорова саветница, те тихо, с двосмисленом поруком, шапнула: „И мој је отац био успешан кафеџија, па га овде нема!”

У Шестој београдској гимназији организовао сам манифестацију „Инвазија матуранткиња на Звездару”. Манифестација је представљала практичан (огледан!) пример како изгледа (тајно) гласање за двотрећинску већину ученика – прво такве врсте у школи! Најпре сам фотографисао матуранткиње, а њихови изабрани портрети били су изложени од понедељка до четвртка на паноима у холу школе. „Гласачи” су могли да се опредељују не само за најлепшу, најшармантнију, најфотогеничнију кандидаткињу, већ и да у обзир узму остале карактеристике које красе узорне младе ученице, које се ускоро опраштају од средње школе. Периодични одељењски лист

Излој, гласило гимназијског 3-1 одељења, врцао је критичким примедбама и констатацијама. А то је баш директор Блажо Благојевић волео и неговао, јер, рекох већ, ценио је опозициону искреност до краја. Знао је добро: јака опозиција треби власт од демагога, удворица, поданичке свести, чинећи онда ту исту власт будном, динамичном, делатном, у исто време савременијом, модернијом и продуктивнијом. На том путу до поправке затеченог стања, знао је то и потписник ових редова, сјајно дођу и ангажовани хумор и сатира. Тако је, на пример, ондашњи наш гимназијалац Милош Лолић (данас афирмисан позоришни редитељ) коментаришући у *Излоју* „Инвазију матуранткиња на Звездару” и спекулишући куда иде новац зарађен од „Инвазије”, закључио како је професор који је организовао целокупно „клађење” зарадио толико лове (како је рекао) да комотно, истог трена, може отићи у пензију! Тај професор сам био ја, само сам се насмејао, рекавши: „Духовито... Биће, Милоше, од тебе нешто вредно у овом друштву!” А од продатих „гласачких листића”, да истина о тој епизоди буде потпуна, реална и тачна, купљене су књиге савремених домаћих писаца, које смо после као награде поделили победницама наше манифестације.

Директор Блажо Благојевић, мој презимењак, са којим нисам био у сродству, често би организовао дружење професора и свих запослених у школи. На крају полугодишта уобичајено је организован свечани ручак у зборници, као и славска трепеза за Светог Саву. За Дан школе, 19. октобра, били бисмо гости једне од кафана чувене београдске боемске улице, Скадарлије. Тако би се запослени боље упознавали, у дружењима би се склапала познанства, пријатељства, евентуалне несугласице би се превазишле... На крају успешне школске године обично би се организовао дневни излет – обилазак српских манастира, градова и посета културно-историјским споменицима.

А онда су кренуле промене у друштву које су донеле суноврат свега што је вредно и „галерију” описаних ликова на директорским местима. Данас видимо професоре отупеле, отуђене и немоћне пред инвазијом лоших људи, не само на руководећим местима, него и међу колегама и родитељима (који су напрасно добили кључну улогу у функционисању наставног процеса) Не дозволимо да остане тако, ценимо и величајмо људске врлине, у свако доба – и на сваком кораку! Уосталом, школа као установа и треба да брине о добробити својих ученика, наставника и особља; да их подучава како врлине доприносе људском напретку и благостању, али да нису тек пука средства за постизање тих циљева; да треба чувати личну слободу и право да се критички говори о ономе што не ваља, што није у реду. На многим европским тврђавама из прохујалих векова, које су вишеструко надживеле сопствене градитеље и стражаре, стоји универзална порука: „Не продајте слободу ни за сва блага света!”. Не би било лоше да се и сами свакодневно опомињемо ових мудрих речи.

ГОРДАНА КРСТИЋ

професорка психологије
XIV београдска гимназија, Београд (2004 – 2007)

Директорка Гордана грациозна је Београђанка, права дама, плени оптимизмом, осмехом и комуникацијом. Брзо и лако придобија поверења и испуњава очекивања како ученика тако и професора.

Болећива и према једнима и према другима, сјајан је саветник, с наглашеним даром да проникне у суштину и душу сложене мистерије зване „како колектив дише”!

И сад се памти њена реченица којом је прекоревала колеге професоре што споро и тешко оцењују ђаке: „Ма колега, дајте оцену, не дајете бубрег!”

У периоду директоровања професорке Крстић њен колектив зову *гимназија са душом*. То је био и остао комплимент вредан пуне пажње и поштовања.

Рецимо, професорка психологије, као директорка, омогућила је да се формира Ђачки парламент Четрнаесте београдске гимназије са задатком да ђаци испитају своје наставнике и да их оцене, баш као што и они свакодневно оцењују те своје ђаке. Дакле – од 1 до 5!

Млађани оцењивачи бројчано су вредновали следеће: предавање новог градива, атмосферу на часу и критеријум оцењивања дотичног професора или дотичне професорке. Сви су добили појединачне оцене за сваки од поменутих сегмената, као и просечну оцену. Оно што је на крају ове епизоде најважније јесте да су оцене биле доступне јавности споменуте школе.

Најкатастрофалније оцењивање предавача организовала је Шеста београдска гимназија – усред зиме када за то време није, и уз низ недоумица. Пред сам крај првог полугодишта.

Прво, како оценити професоре који предају само током једне године, јер тај професор тек треба да закључује оцене.

Затим, оцењивање је било у периоду када су ученици острашћени и „лове оцене” у доба када су оне „најјефтиније”. Уместо сабраног процењивања и нумеричког вредновања, цела атмосфера попримила је обресе екстремног радикализма, чији се врхунац сажео у захтеву: „Напишите по једну реченицу о, по вашем мишљењу, најбољем и најлошијем професору.”

На наводни предлог родитеља оцењивање је спровела педагог Соња Жарковић децембра 2006. године. На нашу велику жалост, колегиница Соња погинула је неколико месеци касније у саобраћајној несрећи, у марту 2007. године.

А прича о спорним оценама наставника у Шестој београдској добила је наставак – у виду уцене.

Тадашњи гимназијски директор Владимир Кнежевић прочуо се по афери у којој је нашој ученици – иначе кћерки једног другог директора познатог београдског предузећа, а богме и познатог директора – на крају те школске године „преправио” четири закључене јединице како би она положила разред.

Е, онда, да би заплашио професоре и страхом придобио њихову лојалност, у септембру је из фиоке извадио „резултате” оцењивања.

Мени је, рецимо, у зборници тај (уцењивачки, а не оцењивачки) папир нудила млада професорка енглеског, запослена на одређено време, док је директор „испод ока” све то посматрао. Зачудила се што одбијам и да примим тај лист. На њено „зашто” одговорио сам „зато што знам шта је манипулација”.

А потом сам јој објаснио: анкету је требало да спроведе барем трочлана екипа, да се зна колико је ученика у сваком одељењу и колико је листова употребљено – па до закључка да листови с оценама морају бити потписани и нумерисани и добро чувани, малтене као новац!

У Математичкој гимназији смо такође организовали оцењивање колектива. Лично сам инсистирао да њиме буду обухваћени сви – од теткица (хигијеничарки) до директора Срђана Огњановића.

Међутим, направљен је прегломазан и преамбициозан упитник. И прилежни ученици једва би га за 45 минута успели попунити. Јако тешко је ишло и сређивање и обрада података. А на крају тог замашног посла остала је искључена јавност. Завршило се тиме што је оцењивани могао лично да види само своје оцене! Или што би се другим речима рекло: производња је својим најважнијим делом остала у мраку.

ДРАГОСЛАВ ФРАНК

професор физике

XIV београдска гимназија, Београд (2002–2004)

Професор Франк је добио директорску функцију. А пре тога, када би остали професори узимали дневнике и ученичке именике па кретали ка учионицама, он би палио цигарету и одлазио у гимназијску собу за пушење... Дуго година правио је распоред часова а добијао неколико часова мање у својој норми. Није могао да отрпи (прихвати) ни најмању критику за оно што је радио или за што је био задужен, па је тако, каткада напрасно, прекидао и напуштао и седнице Наставничког већа, премда је он лично био на челу поменутог тела.

Када сам својевремено у његовој директорској канцеларији излагао о раду наше већ афирмисане фото-секције „Четранаест папараца”, викао је на мене, онако препотентно и свисока, забранивши, на крају, секцији рад и деловање под школским кровом. И сам сам на то реаговао афективно, казавши му: „И ја ћу конкурисати за место директора ове школе, па ћемо тако одмерити снаге!”

Потом сам га два пута изненадио. Први пут када га на улици нисам поздравио, а други пут када сам га на школском ходнику учтиво поздравио!

Франк више није конкурисао за место директора.

Знао је своје жеље и могућности, отишао је у Градски секретаријат на посао школског инспектора. Ја сам одржао обећање и пријавио се на конкурс за директора.

На представљању сам казао да бих се здушно трудио да

обезбедим добру атмосферу и амбијент у овој образовној установи, где би своје амбиције могли остварити како ученици тако и њихови наставници и васпитачи. Најкраће, похвале би биле јавне, а критике и веће замерке у четири ока!

Нисам посебно лобирао за директорско место.

Док смо чекали коначне резултате тајног гласања, други кандидат за директора, колега Зоран Антонијевић, понудио ми је, ако он победи, место помоћника директора.

И заиста, већину гласова од нас три пријављена кандидата добио је Антонијевић.

А онда се десило оно што је некада давно стајало на легендарном градском графиту: „Кад ја тамо, а оно – међутим”.

Е, па, међутим: школске власти нису хтеле да строг и захтеван професор математике Антонијевић постане директор.

Размажени ученици и професори нису допустили да се то догоди...

СИМЕОН СИМО ЂОРЂИЋ

професор физике

XIV београдска гимназија, Београд (1998–2002)

Директор Ђорђевић је био одличан директор. Врстан, налик добром фудбалском судији — неприметан, није сецкао игру, дозвољавао је да се она распламса. Није имао порив да све буде подређено њему. Знао је важност школе и значај ученика који стичу знање, као и професора који га преносе, даривају и откривају пречице. Код њега није било повлашћених. У школи је, као и у игри, морало бити слободе и страсти, креације и заноса, али уз строго поштовања правила игре. Само они који се покоравају правилима способни су играти игру, а тиме повећавају ужитак у игри. Опет, у науци се догађа игра између теорији и искуства.

Кључ његовог успеха је био у томе што је дозвољавао или, пре, имао вештину да се свако пред њим осећа значајним. Вероватно је томе доприносила и његова супруга Злата Ђорђевић, професорка социологије у Трећој београдској гимназији. Они су имали осећај за социјалну климу неопходну школи као могућем конфликтном простору где се сукобљавају различити интереси: ученика, родитеља, државе, стручњака. Када је одлазио са директорске функције, рекао ми је да му је жао што последње године рада није провео са ученицима, као професор. И по томе је посебан, јер није био од оних који „беже” из учионице на директорски престо, већ је био човек дужности и одговорности.

Ограз, Р. Б.

СЛАВКО ТАДИЋ

професор социологије
III београдска гимназија, Београд (2001–2003)

Можда је Славко Тадић био најдемократскији директор, што је кореспондирало и промоцији такве Србије после петооктобарских догађаја. Сви професори су то очекивали од њега јер је био човек демократске провинијенције.

Он је дуго уз професорски посао био и школски библиотекар. Можда је због тог искуства на почетку године штампао све годишње планове школе у једну публикацију. Све је морало да буде транспарентно: ко шта и колико ради, колико је ангажован... Такав је био и распоред часова. Ово се много разликовало од праксе у неким другим школама, које су планове рада директора и распореде часова усвајале на Наставничком већу, а да они претходно нису ни виђени.

На једном Наставничком већу укорио сам директора Срђана Огњановића препоруком да би било добро да најпре видимо распоред часова, па да га онда усвајамо. У том случају не би се, можда, могло десити да професори који имају 30 одсто преко норме имају и два слободна дана у радној седмици. Другима то није било омогућено. Јер, ако парафразирамо Орвела, има једнаких и једнакијих.

Директор Тадић је руководио гимназијом која је у то време имала највиши праг поена при упису у средњу школу. Уписивани су углавном „вуковци”. Међутим, пошто је та школа била најпопуларнија, онда би се преко везе уписао још „један аутобус” ученика. Тако се критеријум формирао не по првоуписаним ученицима, него према овим последњим.

Но, постоји једно чудесно правило — да одличног ученика ни рђаве околности, ни такви професори не могу покварити.

Мурал у Кнез Михајловој, Р. Б.

НЕЂО НИКАЧЕВИЋ

професор српског језика и књижевности
Средњошколски центар „Фоча“, Фоча (1987–1992)

Директор Никачевић први је мој директор који је изабран тајним гласањем између три кандидата. Завршио је Учитељску школу у Фочи и српски језик и књижевност на Београдском универзитету. Бриљантан методичар, поткован широким знањем, виспреношћу и културом, уживао је у позиву средњошколског предавача и васпитача. Према мом скромном убјеђењу, био је најбољи познавалац српског језика од свих професора тог предмета са којима сам по разним колективима радио (уз професорке Олгицу Рајић из Шесте београдске гимназије и Наташу Марковић Атар из Девете гимназије „Михаило Петровић Алас“). Реченице су му биле прецизне, заокружене и јасне. Говорио би: професори морају да буду протагонисти буђења, носиоци етике и естетике и антиципатори будућности науке и образовања! Стицао се утисак да он све у животу ради са неким посебним даром, с љубављу и вољом...

На једној од седница школског Наставничког већа, разредни старешина 3-г одјељења грађевинских техничара пренио му је оштре замјерке својих ђака на мој рачун, казавши да сам их увриједио називајући их мајмунима. Цело Наставничко вијеће се у трену усплаширило... Но, директор је истог часа пресекао непријатни жагор, одложивши расправу уз образложење: колега је, као што видите, одсутан, а без његовог присуства свака расправа губи смисао. Одјељење које се жалило било је најбоље у тој генерацији, а увриједило их је оно што сам поводом њихове

изложбе под називом „Кухиња будућности“, записао у Књизи утисака. Ја сам врло озбиљно погледао дотичну изложбу и дао своју, главним делом позитивну и високу оцијену, тврдећи да је изложба напредак у раду ученика и израз њихових настојања да оно што су у школи научили и практично покажу. Засметала им је посљедња реченица тог, вјероватно и најопширнијег записа из речене Књиге, а она је дословно гласила: „Гледајући вас како данима сиједите, не наводећи до када изложба траје, и бдијете поред својих изложених цртежа, личите ми на мајмуне у Јакопетијевом филму, који данима стоје крај дрвенога авиона чекајући да полети.“ На наредном Наставничком већу, којем је присуствовало и двоје мојих колега чија су дијеца била из тог одељења, чуле су се посве друкчије оцене. Наиме, Слободана Березовски, професорка руског језика и Мухамед Арсланкадић, професор математике, сматрали су да сам ја са уважавањем и радошћу гледао ту изложбу, те да у суштини подржавам ђаке у њиховом напретку, а да нема говора ни о каквом вријећању. Да би се у вези с тим отклониле и најмање недоумице, Вијеће ми је предложило да одем на час одељенског старјешине у 3-г и лицем у лице поразговарам са ученицима. Тако је и било. Након што сам им укратко поновио шта сам говорио на Наставничком вијећу, препричао сам им причу (епизоду) из Селимовићеве књиге „Круг“.

На књижевним сусретима и књижевним вечерима бијеше један пијесник који је, некритички и мимо договора, увијек читао више својих појесама – да по броју буде испред свих. Онда му уприличише посебно вече само те његове поезије... и пијесник је читао и читао те своје пијесме, и уредно добијао аплаузе. А тек касније је схватио да је његова публика била глувонема.

Тако смо се 3-г и ја у Фочи растали. Тек, мало касније, до мене је допро ехо њиховог накнадног хорског мишљења:

професор дође, као, да нам се извини, а онда нас још жешће искритикова! А и онај растанак што га поменух није био са свима коначан. Наиме, накнадна судбина ће удесити да троје ученика из истог 3-г затражи од мене стручну помоћ у писању факултетских семинарских радова, прецизније радова за Архитектонски факултет из Сарајева. Служио сам се књигама „Социологија града” Сретена Вујовића и „Човјек и град” Константиноса Доксијадиса, а користио сам и два броја београдског социолошког часописа *Култура* и једно издање америчког часописа *Прејлед*, што су га у Америчком конзулату у Сарајеву дијелили бесплатно. Будући архитекти су ми говорили да се њиховом професору, као извор, посебно свиђао онај амерички *Прејлед*. Овакав свој рад нисам наплаћивао, премда ми је новац преко био потребан, пошто сам с братом Данилом градио кућу на Драгојевића буку, крај Дрине. По ондашњем провинцијском схватању, моја, назовимо је „интелектуална дневница”, није могла бити већа од дневнице зидара на оној кући, па је онда било лепше и боље да „писани посао” обавим потпуно бесплатно, без икакве накнаде.

Хвале је вредна радост пријатељства када је неко бољи од вас или раван вама – та ми мисао сама од себе долети на ум, кад год се сетим директора Нећа.

Никачевић и ја смо уистину били искрени пријатељи. Основали смо, 1982, ђачке новине *Крила младости*. Од њега сам, никад то нисам крио, учио српски језик и правопис. У чувеној „Петици” у школи, у којој су се фочански професори дружили и када није било наставе, на једном зимском распусту, дошавши из Београда, поклонио сам му књигу „Градска шетња” Милана Влајчића. Наше некадашње колеге инсистирале су да напишем и посвету. И написао сам: „Нећу Никачевићу, којег сам увијек цијенио и волио. Ако на првом нисам правео паузе, на другом сам то чинио краће...”

ЕНВЕР ЧЕЛИК

професор физичког васпитања
Средњошколски центар „Фоча”, Фоча (1985–1987)

Челик је широј јавности у граду на десној обали Дрине првенствено био познат, а тако је и упамћен, као одличан одбојкаш и блокер фочанског лигаша „Маглић”. Но, како никаква слава у малом граду не пролази „без казне и зависти”, као директора Средњошколског центра нису га цијенили баш они професори који су му своједобно, као ђаку, предавали. Они су му ваљда и дали подсмјешљиви надимак Манекен (нешто што се у његовом присуству није изговарало, али зато иза његових леђа врло често јесте, барем у периоду док је текао његов директорски мандат). Брат му је био пословођа у градској продавници „Вартекс” из Вараждина. Као у инат оном говорцању иза леђа, Енвер је био фер и одличан директор.

На образовну установу гледао је као на цјелину импрегнирану мноштвом међузависних односа. Никада није изједначавао велико и мало. Био је поуздан, одоворан, поштовао је до краја школске законе и надлежности директора, свакодневно показујући да зна шта су: одговорност, толеранција и рационалност. Није робовао предрасудама, нити је подлијегао негативној селекцији, тако често присутној и у много већим школским центрима од овог фочанског.

Негативна селекција појава је која практикује свјесно бирање и стимулисање слабијег или лошијег кандидата на штету доброг или бољег. У нашим школским оквирима то би значило: „Прворазредни професор бира прворазредног

асистента, а другоразредни професор бира себи трећеразредног асистента!" Негативна селекција за неумитну посљедицу има дјеломично, а још чешће и потпуно уништење друштва или колектива у којем се спроводи, а чему смо готово свакодневно свједоци.

Од двадест директора, колико сам их имао у својој четрдесетогодишњој професорској каријери – у два града и мноштву васпитно-образовних установа – само два су бирала свога насљедника (прворазредног асистента) који је био бољи од њих или им барем раван. Само два! То су Енвер Челик, директор Средњошколског центра Фоча, који је за помоћника изабрао Неђа Никачевића, и професор др Љубомир Протић, директор Математичке гимназије, који је изабрао др Владимира Драговића.

ГОЈКО СУБОТИЋ

професор математике
Средњошколски центар „Фоча”, Фоча (1984–1985)

Суботића је на врх управљачке пирамиде поставио „својеручно” Боро Кујунџић, претходни директор. Он је одраније био познат по слушању другог, па је и сада слушао оног који га је поставио. И то с таквим инетензитетом да од тог интензитета није могао чути ни самог себе! Најкраће, несамосталан челник; човјек мале мјере и скромних креативних амбиција.

Раније је био директор једне мале медицинске школе, но сад је „добрио” велики залогај – велику школу са педесетак одјељења. И? И – изгубио се. Стицао се утисак да је престао бити искрен и према самом себи. Трансформисао се у управитеља ког се требало чувати – слободоумне људе напосто није подносио у својој близини. Нисам ни покушавао, ни хтио да му се супротстављам, понајвише због тог што сам с његовим сином Горданом искрено пријатељевао. Гордан би ми, успут, казао да не морам због тога ћутати и прећуткивати ствари и појаве које ми се у директоровању његовог оца не свиђају. Ипак, признајем, одустао сам од било каквих ескапада и конфликта с Гојком или на Гојков рачун у колективу. Избегавао сам и прилике у којима би ми људи попут њега – дакле, индоктринирани, а по положају моћни – могли наносити неправду. Њихову на својој кожи, барем у крају гдје сам живио, било је крајње неупутно искушавати; побједник се унапријед знао, а богме и страдалник. Побуна ништа доброг није обећавала.

Памтим, као да сад гледам: у једном обраћању наставничком колективу на огласној табли исписао је крупним словима: „НАРЕЂУЈЕМ”... Али као у оном пјесниковом стиху „Није све пропало, кад пропало све је”, анонимац је на дну те јавне наредбе дописао: „Нећете ни Ви дуго”. И испоставило се да је то било – пророчки! Недуго потом Гојко Суботић добио је премјештај. Постао је управник Политичке омладинске школе на Тјентишту код Фоче.

БОРО КУЈУНЦИЋ

професор биологије
Средњошколски центар „Фоча”, Фоча (1983–1984)

Директора Кујунџића први пут сам видио на прослави Дана жена, 8. марта 1983. у угоститељском кабинету школе. Како сам се баш тог дана појавио међу колегама, последице одслужења војног рока у Пожаревцу, дочекан сам громким аплаузом. Директор је био јако изненађен, помало и збуњен. Поздравио сам њега и његову супругу, коју сам већ познавао. Пратио га је потајни глас да је строги бирократа. Бројне колеге су говорале да их не поздравља и да им не отпоздравља када га сретну у граду. Ја немам таква искуства. Мени се то није догађало.

Знао сам из социолошких теорија да диктатори не поседују некаква скривена „добра осећања” – и због тог је залудно покушавати да се открије, евентуално, нека добра страна њихове безумне ароганције или пак неки инспиративни изазов који би вас стимулисао да се супротставите њиховој (директорској) диктатури. Дрчношћу младог човјека, говорио бих колегама: ако мени не отпоздрави на улици, поновићу поздрав још гласније, а невербалном комуникацијом му још поручити како уз све мислим и да он има мањих проблема са слухом; да добро не чује. Бити директор школе за њега је било мало. Личио је на човјека који долази по зацртаном тајном и недокучивом закону да уреди школу искључиво онако како само он то зна! Или како му је то неко у строгој тајности повјерио као врхунски задатак о којег зависи бити ил’ не бити.

А године су то кад се у јавној сфери може страдати и због вербалног деликта (кажњивог по члану 133. ондашњег Кривичног закона СФР Југославије). На темељу дотичне законске одредбе вођени су политички процеси, уз драстичне казне против лица која су ријечју доводила у питање исправност комунистичке владавине! Страх је суспрезао мисли, рађао аутоцензуру код слободоумних људи, а с друге стране умножавали су се ласкавци, полтрони, подрепаши и лажни пријатељи авангарде радничке класе, неумитни продукти лоше каналисаног, а грубо контролисаног, јавног живота... Мотрило се и на најмањи миг, партија се претварала у свевидећег врховног судију – те је тако баш она усмено оптужила групу фочанских професора за национализам. Замјерке су биле ове: присуство на гусларским вечерима, на читању одломака из романа *Нож* Вука Драшковича, фотографисање (на излетима) војних објеката, давање негативних оцјена (најчешће) ђацима друге националности, а поименично су прозвани: Обрен Говедарица, професор историје, Љубо Антовић, професор математике, Фехим Каровић, професор географије, Мерса Шалака, професорка физике и Перо Павловић, професор физичког васпитања. Тешко је било гледати друге професоре, интелектуалце, како ниско падају и олако осуђују колеге из колектива на сједници Наставничког вијећа; с којом лакоћом жигошу друге да би себе поштедјели од напора дубљег мишљења и размишљања. Што би рекао Сартр: „Пакао то су други”. Али није баш свако ни тако лако поводљив. Чак ни у таквим тренуцима идеолошке наругушености и притиска, Драган Лаушевић, професор правне групе предмета, Војислав Старовић, професор економске групе, Гордан Суботић, саобраћајни инжењер, Миленко Продановића, машински инжењер, Божао Елез, професор социологије и Радивоје Благојевић, професор социологије – нису гласали да се споменути избаце из наставе.

Ходницима се прије састанка проносио шапат како би онај ко не гласа (подразумијевало се: ко не гласа „за”) могао остати без посла. Божа Елез ми је испричао како га је директор лично звао на разговор после гласања, не износећи детаљаније садржај њиховог дијалога. Епилог драме у Средњошколском центру изгледао је овако: Мерса Шалака и Перо Павловић ослобођени су оптужби.

Као млад и хонорарни дописник београдске *Полиџике* објавио сам прилог „Омладина није заведена”... Директор је, на први поглед, вјешто кормиларио кроз све оне Сциле и Харибде, кроз сва она замешатељства, па је у једном периоду успио то и „наплатити”. Биће предсједник Скупштине општине Фоча и општински командир милиције. Успео је по други пут да добије нови стан. Међутим, зорно чувајући радно мјесто, изгубио је осјећај за стварност. Био је тврд и у познатој афери „Фочатранс”, када су се радници овог аутопревозног предузећа, први у Босни и Херцеговини, подјелили по националној основи! Нешто касније, из безбједносних разлога, биће приморан, првенствено због бунта кивних грађана сопствене народности, да се склања; односно да се током све четири године грађанског рата у Босни и Херцеговини повуче из града и сакрије у родно село, на другој, лијевој обали Дрине...

ХУСЕИН ЛОЈО

професор француског и латинског језика
Средњошколски центар „Фоча“, Фоча (1980–1983)

Директор Лојо био је прави господин међу професорима, ерудита, расположен за дијалог. Шетајући с њим предвече по фочанском корзоу уживао сам у отвореном и искреном разговору. Сјећам се, једном приликом направио сам гаф када сам говорио о књизи „Повијест и класна свјест“ Ђерђа Лукача, казавши да је дотична књига већ „стара“ за данашње (то јест, ондашње) вријеме. Не часећи часа, он ме је истог трена укорио, говорећи о још многим старим одличним књигама. Правдао сам се како сам мислио на њен анахорнизам, а извукао сам се хвалећи „Социологију модерне драме“, за коју је Лукач добио награду, али ју је и одбио, сматрајући да је та књига не заслужује.

Дивио сам се директору Лоју како је играо мали фудбал: онако поприлично времешан и елегантно попуњен, доста је трчао и имао врло рационалан осјећај за правовремено додавање лопте саиграчу.

Драго му је било када сам се придружио одбрани Средњошколског центра и његових наставника од атака сарајевске штампе. Наиме, сарајевском дневнику *Ослобођење* упутио сам текст „Јалово умовање“, бранећи односе у нашем колективу, а потписујући га псеудонимом Ристо Јошански. (Јошаница је рјечица, десна притока Дрине, а тако се зове и моје родно село). „Ријечи лете, написано остаје“ – овом латинском сентенцијом прокоментарисао је Лојо мој на машини складно

откуцани текст. Међутим, он у *Ослобођењу* не угледа свјетло дана, већ у *Фочанским новинама*, и то знатно и незграпно скраћен, уз попутни полемички текст тадашњег дописника *Ослобођења* Шемса Туцаковића. Помагач у томе био му је ондашњи уредник *Фочанских новина* Радисав Машић.

Смисао неког текста лако је фалсификовати или изопачити. Довољно је да се избаци понека реченица или само дио реченице; да се одстрани траг неке ауторове ироније или угаси нека смисаона нијанса.

„Чиста савјест вриједи као хиљаду свједока!“, казао би директор Лојо. Тој његовој реченици не имадох ништа додати онда, а, ево, ни сад. Као што има неких одличних старих књига, тако има и одличних старих реченица, а богме и људи којима проток времена не може да одузме ништа од оне стварне људскости.

ИЛИЈА КРУНИЋ

професор српског језика и књижевности
Гимназија „Симо Милошевић”, Фоча (1980–1983)

Крунић је био директор Гимназије у доба када је школовање у њој било сведено на три године!

Разлог су биле такозване „шуварице”, школе назване по социологу и политичару Стипи Шувару и његовој широко прихваћеној реформи средњег образовања у бившој Југославији, а која се у суштини сводила на некакво усмјерено образовање. Е, увођење тог усмјереног образовања посљедишно је скратило рок трајања и квалитет гимназијског образовања у овој школи на обали Дрине, која је у претходном раздобљу заслуживала дивљење у вјештини и дометима плодотворног учења. Она је, уосталом, и отворена за најквалитетније осмаке из Фоче, горњедринског региона, па дијелом и сјевера сусједне Црне Горе, спремна да им понуди опсежно и дубоко образовање с којим су последије могли ићи на студије у било који универзитетски центар ондашње велике државе. Међутим, „шуварице” су скресале њен полет и елитизам и повеле је низа страну ка просјечности, чиме је не само заустављен њен духовни раст него је слиједило вријеме опадања – и уклапања у доминантни мозаик општег сивила, гдје се о било каквој елити, осим актуелне политичке (те помало естрадне и спортске), говорило с презиром и погрдама. А синтагма „поштена интелигенција” била је распрострањена у свим слојевима једног већ помало уморног друштва.

У таквим околностима ни директор Крунић није могао учинити ништа више од оног што је већ учинио. Његови ранији ђаци су га на сва уста хвалили тврдећи да је одличан професор књижевности, за ког је било очекивано – пошто потиче из Пиве – да велича Његоша и Његошев опус. Сматрао је и да су Петар Петровић и његов бриљантан учитељ Симеон Сима Милутиновић Сарајлија по знању и вокабулару били посебни, хеленски људи, те да велики пјесник и мислилац никад није крио наклоност ка западном либерализму. И, напосокон, да је у години своје преране смрти, 1851, увидио и записао да је цијели свијет „позориште смијешно”!

Но, и последије 170 година од Његошове смрти његово велико дјело често се и пречесто тумачи по мјери најплиће памети наших савременика. Рецимо, што је и естетски и етички, па ако хоћете и политички недозвољиво, често се у тим злонамјерним есејима и другим књижевним и некњижевним творевинама, лични поглед аутора „Горског вијенца” изједначава са становиштима његових ликова. Али тај геније као да их је још у давним смутним временима наслутио, па је и за њих оставио ову мудрост: „Пошири је, но ти мислиш, свијет”

Још један велики познавалац Његоша, драматург и професор Вељко Радовић, мој некадашњи комшија у Београду не једном ми је нагласио: „Благојевићу, чак и моји студенти с прве године јасно раздвајају ставове и судове самог писца од *изјава* њихових књижевних ликова. Ако то не знају, шта да траже даље у стручном свијету, осим да се срамоте у сваком свом новом ретку и на сваком свом новом кораку?...”

Ове Радовићеве реченице у мени би неумитно оживљавале сјећање на мог давног директора Илију Крунића, великог заљубљеника у књижевност, посебно у Његошев опус, коме је сигурно било много жао што је за вријеме његовог директоровања Гимназија била сведена на три разреда, што

је кратко да би се ђаци добро упознали са књижевношћу и њеним вредностима од хеленских времена, преко Његоша до наших дана... С тим жалом је сигурно отишао и на онај свијет, јер сматрао је да је мудро и стилски дотјерано изражавање круна сваког доброг образовања, а Гимназија је баш томе и намијењена.

САДИК ВРЕТО

дипломирани инжењер дрвопрерађивачке струке
Стручна школа „Никола Тесла“, Фоча (1980–1983)

Тек што минуше прве три недјеље мога рада као професора, директор Врето ми понуди да водим ђаке у Београд – на Титов гроб, у Кућу цвијећа. Бијаше већ започело то југословенско ходочашће. Нећкам се, говорећи како бих радије то препустио искуснијим колегама; немам, богме, ни новаца за пут, а не откривам му ни податак да сам већ као хонорарни сарадник сарајевског *Ослобођења* са радницима „Претиса“ из Воغوшће код Сарајева у јуну, те исте године, био у Шумарицама код Крагујевца и у Београду. (За млађе читаоце који то вјероватно не знају, оно „Претис“ значило је скраћеницу од Предузеће „Тито“ Сарајево). Нећкање не поможе... На крају наставе позваше ме у рачуноводство школе да подигнем новац, дневнице и аконтацију.

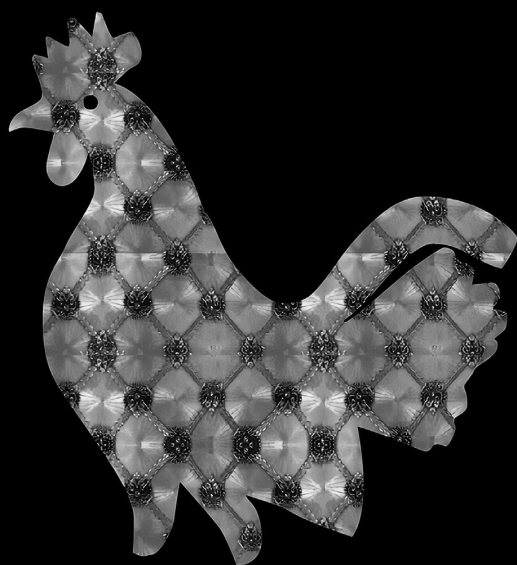
На пут крећу два аутобуса ученика са директором радне заједнице Средњошколског центра, Хусеином Лојом. Негдје на половини пута ка Београду, зачућен, пита ме директор Лојо: „Како то ови дјечаци пију кока-колу, а већ их има неколико пијаних?“ Кажем: „Пију рум-колу! У кока-колу сипају рум.“ Мени, као младом професору, они су већ повјерили ту тајну, чак су ми и нудили да им се у томе придружим! Врето није био човјек претјерано широке културе говора, али јесте имао културу разговора. Држао се оне старе изреке, која је некако посебно вриједила уз нашу Дрину: Ријека се упознаје пливањем а човјек разговором. Ако би неко – било професор

или ђак – штогод погријешио или заборавио да на вријеме уради, у суочењу са директором Вретом, он би прво рекао: „Био сам љут”... И онда би тек отпочео дијалог, јер се зна да разговор подразумијева правило да до истине тек треба стићи! Односно, разговор је и могућ између два бића (или више њих), тек ако унапријед признају да не знају истину – али да желе до ње доћи. Ето тако је сматрао тај, у суштини духовит човјек, који је у оно вријеме имао и један до тада не баш раширен дар.

Био је бриљантан директор – менаџер. Захваљујући понајприје томе, ми професори и друго особље добијали смо такозвану „тринаесту плату” и честе новчане бонусе. Одлично су функционисали и школска радионица и школски угостиољски кабинет. А уз побројане квалитете, волио је и добро познавао спорт, нарочито фудбал. Био је успјешан тренер јуниора фочанског Фудбалског клуба „Сутјеска”. Из те фочанске „Сутјеске”, подсетимо, поникли су и познати фудбалери попут голмана Рефика Муфтића и Младена Фуртуле, те играча Решада Куновца, Рада Паприце, Радмила Михајловића, Милоша Недића, Дарка Војводића, Рада Крунића... Сви они су, на овај или онај начин, имали понеку реч хвале за мог првог директора Садика Врета.

Гол ирије мрака, Р. Б.

7. BEOSEF

BEOGRADSKI OGLEDALOV
SREDNJOŠKOLSKI FILMSKI FESTIVAL

ART BIOSKOP KOLARAC
22. 11. 2024. U 14 ČASOVA

INFORMACIONO DRUŠTVO
BLAGOVEST

СВИХ ДВАДЕСЕТ МОЈИХ ДИРЕКТОРА

1. **Мирјана Катић**, професорка математике
Математичка гимназија, Београд (2019–2022)
2. **Мр Срђан Огњановић**, професор математике
Математичка гимназија, Београд (2008–2019)
3. **Раде Зејак**, проф. музичког васпитања
(музички педагог) VI београдска гимназија
Београд (2011–2016)
4. **Александар Хрњак**, проф. психологије
и педагогије, VI београдска гимназија
Београд (2009–2011)
5. **Владимир Кнежевић**, професор историје
VI београдска гимназија, Београд (2001–2008)
6. **Др Владимир Драговић**, проф. математике
Математичка гимназија, Београд (2004–2008)
7. **Проф. др Љубомир Протић**, проф. математике
Математичка гимназија, Београд (2001–2004)
8. **Проф. др Милан Распоповић**, проф. физике
Математичка гимназија, Београд (1997–2001)
9. **Блажо Благојевић**, професор социологије
VI београдска гимназија, Београд (1997–2001)

10. **Гордана Крстић**, професорка психологије
XIV београдска гимназија, Београд (2004–2007)
11. **Драган Франк**, професор физике
XIV београдска гимназија, Београд (2002–2004)
12. **Симо Ђорђић**, професор физике
XIV београдска гимназија, Београд (1998–2001)
13. **Славко Тадић**, професор социологије
III београдска гимназија, Београд (2001–2002)
14. **Неђо Никачевић**, професор српског језика
Средњошколски центар „Фоча“ (1987–1992)
15. **Енвер Челик**, професор физичког васпитања
Средњошколски центар „Фоча“ (1985–1987)
16. **Гојко Суботић**, професор математике
Средњошколски центар „Фоча“ (1984–1985)
17. **Боро Кујунџић**, професор биологије
Средњошколски центар „Фоча“ (1983–1984)
18. **Хусеин Лојо**, професор француског и
латинског језика, Средњошколски центар
„Фоча“ (1980–1983)
19. **Илија Крунић**, професор српског језика
Гимназија „Сима Милошевић“
Фоча (1980–1983)
20. **Садик Врето**, дипл. инж. дрвопрерађивачке
струке, Стручна школа „Никола Тесла“
Фоча (1980–1983)

Слобода као навика и навика као слобода, Радивоје Благојевић

ТЕМА 3 КРАТКЕ ПРИЧЕ

РАНЕ ВИШЊЕ

Д.К. је дочекао мајку која је провела у четрдесетпетовној паузи прије него што ће посјетити затворску собу предвиђену за разговор са затвореницима којима се долази у посјету. Мајка је побожна и њена душевост много је утицале на сина, док се отац ругао сваком његовом успјеху. Син је, као у каквој фатаморгани – час јасно, час нејасно – стрепио од њега.

Уосталом, није га отац још посјетио откад је иза решетачка, у овој полумрачној згради гдје минуте споро теку, а смисао чекања се све теже подноси. Не може, наводно, да му опрости убиство свог саборца из специјалне јединице, не прихвата да су двије друштвене групе истоветне, да је сваки војник једнак и јединка.

Њу, Р.В. је први пут видио на дринском мосту, када су се срели првог радног дана Економске школе. Он је долазио са лијеве, она са десне обале оне легендарно криве ријеке коју вазда исправљају, а никад је неће успјети исправити. У томе јер њено име је судбински атрибут – крива Дрина!

Р.В. је, не само долазила с десне обале, него и из друге културе. Али... Ширина њеног осмјеха и нестварни бљесак беоњача, би нешто најљепше што је до тада видио. Њихови наредни сусрети у школи, били су као и тај први, посве ниједи, без ријечи, праћени погледима пуним чежње и интересовања. И онда су им се, као што то у провинцији често бива, путеви разишли, а мостови промјенили, но чежња је барем код њега остала.

Студирао је у главном граду републике, чије су ударне новине штампане свакодневно на два писма у истом броју, ћирилицом и латиницом, и о равномерној заступљености оба писма у сваком броју – о том лингвистичком мосту – и те како се водило рачуна.

Д.К. није припадао универзитетској мањини марљивих студената, више је припадао већини оних даровитих.

Букнуо је грађански рат.

Регионалне, етничке и поткултурне разлике у том друштву биле су извор напетости, конфликта и сукоба.

Почело је међусобно конфронтирање, неки дојучерашњи мостови су неочекивано лако пали и ишчезли. Зачас се уочило како се друга спољна друштва убрзано престојавају и помажу једној од сукобљених страна. Олако су заборавили оно што је давно записао Жозеф де Местар, а и што су им пристојно могли рећи сви старији у фамилијама: *Нико не зна шта је рай ако нема сина у њему! Или пак да рай знајно више људи љоквари неће што љокварених уништи.*

Д.К. се посљедњих дана прве године кад је плануло, ни сам не зна како, обрео у великој диверзантској чети за специјалне намјене. Чета је ускоро, малтене са првим мраком, кренула са Дрине у друга брда да направи диверзију на туђој територији, међу мирним сељанима.

Изненадни, велики напад отпочео је у праскозорје, уз сумануто пуцање и убијања, паљења кућа. Сељани су почели трчати ка оближњој речици, кријући се иза стабала и по жбуњу. Густа магла над невеликом водом одједном је донела неочекивано и напето затишје.

Био је то, показаће се, само кратки предах зликоваца.

Са још два војника, Д. К. је на десној обали рјечице десне притоке Дрине набасао на групицу људи – двије дјевојке и три стрије жене. Није речена ни риеч. И уопште, није се

повео никакав разговор. Д.К. озарено међу њима препознаје Р.В. Погледи су им се срели. С једне су очи надања и спаса, с друге су очи охрабрења па и радости помагања другима. Р. В. је рукама брисала уплакване очи. Д.К. опази да она на кажипрсту лијеве руке носи прстен необичне боје – боје ране вишње.

Уследила је наредба да диверзанти крену кроз прамење магле низ ријечицу.

Р. В. је нијемо, полуотворених уста, гледала за Д.К. док се он два пута осврнуо да је види, као да је хтио поручити да ће се брзо вратити. Након пола сата он се збиља враћа. Гледа лешеве убијених цивила. Видио је Р. В., и њен лијеви кажипрст који је био одсјечен.

Одраније је прихватио ратну логику: војник пуца првенствено да не би био убијен.

Доста времена, чак дуже од двије године требало му је да дозна ко од његових диверзаната посједује прстен са бојом ране вишње. Прво је намјеравао да га откупи, преко свог старијег комшије, командира Треће брдске чете, не питајући за цијену. Тај војник, испоставиће се, ни за какве паре не да прстен, боји се оптужнице за начин на који је досјпео до њега. Покушао је потом директно, лицем у лице, стављајући живот на коцку, да обави куповину. Познавао је отприје напраситост и крволочност тог војника. И док је он уз псовке и пријетње откопчавао футролу пиштоља, Д. К. је пуцао из свог кроз џеп десне ногавице. Д.К. се, филозофи би рекли, одриче постојања истине, он је за начин на који се нешто види!

Посљедњих дана све му се чешће у затворске мисли заплиће прича професора социологије, онијег човјека, жива ока и живих покрета.

Половина је деветнаестог вијека. Цича зима. Снијег завејао и бријег и до. Дан ведар, без дашка вјетра. Зубато сунце наднијело се ниско, баш ниско над хоризонтом. На клометар

и по од старохерцеговачког села, на изворској води у дибеку, кориту, великом издубљеном буковом дрвету, перу веш двије дјевојке.

Изнебуха бануше два турска војника, акинције, припадника лаке коњице. Један сјаха и хоће да са чесме пије воде. Тражи од ближе дјевојке да пије из њених руку. Дјевојка гневно одбија... Војник је муњевито сабљом димскијом убада у прса. Дјевојка падајући на земљу успје да изустити: *Освејшиће мене моји Вуковићи.*

Други војник исуче сабљу и широким замахом погађа у срце војника, свог до малопређашњег друга.

И тако, никад се не зна кад ће испод нагомиланих страсти велика истина избити на видјело. И освјетлити дан – неким посебним, а благотворним свјетлом, које само очи душе могу да виде.

НЕПОМИРЉИВИ СВАТОВИ

Киша се одавно спремила осетно слабећи расположење сватова, онда одједном одустала. Две неравноправне групе људи чекају пред зградом на углу и стрепе од трећег позива општинског матичара. С почетка улице погледом хватају све високе младиће идентификујући их док им се приближавају и пошто открију да нико од њих није онај којег чекају, поглед враћају на почетни положај.

Младић у белој широкој кошуљи с руском крагном и црном сомотном сакоу, девојци у белој хаљини враћа дужи прамен косе за уво. Видак, женик коме се чини да од среће може да полети, дотада одличан студент права, стрпљиво се труди да не мисли на свог цимера Војка, али га стрпљење полако издаје. Војко, мисли он, сигурно касни из неког разумљивог разлога, али ово не личи на њега, и наравно, прелази меру доброг укуса. Време враћа на почетак када су њих двојица на журки, пошто су одабрали Веру Л., једину црнку, с коњским репом и наочарима, бацали новчић ко да јој се удвара, а ко ће, после приспелог студентског кредита платити ручак у ресторану „Ловац». Признаје да је тада помислио на превару. Одустао је и веровао да га је Бог зато наградио. Чинило му се да је после заустављеног новчића и Војку ослабило расположење...

Мањој групи приступи очекивани члан. Људи се зградуше. Већа група која је себа сматрала аутохтоном, наравно и супериорном, спремна на линч као у вучјој хајци, тражила је оправдање за кумово кашњење.

Драму прекиде матичар својим уљудним позивом. Заљубљеном младом пару ни најмање није сметало то што су из различитиш урбаних средина, а ни зачкољице које су се чуле током свечаног чина венчања када је ручак у ресторану, на углу улица чувеног проте и још чувенијег владике, поодмакао и када је изгледало да су два оркестра скоро помирила две различите групе сватова, неко са неописивом ситничавошћу поново затражи извињење за кумово неоправдано кашњење.

Војко, доведен на брисани простор, поче причу:

- Из студењака сам кренуо на време и био сигуран да ћу вас пред општином, као што и приличи и као што ви то свакако заслужујете, сачекати са осталим студентима. Међутим, сарма са сумњивим црвенкасто-љубичастим месом која је јуче била за ручак у студентској мензи прорадила је негде на пола пута. Био сам приморан да прекинем путовање и свратим на Зелени венац. Излазећи из ве-цеа, циганчица на вратима задржала ме је још неколико минута.

- А сад плати - рече ми пружајући ми папир да обришем руке. - Нисам знао да се ве-це плаћа - кажем. - Тамо одакле сам ја ве-це се не плаћа - додајем.

- А одакле си па то ти? - нешто ће гласније циганчица.

- Из Ужица - велим.

- Пошто си из Ужица, од сада па све док сам ја на вратима за тебе ће увек бити цабака. Мој момак је из Ужица - обрну плочу.

Мени враг не да мира, касним а хоћу да сазнам ко јој је момак. Ако момка познајем, јавно ћу му захвалити на неочекиваној повластици.

- Како вам се зове момак? – упитам

- Видак. - рече као из топа - Водио ме је на Калемегдан, рецитовао неког песника чије презиме подсећа на цигане:

Научила сам и неколико његових стихова - и изрецитова их са широким осмехом заљубљене девојке.

Препознах Црњанског. Знам, он је његово прво оружје у освајању, а потом следи гитара за штимунг.

- Лаже, ћаћа га његов - кажем циганчици опраштајући се од ње. - Он је из једног забаченог засеока Кремана на обронцима Шаргана. Док смо били у гимназији увек је каснио, а професорка музичког Ивана П. једном приликом му је рекла: Ти ћеш Видак, закаснити и на сопствено венчање.

Конобарици из руке испаде тацна пуна празних чаша. Зазвезка срча на мраморном поду.

Рестораном се проломи спонтани аплауз.

У пуној сали стоје једино Војко и зајапурена конобарица, делећи задовољство и збуњеност не знајући шта би следеће требало да ураде...

Док су излазили из свадбарске сале, не знајући зашто, Видак је интезивно мислио на добру професорицу музичког.

И даље, су допирали звуци ужичког кола.

ДУВАНСКИ МИРИС

Сусрет је био као и растанак, без речи. Са испитивачким погледима, мимиком и брзим обостраним разумевањем. Први пут су се срели, у невољи, на шумском пропланку. На леђима им велики завежљај добро осушеног, испегланог и сложеног жутог дуванског листа равњака. Радосно су у очима, један другом, препознали скорашње бегунце полицијске потере: без прошлости и без идентитета, али наоружани страхом и неповерењем. Истих су година, једнаког раста, истом ногом започињу кораке после одмора. Прво осетно расположење показали су истовремено откривши да су непушачи. Нису изменили ни имена, ни било који биографски податак.

Да је потера била успешна, инспектори би установили да је Јошке рођен у западнијем селу, да је Слатинов отац био близак власти. а да му је стриц чак познати официр који је одмах после рата напустио село. Познато је да је Слатин изгубио одборничке изборе у свом селу, највише због свог оца. Сељани тада њега нису познавали, а гласове су радије дали некој сиротињи чији је отац био из њиховог села. Знало се за Слатина да је школовање започео у великом граду, где га је, што се једино и очекивало, завршио у мањем. Слатина знају и по његовој доброј јахаћој кобили, за којом се окретало све село и сви су хтели да је јашу. Доцније је он набавио младу кобилу која је ојдребила два пастува. О њему се, даље, причало како је мењао име селу. Сељани негодовали. Узалуд. Говорили како када сам направи ново село и мушко дете, или купи ждребе, може да надева имена, а не када други праве и купују. То никако не иде, бар не дуго.

Сећање, Лука Тилингер (2010)

Да се ослободи илузије како их тиме задивљује и да они нису руски сељаци који се не чуде томе што су откривене планете — него како су им пронађена баш и имена.

У Ифсару, селу покрај реке чије стране многи својатају и њу саму окривљују, а исправљање њеног тока сматрају узалудним, послом. Слатин рече како ту, на осами, има кућа младе и проверене удовице где могу јефтино и тајно коначити. Реч удовица изговорио је са наглашеном шаљивошћу.

Ноћ је долазила. Тихо шапутање сменио је опојни дувански мирис, увлачећи се и у најситније собне предмете.

Слатин се прену из сна. Мрак, потпун. Да није познавао властиту кућу и сам замрачивао собу, дуго би му требало да установи где се то налази. Не чује хркање, па ни дисање Јошка на другом кревету. Обрадова се слутњи и сумњи како је Јошке недоследан да одржи прећутан договор шверцера дувана. У свом даљем размишљању нађе се у безизлазу. Препозна звук брзог отварања врата.

— Ја сам обавио посао. Сада је ред на тебе — рече му Јошке хвалећи удовичине тврде бутине. Одби својих пола сата у дијагоналној, њему сада тешкој, неприступачној и издвојеној соби. Муче га најтеже мисли. Горчином га испуњава спознаја како ето први, из прве руке, добија вест коју сви преварени мужеве на свету сазнају последњи. Храбри га мисао да је и једини. Сигурно га је очекивала. Сигурна је да је то био он. Исте су висине, и он је бар петнаест година старији од ње. Непушач, синоћ су се обојица бријала над истим лавором који је она држала, обојица носе старе војничке кошуље. Опијао се и зававао. Најпре лажима, затим полулажима и полуистинама, онда молио бога да је то све сновиђење.

Зора их није затекла у кући. Пошто су се ослободили терета дувана, могли су да се растану. Погледи су им бежали у даљину. Да је неко проговорио, и реч била би схваћена као

увреда, црна слутња или чак као клетва.

На видику је Слатина чекао средовечни седи мушкарац самозвани познавалау јуначких народних песама, што је једини слушго његове хвалоспевне монологе које бих касније другима причао као научне истине.

Изнад њихових глава летеле су, без грактања и без циља, вране.

ОТАЦ И ЊЕГОВ ПРИЈАТЕЉ

Подне је. Све је стало и утихнуло пошто се повукло оно што је могло, испред сунца које неумољиво пече. На најближој коси дечак стоји на стражи. Први пут је на том поверљивом задатку. То га радује. Свој испитивачки и знатижељни поглед спушта на очево голо и необично бело тело које не сме да види ни случајни пролазник док се купа на устави речице, готово потока, у врелим данима прве половине лета.

Одсјај у води заслепи му очи и он, гледајући у то немирно огледало, види своју будућност. Кроз уши му пролазе речи: — Исти је отац, пљунути, личе ко јаје јајету. Види оца и себе као војника и анархисту, уколици и демократу, софисту и емпиристу, пијанца и печалбара, практичара, слугу и господара...

Отац би говорио како је свој затворски стаж искористио за учење шаха. Мада сину није било јасно како је толико цењен од својих противника када је од њих више губио него што би побеђивао. Био је строг отац и његово срце би се разнежило тек о некој светковини. Говорљивији би постајао када би имао више слушалаца.

Сећа се очеве понуде за опкладу како ће се у престоници подићи споменик убијеном генералу и како је он то игнорисао, надобудно и са презиром, а сада очекује, питање је дана, од свог претпостављеног, добитак опкладе на ту много раније рођену идеју.

Сину је сметао и његов политички конзервативизам. Волео би да му је отац не само на правој него и на победничкој

страни. Победници су модерни и пожељни. Он би само да броји победе. Непрекидно тестира очеве речи како су садашњи победници отели победу и зато су стално будни јер се боје преотимања. Њихова будност, говорио би отац, није делатна, већ је нихилистичка и деструктивна, отуда мора бити и стерилна.

Док су једне преступне године садили младе шљиве, отац му је испричао причу о краљу и његовом сину. У време ратног сукоба краљ се са пратњом затече на брду и ту, немајући одступницу, бива приморан да се задржи извесно време. Како би преживео, мора да купи козу и јаре. Сељак тражи три дуката. Краљ му даје. Онда ће краљевић оцу: — Зашто сте му дали толики новац?! Прво, то је високо изнад тржишне цене, друго: рат је и уопште му нисте морали платити. Коначно, он ионако не зна ко сте ви. Краљ ће на то: — Можда он и не зна ко сам? Ја, сигурно, знам!

После дуго одлагане и неизбежне породичне свађе, отац, који својом вољом или кривицом доспе пред многе безизлазе, понуди сину проверу ко има више правих пријатеља. Зваће их са молбом за помоћ како да се реше леша непознатог човека. Син надобудно и самоуверено поче да листа по свом педантно попуњеном телефонском именику. Разговори су имали два дела. У првом би он више говорио, док би у другом слушао телеграфски кратке исказе. Отац је звао три броја. Први је био нем. Друга два вођена су истим тоном.

Дуго су, доцније, тражили реч како би започели нови разговор. Не нађоше је. У прошлост нису могли ићи, морају је најпре заслужити живећи садашњост, сложили су се. Уљудно су до сада један од другог примали ударце. У њиховом изабраном лавиринту није било никаквих трагова, није се чуо било чији глас, нити препознавао било који знак.

PÈRE ET SON AMI

Il est midi. Tout s'arrêta et devint silencieux tandis que ce qui pouvait se retirait, devant le soleil brûlant sans relâche. Un garçon est sur ses gardes sur la pente la plus proche. C'est la première fois qu'il participe à cette mission classifiée. Cela le rend heureux. Il jette son regard inquisiteur et curieux sur le corps nu et inhabituellement blanc de son père, qu'il est interdit de voir même à un passant occasionnel alors qu'il se baigne dans les bas-fonds d'une rivière, presque un ruisseau, pendant les chaudes journées de la première moitié de l'été.

Le reflet dans l'eau lui aveugle les yeux et, en regardant dans ce miroir agité, il voit son avenir. Les mots lui passent par les oreilles : „Il est comme son père, exactement le même, comme un œuf contre un œuf.” Il voit son père et lui-même comme un soldat et un anarchiste, un grincheux et un démocrate, un sophiste et un empiriste, un ivrogne et un joueur, un pratiquant, un serviteur et un maître...

Le père dirait qu'il a utilisé son temps en prison pour apprendre les échecs. Même si le fils ne comprenait pas comment il était si apprécié par ses adversaires alors qu'il perdait plus qu'il ne gagnait. C'était un père sévère et son cœur ne s'éclairait qu'à certaines occasions. Il deviendrait plus bavard s'il avait plus d'auditeurs. Il se souvient de l'offre de son père de parier qu'un monument au général assassiné serait érigé dans la capitale, et comment il l'a ignoré, avec précipitation et avec mépris, et maintenant il attend, dans quelques jours, de son supérieur, la victoire du pari sur cette idée née beaucoup plus tôt.

Son fils était également gêné par son conservatisme politique. Il aimerait que son père soit non seulement du bon côté mais aussi du côté des vainqueurs. Les gagnants sont à la mode et désirables. Il ne compterait que les victoires. Il teste constamment les paroles de son père selon lesquelles les vainqueurs actuels ont volé la victoire et c'est pourquoi ils sont constamment éveillés parce qu'ils ont peur d'être usurpés. Leur vigilance, dirait le père, n'est pas active, mais nihiliste et destructrice, donc elle doit aussi être stérile. Alors qu'ils plantaient de jeunes prunes une année bissextile, son père lui raconta une histoire sur le roi et son fils. Pendant la guerre, le roi et son entourage se retrouvèrent sur une colline et, n'ayant pas de retraite, furent contraints d'y rester quelque temps. Pour survivre, il doit acheter une chèvre et un chevreau. Le paysan lui demande trois ducats. Le roi lui donne. Alors le prince dit à son père : « Pourquoi lui as-tu donné autant d'argent? D'abord, c'est bien au-dessus du prix du marché, puis : c'est la guerre et vous n'avez pas du tout eu à payer pour cela. Et enfin, de toute façon, il ne sait pas qui vous êtes. Le roi dit : - Peut-être il ne sait pas qui je suis ? Moi, je le sais.

Après une querelle familiale longtemps retardée et inévitable, le père, qui, de sa propre volonté ou de sa faute, s'est retrouvé dans de nombreuses impasses, propose à son fils de tester qui a le plus de vrais amis. Il les appellera pour leur demander de l'aide pour se débarrasser du corps d'un inconnu. Le fils, avec enthousiasme et confiance, a commencé à feuilleter son annuaire téléphonique méticuleusement rempli. Les discussions comportaient deux parties. Dans le premier cas, il parlait beaucoup plus, tandis que dans le second, il écoutait de courtes déclarations télégraphiées. Mon père a composé trois numéros. Le premier était muet. Les deux autres sont guidés par le même ton. Plus tard, ils cherchèrent longtemps un mot pour entamer une nouvelle conversation. Ils ne l'ont pas trouvé. Ils ne pouvaient pas aller dans le passé, ils devaient

d'abord le gagner en vivant au présent, ils étaient d'accord. Jusqu'à présent, ils ont poliment pris des coups l'un d'autre. Dans le labyrinthe qu'ils avaient choisi, il n'y avait aucune trace, aucune voix n'était entendue et aucun signe n'était reconnu. Finalement, un des amis de mon père est venu. Pendant longtemps, ils burent tous les trois une bouteille verte de cognac français. Il n'était pas content de la victoire. Il aimerait que seul son fils soit meilleur que lui, mais pas facilement. Il savait seulement que la victoire de son fils l'endormirait encore. Il espère qu'à partir de maintenant, il passera son temps de manière plus rationnelle et qu'il se fera des amis. Nourrissant les pigeons à la fenêtre du bâtiment de trois étages, il regarde avec envie, peut-être pour la dernière fois, son fils alors qu'il part précipitamment pour le vol transocéanique. Le vent mélange les tons des pigeons gykes, les premières gouttes de pluie et les rires de jeune fille.

Traduit: Višnja Blagojević, Beograd

Музиканти у Весе Мискиновој улици, Радивоје Благојевић

ТЕМА 4 БИСАГЕ

ОД СВИЈЕТА ЗАВИЧАЈНИХ УСПОМЕНА ДО КРИТИЧКЕ СЛИКЕ ДРУШТВА

Радивоје Благојевић,
Воља дринског вјетра, Београд, 2025

Као дугогодишњи средњошколски професор социологије, те као новинар, уредник и слободни мислилац, Радивоје Благојевић је сачинио разнородан рукопис записа заснованих на евокацији свијета успомена, најчешће из раног дјетињства из подрињског завичаја, али и на савременој критичкој слици друштва, сагледаној углавном из перспективе актуелног образовања и геополитичких околности. Записи који су утемељени на свијету успомена из дјетињства и младости жанровски су блиски рефлексивној прози („Воља дринског вјетар”, „Вишенијанаса Дрина”), док су записи усмјерени на приказ савремених друштвених односа блиски критичким огледима, који су углавном настали као уреднички уводници у школским гимназијским листовима у Фочи и Београду (*Крила младости, Огледало*) или као запажања читалаца из рубрике „Погледи” у дневном листу *Полићика*.

Евокација дјетињства исказана је кроз дубоко урезане подсвјесне слике мириса завичајног вјетра „дрињака”, што је дувао узводно уз ријеку Дрину, као и памћења очеве вршидбе

јечма на гувну и развијавања пљеве и чишћења зрна жита уз помоћ тог магијског вјетра. Упечатљиве слике раног дјетињства исказане су и кроз памћење првог преласка преко Дрине на жичаном мосту између Устиколине и Цвилина, на обалама пространог и равног Цвилинског поља. Управо су тај вјетар и та моћна и брза ријека, у складу са својим ћудима и утицали на менталитет и психолошки склоп њених становника са једне и друге обале ријеке, те непрестану њихову потребу да гдје год касније живјели „исправљају” све ”криве Дрине” овога свагда узбурканог и немирног свијета.

Рани кривички ољеди датирају још у девету деценију двадесетог вијека, повратак у Фочу из Сарајева и запошљавање у тамошњем средњошколском центру, а посебно су везани за покретање ђачког листа *Крила младости* који је изазвао примјеран новинарски ентрузујазам код ученика, али је привукао и велику пажњу тадашње јавности, па чак и официјелних омладинских листова, попут сарајевских *Наших дана*. Каснији огледи углавном су настали у Београду у почетним деценијама 21. вијека, најчешће као уводници за гимназијски лист *Ољедало*, али и бројне друге појаве које су биле везане за неадекватну реформу образовања, као и недовољну бригу државе према свим нивоима школства. Односило се то на организацију рада школа, ђачких такмичења, ауторитарног понашања директора, сервилног односа наставника, али и на понижавајући материјални положај школства, који је условљавао одлазак из непосредног образовног процеса великог броја квалитетних предавача и изнад свега искусних васпитача. У том контексту посебно је издвојена важна и незамјењива улога разредног старјешине. Указано је и на проблем губљења критеријума у оцјењивању ђака, на хиперпродукцију „вуковаца” који касније нису били у стању да положе пријемне испите приликом настојања да се упишу на факултете и сл.

Сви наведени проблеми аргументовани су бројним примјерима из вишедеценијске Благојевићеве праксе, при чему су поменута имена више запажених ученика и наставника, али и кроз цитирање најзначајнијих теоретичара друштва, философа и хуманиста, књижевника и умјетника уопште. Указујемо међу страним именима на Хераклита, Мишела Монтења, Теодора Адорна, Тагору, Џона Богарта, Жана Бодријара, Едгара Морена, Нича, Хегела, Орвела, Ђерђа Лукача. Ханса Магнуса Енцесбергера, Белу Хамваша, Кажимјержа Брандиса и сл. Међу домаћим ауторитетима издвајамо имена Филипа Вишњића, Светозара Марковића, Јована Цвијића, Александра Дерока, Иве Андрића, Његоша, Меше Селимовића, Вељка Радовића, Мома Капора, Ђуре Шушњића и других.

Укратко закључујемо да се пред нама налази раскошан рукопис у коме су обновљене снажне успомене из свијета дјетињства и одрастања у завичају, али и у коме је похрањено велико наставничко и животно искуство, као и објективни а критички интониран поглед на изузетно драматичне друштвене односе у посљедњим деценијама 20. и почетним деценијама 21. стољећа. Ради се о бурном раздобљу у људској историји када се пред нашим очима истовремено одиграла једна велика технолошка револуција и смјена геополитичких односа, који су дубоко утицали на етичке односе и преобликовање свагда крхке људске (само)свијести.

Рукопис препоручујем за објављивање и читање.

Проф. Др Горан Максимовић

RADIVOJE BLAGOJEVIĆ KAO PROSVJETNI HRONIČAR

Radivoje Blagojević,
Volja drinskog vjetra, 2025

Svima koji ga i ovlaš poznaju to je dobro znano, nemirnog je i radoznalog duha autor ove knjige. Nerijetko ljudi sa takvim osobinama svoju životnu energiju, nekako uzgred i brzopleto, netragom rasipaju. To kod Radivoja Blagojevića nije slučaj, mnogo toga je on, kada se posmatra profesionalna životna putanja, uradio na dobrobit prosvjete i stvaralaštva mladih. Mimo toga što je bio srednjoškolski profesor sociologije, postojano se posvećivao raznim za prosvjetnu kulturu važnim pregnućima.

Imajući navedeno u vidu, jasno je otkuda to da se rođeni Fočak latio i pera. Kako je već nalagala situacija ili neki dublji unutrašnji poriv, okušao se Blagojević u esejima, kratkim pričama, portretima savremenika, prigodnim slovima, novinskim napisima, uvodnicima za časopis. Sve to je sabrao u ovoj knjizi, tako da svako može, shodno čitalačkim afinitetima, pronaći nešto za sebe u ovom spisateljskom mozaiku. Pritom, širok je vremenski raspon tekstova, neki datiraju još od prve polovine 80-ih godina prošlog vijeka.

Računam da će najveću čitalačku pozornost, s razlogom, zavrijediti segment u kome Radivoje portretiše direktore škola u kojima je radio kao srednjoškolski profesor. Ne škrtari kada odaje

priznanje uzornima među njima, ali britko i sarkastično razotkriva direktore koji su se rukovodili sitnosopstveništvom i služili smicalicama. Da se uočiti, marifetlucima skloni direktori posebno su ga nadahnjivali da ih okretno izvrgava ruglu. Dok portretiše direktore, ne propušta (kritički) sociolog u Blagojeviću priliku da oslika i kulise pripadajućih epoha, kako one poznosocijalističke, tako i onih koje slijede nakon rastakanja socijalizma i raspada Jugoslavije. Živo nam je predočio čitavu paletu društvene i moralne (bes)karakternosti, ondašnje i sadašnje. Ova knjiga pruža reljefne primjere za ono što se u socijalnoj psihologiji uobičajilo nazivati autoritarna struktura ličnosti. Naporedo sa karakterološkim razmatranjima, Radivoje je razlagao i kritikovao (ne)formalne konstelacije moći u školama. Čitalac dobija predstavu na kojim to čvorištima moći procesi u školi odstupaju od načela na kojima bi trebalo da počiva prosvjeta.

Portretišući druge, hotimično ili ne, iscrtavao je Radivoje i (prosvjetni) autoportret. Kao središnju crtu tog autoportreta izdvojio bih njegovo nastojanje da u svom prosvjetnom poslanju povuče striktnu granicu između autoritarnosti i autoritativnosti.

Na temelju Blagojevićevih tekstova dobija se srazmjerno cjelovita slika naše prosvjete, njenih mijena, stranputica i nadanja. Sklon je širokim zahvatima, ali i šeretskim detaljima dok ispisuje prosvjetne hronike. Njegove hronike nisu puko opisivanje prosvjetnih (ne)prilika, već i plediranje da se, svi zajedno, vinemo na krilima uzvišenih vaspitnih i obrazovnih načela. Ima nešto od prosvjetiteljskog zamaha u Radivojevom pristupu, nije on rad da prosvjetu svede na birokratizovanu osrednjost.

Prosvjetno pregalaštvo, mimo njegovanja znanja i ljubavi prema istom, iziskuje i moralne smjernice, čega je autor potpuno svjestan. Njegovi tekstovi pokazuju da se on trudio da bude ne samo podučavalac sociologije, već i moralni razbuđivač. Kao hvalevrijedan primjer ohrabriranja na moral, izdvojio bih

Blagojevićev tekst *Zajedničke trešnje, kruške i orasi*. U njemu svjedoči kako su u njegovom zavičaju, u predratno doba, Bošnjaci i Srbi živjeli toleranciju i solidarnost. Uvijek se pokaže, ako nema navedenih etičkih sila životni prostori bivaju (ratom) opustošeni, što se i desilo u posljednjoj deceniji minulog vijeka u Jugoslaviji.

U podnaslovu Radivojeve knjige, a naročito se to odnosi na neke njene dijelove, moglo bi da stoji i 'zapisi iz školskih kuloara'. Tako blizu učionicama, a opet izmješteni iz njihovih odviše disciplinujućih okvira, školski hodnici damaraju u kontrarritmu spontanosti. Dabome, nije baš sve dopušteno u kuloarima, ali oni nude predah od sterilnosti i rigoroznosti učionica.

Među uvodnicima koje je Blagojević pisao za časopis srednjoškolskih učenika i profesora *Ogledalo*, imamo istinske hvale dostojne kratke eseje. Takvima nadasve pripada *Pev trećih petlova*, u kojem višeslojno i razigrano predočava simboliku pijetla. Ovaj esej odličan je primjer da u Radivojevim rečenicima često pulsira poetski naboj. Njegova ljubav prema pisanoj riječi je dvojaka, naime, vidna je njegova čitalačka strast, ali i potreba da se i sam spisateljski izrazi. Kako se može zapaziti iz priloženih tekstova, njegovu su lektiru podjednako činile sociološke, teorijske studije, kao i književna djela. Rado i često Blagojević navodi Andrića, vjerujem, dijelom i zbog toga što ih povezuje jedna rijeka. Kroz autorovu Foču, kao i ispod slavne Andrićeve višegradske ćuprije, vijuga omitotvorena Drina.

Na samom kraju rečeno, čitalačku naklonost Radivoje pridobija duhovitošću i brojnim anegdotama. Njima izmamљуje osmijeh čitaocu, a katkada su rečene anegdote gotovo urnebesne. Držim da je već ta Blagojevićeva pripovjedačka duhovitost dovoljan razlog da se pokloni pažnja ovoj knjizi.

Dr Dražen Pavlica

INTERVJU – „IZLOG 41” (1998)

Odeljenske novine 4–1
Šeste beogradske gimnazije

RADIVOJE BLAGOJEVIĆ NEPODNOŠLJIVA LAKOĆA NEMOĆI

Mirjana, Biljana, Miloš

Radivoje Blagojević, Ustavko, Sociolog,
Profesor ustava i prava građana

Ovaj intervju rađen je tri puta, dopunjivan je, a
na neka pitanja odgovori su dati posle tri dana

ODOJČAD I RAZREDNICA

---

1. Šta ste želeli da budete kad porastete?

Fudbaler (iako se nikada nisam bavio fudbalom): kritičar svega postojećeg, đavo ili Gospod Bog.

2. Koja je po vama najgora stvar za vreme odrastanja?

Nagle promene mesta boravka

3. Čeg se ste se držali u životu i čega se danas držite?

Oduvek sam se držao porodičog vaspitanja i bontona, a neki životni moto bi bio: ne boji se znanja i moći.

4. Koje godine smatrate najlepšim?

Studentske, malo je ograničenja.

5. Mladost je sinonim...

Revolucionarnost, kritičnost, nepotrošenost iluzija.

6. Da li mladež obećava?

Da, zato što je strastvena i kreativna (odgovor proizilazi iz iskustva sa učenicima VI bgd gimnazije, koji su po meni kreativno lenji

7. S obzirom da predajete i prirodnom i društvenom smeru bilo bi zanimljivo da napravita neku paralelu.

Paralela bi recimo bila 51 posto prirodni, a 49 društveni smer zbog većine („trka je bolja kada ima više trkača”).

8. IV1 ?

Živite od učenja, a propadate od neučenja.

Ličite na odojčad - plaćete za bivšom, a prigrlili ste novu razrednu.

PASTIR U AUSTRALIJI

9. Koji su vam predmeti najteže išli kada ste vi bili učenik

Ruski.

10. Šta posebno volite u svom profesorskom radu?

Najviše volim kritički dijalog sa polemičkim varnicama između profesora i učenika.

11. Kojih grešaka u pedgoškom radu se čuvate?

Nijedna greška nije toliko mala da se iza nje ne možemo sakriti.

12. Šta biste predložili učenicim koji žele da upišu pravni fkultet ili političke nuke?

Sugestija je da čitaju najmanje jedan nedeljni list: „Nin” ili „Politiku” subotom.

13. Kada biste morali da napustite posao kojim sa bavite, šta bi odabrali?

Bio bih isto tako pastir u Australiji sa većim primanjima, vodič na meksikčkoj-američkoj granici ili bih se već nekako uključio u međunarednu podelu „mlaćenje prazne slame”.

PLODAN GLUMAC

14. Koliko bi u životu trebalo praštati?

Čovek nije Bog da pršta, on može da pokloni.

15. Kako objašnjavate to da se ljudi međusobno mrze zato što različito misle?

Objašnjava se nepodnošivom lakoćom nemoći.

16. Zašto smo mi „nebeski narod”?

Zato što često padamo i pad je lep dok se ne padne.

17. Grad?

Nekadašnje Sarajevo, sadašnji Beograd, u budućnosti novi Beograd.

18. Kako vam izgleda Beograd danas?

Odlično. Da bi Beograd postao Večni grad (Rim) trebalo bi izbeglicama (nama) dati žene. Kako je nastao Rim?!

19. Ko je srećan čovek?

Srećan je čovek koji žive od života. Sreća je kao i lepota nus pojava.

RADIOVOJE BLAGOJEVIĆ

NE - PODNOŠLJIVA
LAKOĆA NE - MOĆI

total realisation (congratulations!) • Mirjana Biljana
computer behaviour • Miloš
photo's (EXCLUSIVA) • target himself

INSERT TARGET:

Radiovoje Blagojević [ENTER]

ERROR! NOT VALID!
INSERT TARGET:

Ustavko [ENTER]

INSERT CHARACTERS:

sociolog [ENTER]

ERROR! NOT VALID!
INSERT CHARACTERS:

profesor ustava i prava građana [ENTER]

WAIT WHILE LOADING!
IT'S NOW SAFE TO READ THE
INTERVIEW.

WARNING: Ovaj interview raden je tri puta, dopunjavani je, a na neka pitanja odgovori su dati posle tri dana.

ODOJČAD I RAZREDNICA:

- Šta ste želeli da budete kada porastete?
Fudbaler (kao se nikada nisam bavio fudbalom); kritičar svega postojećeg; davo ili Gospod Bog.
- Koja je po vama najgora stvar za vreme odrastanja?
Nagla promene mesta boravka.
- Čega ste se držali u životu i čega se danas držite?
Oduvek sam se držao porodičnog vaspitanja i bontona, a neki životni moto bi bio: ne bojati se znanja i moći.
- Koje godine smatrate najlepšim?
Studentske, malo je ograničenja.
- Mladost je sinonim za...
Revolucionarnost, kritičnost, nepotrošenost iluzije.
- Da li mladež obećava?
Da, zato što je strastvena i kreativna (odgovor proizlazi iz iskustva sa učenicima VI bgd gimnazije, koji su po meni kreativno lenji).
- S obzirom da predajete i prirodnom i društvenom smeru bilo bi zanimljivo da napravite neku paralelu.
Paralela bi recimo bila: 51% prirodni, a 49% društveni smer - zbog većine ("Trka je bolja ako ima više trkača").

8. IV1?

Zivite od učenja a propadate od neučenja. Ličite na odojčad - placete za bivosm a prigrlili ste novu razrednu.

PASTIR U AUSTRALJI:

9. Koji su vam predmeti najteže išli kada ste vi bili učenik?

Ruski.

10. Šta posebno volite u svom profesorskom radu?

Najviše volim kritički dijalog sa polemičkim varnicama između profesora i učenika.

11. Kojih grešaka u pedagoškom radu se čuvate?

Nijedna greška nije toliko mala da se iza nje ne možemo sakriti.

12. Šta biste predložili učenicima koji žele da upišu pravni fakultet ili političke nauke?

Sugestija je da čitaju najmanje jedan nedeljni list: "Nin" ili "Politiku" subotom.

13. Kada biste morali da napustite posao kojim se bavite, šta biste odabrali?

Bio bih isto tako pastir u Australiji sa većim primanjima, vodič na meksičko-američkoj granici ili bih se već nekako uključio u međunarodnu podelu "mlaćenje prazne slame".

PLODAN GLUMAC:

14. Koliko bi u životu trebalo praštati? Čovek nije Bog da prašta, on može da pokloni.

16. Kako objašnjavate to da se ljudi međusobno mrze zato što različito misle?

Objašnjava se nepodnošljivom lakoćom nemoći.

16. Zašto smo mi "nebeski narod"?

Zato što često padamo i pad je lep dok se ne padne.

17. Grad?

Nekadašnje Sarajevo, sadašnji Beograd, u budućnosti novi Beograd.

18. Kako vam izgleda Beograd danas?

Odlučno. Da bi Beograd postao Večni grad (Rim) trebalo bi izbegicama (nama) dati žene.

Kako je nastao Rim?

19. Ko je srećan čovek?

Srećan je čovek koji živi od života. Sreća je kao i lepota nus pojava.

20. Često se smejete. Da li se osmehujete radi sebe ili druge da biste prevarili? Da li ste uvek veseli?

Dobar je čovek čije lice osmeh ulepša, a loš onaj koje lice sa osmehom postaje ružnije.

Da je Troja bila sretna, ne bi se znalo za Hektora (da nije bilo rata, vi ne biste gledali mene sada).

21. Kada bi se radio film o vama, ko bi mogao da vs glumi?

Rade Šerbedžija ili Jack Nicholson.

22. Zašto Rade Šerbedžija?

Zato što je plodan srpski glumac - ima petoro dece iz dva braka.

23. Poruka učenicima a možda i profesorima. Vi bgd gimnazije.

Razmerjujte plemenitost, dobrotu, pamet i lepotu u roku trajanja.

PITANJA UČRNKA:

- Zašto su žene trešnje? (Katarina Ivković)
Trešnje su najlepše voće, najlepší cvet, najkusknije su kad se same ubiraju. Ako nećete da vas boli stomak ne smete jesti zelene i crvjljive.
- 5 najkomletnijih žena u gradu?
Jadranka Jovanović, Vera Lečić (udata Blagojević), Ana Sofrenović, 2 profesorka VI bgd gimnazije (?).
- Da li ste bili dobrovoljni davalac krvi?
Da, u vojsci u Požarevcu 1983.
- Da li biste ponovo dali krv?
Ne, ko ljubi jednom, taj ne ljubi više, izuzev mladim novinarkama, ukoliko im je to neophodno.
- Da li su u crna krvina zrnca? (Nikola Mrdak)
Vrelo mljeko u mraku nije bjelo.
- Ko vlada svetom? (Miloš)
Žene svojim "nevidljivim prstima" kako bi rekao Andrić.
- Najlošiji političari? (Miloš)
General bez vojske, političar bez birača, profesor bez učenika.
- Koju muziku slušate? (Sara IV6)
Rock, pop, Indexi, oba Olivera, oba Miša.
- Koji sport volite? (Sara IV5)
Fudbal, odbojka, skijanje, jahanje, polo.
- Da li ćete prenositi registraciju na Beograd? (Marko IV3, Gađi IV3, Vlada IV9, Bladoje IV9, Grubor IV9, Crni IV9, Nemanja IV3)
Kola su mamina, i čim se usaglasi mama i Vlada republike Srbije, vrlo rado.

---

20. Često se smežete. Da li se osmehujete radi sebe ili druge da biste prevarili? Da li ste uvek veseli?

Dobar je čovek čije lice osmeh ulepša, a loš onaj kome lice sa osmehom postaje ružnije.

Da je Troja, bila sretna, ne bi se znalo za Hektora (da nije bilo rata, vi ne biste gledali mene sada).

21. Kada bi se radio film o vama, ko bi mogao da vas glumi?
Rade Šerbedžija ili Jack Nicholson.

22. Zašto Rade Šerbedžija?

Zato što što je plodan srpski glumac- ima petoro dece iz dva braka.

23. Poruka učenicima, a možda i profesorima, VI beogradske gimnazije.

Razmenjute plemenitost, dobrotu, pamet i lepotu u roku trajanja.

PITANJE UČENIKA

---

1. Zašto su žene trešnje? (Katarina Ivković)

Trešnje su najlepše voće, najlepši cvet, najukusnije su kada se same ubiraju. Ako nećete da vas boli stomak ne smete jesti zelene i crvljive.

2. Pet najkompletniji žena u gradu?

Jadranka Jovanović, Vera Lečić (udata Blagojević), Ana Sofrenović, 2 profesorke VI bgd gimnazije (?).

3. Dali ste bili dobrovoljni davalac krvi?

Da, u vojsci u Požarevcu 1983.

4. Dali biste ponovo dali krv?

Ne, ko je ljubio jednom, ne ljubi više, izuzev mladim novinarkama, ukoliko im je to neophodno.

---

5. Da li su u crnca, crna, krvna zrnca? (Nikola Mrdak)

Vrelo mlieko u mraku nije bijelo.

6. Ko vlada svetom? (Miloš)

Žene svojim „nevidljivim prstima” kako bi rekao Andrić.

7. Najlošiji političar (Miloš)

General, bez vojske, političar bez birača, profesor bez učenika.

9. Koju muziku slušate? (Sara IV5)

Rock, pop, Index, oba Olivera, Oba Miša.

10. Koji sport volite? (Sara IV5)

Fudbal, odbojka, skijanje, jahanje, polo.

11. Dali ćete prenositi registraciju na Beograd? (Marko IV3, Gagi IV3 Vlada IV9 Sladoje IV9 Grubor IV9 Crni IV9 Nemanja IV3)

Kola su mamina i čim se usaglasi mama i Vlada republike Srbije, vrlo rado.

ОГЛЕДАЛО

ЧАСОПИС УЧЕНИКА И ПРОФЕСОРА СРЕДЊИХ ШКОЛА
БЕОГРАД 2018/19 БРОЈ 11-12 ЦЕНА: 350 РСД / 8 КМ / 4 EUR

ОГЛЕДАЛОВА ЛИСТА СРЕДЊИХ ШКОЛА

4. БЕОГРАДСКО ОГЛЕДАЊЕ

КРАТКА ПРИЧА • ПОЕЗИЈА • ЕСЕЈ

БЛАГОВЕСТ

ISSN 2466-2712

ОГЛЕДАЛО бр. 11-12 * 2018/19

Слика: *Очекивања*, Милан Туцовић (2011)

СВЕДОЧАНСТВО И МЕРА ЉУДСКОСТИ

Пре три месеца галерија „Уроборос“ је упозната са племенитим наумом Радивоја Благојевића, професора и уредника галерије „Кулоар“ Математичке гимназије у Београду. Реч је о БЕОКУЛИС-у, београдском Кулоаровом ликовном изразу средњошколаца Србије, пројекту који води већ пет година уз подршку те гимназије која је од посебног националног значаја, као и многих школа из Србије и региона. Ову манифестацију смо препознали тек пошто је она постала видљива ван школских ходника и образовног система који је, нажалост, притиснут нашом свеопштом кризом и потиснут на периферију друштвене реалности.

Већ годинама живимо у земљи која је затворила сопствене музеје. У земљи која не омогућава приступ делима која су сакупили наши преци у временима тежим него ово наше. Допустили смо да нам стасавају генерације без свести о сопственом културном наслеђу, без увида у богату колекцију европског уметничког наслеђа похрањену у тим музејима. Генерације наше деце готово да нису ушле у музеје. У таквој ситуацији постаје логично да из људи полако чили свест да је ликовна уметност, између осталог, сведочанство и мера наше људскости. У том светлу, нажалост, нећу бити патетичан ако БЕОКУЛИС будем упоредио са оним пионирским напорима ликовног описмењавања са почетка двадесетог века. На овим

генерацијама је задатак да надоместе овај застој, ову непотребну и тужну регресију. Посебно ме радује што је пројекат и ове године прихваћен и у окружењу (Босна и Херцеговина, Република Српска, Црна Гора, Хрватска, Македонија) међу младим људима различитих животних искустава. Уметност не трпи изолацију нити је ствара скучен и затворен дух.

Петим БЕОКУЛИС-ом започели смо сарадњу између Математичке гимназије и галерије Уроборос. На конкурс је пристигло 745 радова из 45 школа. Међу радовима су заступљене скоро све ликовне технике – од традиционалних, па све до асамбљажа, ленд-арта и видео радова. Такође, половину приспелих радова чине фото- 131 графије. У галеријском простору Уробороса изложени су ликовни радови, а у Кулоару Математичке гимназије избор фотографија.

Додељене су по три награде – за ликовне радове и радове из области фотографије; такође и неколико похвала, при чијем додељивању смо водили рачуна да испоштујемо како ауторе тако и школе и средине које су својим трудом дале велики допринос квалитету овогодишње селекције. Жеља нам је да директном проходношћу, без великог посредовања, пружимо могућност свим талентима да их види стручна јавност и публика. Надамо се да ће ова манифестација добити на масовности и тиме створити неопходну базу за развој широког поља ликовне културе.

Милан Туцовић

сликар, председник жирија

текст из каталога

5. БЕОКУЛИСА ГАЛЕРИЈЕ КУЛОАР

од 10. 5. до 7. 6. 2013

ЧАСОПИСИ МГ И Г6: НОВА КРИТИЧКА МИСАО И ЊЕНА БУДУЋНОСТ

Први бројеви часописа за политичку културу и културну политику Математичке и Шесте београдске гимназије, МГ и Г6, чије је издавање помогао Просветни преглед Београд, објављени су прошле године на иницијативу главног уредника, Радивоја Благојевића, професора социологије у двама гимназијама. У намери да се међу гимназијалцима подстакну и развијају креативност, критичко мишљење и свест о значају праћења и анализе друштвенополитичког и културолошког контекста у којем живимо, часописи обједињују ученичке радове, који су настали у оквиру предмета устав и право грађана. Осим есеја у којима аутори дају своје виђење актуелних друштвених питања, као што су друштвене мреже и приватност, конституисање или трансформација (националног) идентитета у периоду транзиције, утицај савременог друштвеног окружења на формирање личности и њеног емоционалног склопа, геополитика и успон Кине, родна права и тако даље, у часописима је предвиђен простор и за друге књижевне жанрове – песме и драмске текстове, који се, мада у другачијој форми, такође баве заступљеним темама. Посебно значајан аспект уредничке политике часописа – идеја да је кооперативност кључ развоја, открива се у охрабривању тимског рада, па већину објављених текстова потписује бар троје ученика двеју гимназија. Поред тога што имају потенцијал ширења група

Часопис *МГ* Математичке гимназије

сарадника, ови часописи би формирали нову читалачку публику, средњошколце и гимназијалце, али и оне истраживаче у области друштвених наука, који би желели да остваре увид у критичко размишљање и интересовања најмлађих генерација аутора. Несумњиво, уредничка концепција часописа, чији су основни циљеви отварање простора за креативну полемику о актуелним темама и сарадњу младих, као и унапређивање метода образовања гимназијалаца, директно одговара савременим потребама и нашег друштва у целини, и индивидуалних потреба садашњих ученика, будућих интелектуалаца, на чијем ће се знању и развијеној грађанској свести темељити друштвени развој. Закључци многих истраживања у области друштвених и хуманистичких наука, о томе да је за развој друштва првенствено неопходно улагање у образовни систем и едукацију младих, и то посебно када је реч о транзиционим

Часопис *Г6* Шесте београдске гимназије

земљама, такође су постали општа места. Иако су нам они, дакле, сасвим познати и прихватљиви, нажалост, ретке су иницијативе попут часописа *МГ* и *Г6*, које реагују на кључне проблеме савременог друштва, те примењују приоритете нових развојних стратегија образовног система. Будући да су промовисане вредности часописа усклађене с вредностима отворених и напредних демократских друштава, да „отварају систем образовања према окружењу” и „вуку га у будућност”, како је то формулисано у документу

Стратегије развоја образовања у Србији до 2020, треба рећи да ова иницијатива заслужује системску подршку, тако да буде развијена на нивоу Града Београда или, још боље, Републике Србије. Подршка Министарства науке, просвете и технолошког развоја часописима *МГ* и *Г6*, у смислу ширења под ручја деловања, показала би способност владиних

институција да препознају и подстичу значајне развојне капацитете образовног система. Тај би подстицај био важан не само да би се ентузијазам ученичке омладине Математичке и Шесте гимназије и њиховог професора усталио на дужи рок, што би створило читалачке навике и подстакло ауторство, те пружило добар пример интердисциплинарног и активног приступа школском градиву, који би се могао даље репродуковати у наставној пракси, већ и ради стицања сигурности у владине институције да ће умети да препознају значајне развојне потенцијале образовног система. Могућност по везивања, сарадње, вредног и креативног рада, заузимања младалачког, а то ће рећи свежег и независног критичког односа према окружењу, те тимског проналажења најбољих решења за препознате проблеме, показана је на примеру МГ и Гб часописа.

Остаје да се покаже хоће ли таква могућност бити искоришћена на вишим нивоима друштвеног функционисања, као и питање докле ће се друштвено напредовање углавном сводити на добру вољу и ентузијазам појединаца.

Нина Михаљинац

докторанткиња Универзитета уметности, Београд

Из часописа за теорију и социологију културе
и културну политику *Култура*,
бр. 138. година 2013. Београд

ИЗ БЕЛЕЖНИЦЕ ПРЕПРЕДНОГ ПРОФЕСОРА

ДОБИО САМ ПОСАО и требало је из Сарајева да се вратим у родну Фочу. Директор школе Садик Врето ме је позвао да одмах дођем, већ двојица примљених колега, Војислав Старовић и Меша Софратија, су увелико почели да раде, каже. Одговарам му да ћу доћи 1. октобра 1980. у време које је конкурсом предвиђено, јер ми је требало времена да се растанем са Сарајевом и волонтирањем у тамошњим дневним новинама, „Ослобођењу” и „Вечерњим новинама”.

Радио сам у две школе и три зграде: Средњој стручној школи „Никола Тесла” и Гимназији „Симо Милошевић”; ни слутио нисам да ће доћи време, у будућности, да у Београду радим чак у четири најбоље гимназије – истовремено! У Математичкој гимназији – 25 годину, у Шестој београдској – 19, у Четрнаестој – 9 и у Трећој – 2 године... Говорио сам да је радити у Београду у једној школи исто као да се ради у некој паланци. То вам је као са рибама које у суштини „немају појма о води, јер немају антисредину”.

У ФОЧИ САМ ВРЛО БРЗО ПРЕПОЗНАТ као веома „слободоуман професор”, а то вам је просто тако, логично, када се после и скоро десет година проведених у Сарајеву вратите у провинцију. Од осталих ме је разликовала и браон ташна од телеће коже преко рамена, коју сам први почео да носим у граду на Дрини, а коју сада у различитим величинама и дизајнерским варијацијама носе скоро сви мушкарци. Купио сам је по сниженој

цени од хонорара за причу „Унутрашња крварења”, објављену по конкурс у сарајевском омладинском листу „Наши дани”. Жири, наиме, није доделио прве три награде, али је листу препоручио да откупи и објави, колико се сећам, 10 прича.

ПУНИХ 11 ГОДИНА био сам хонорарни дописник београдске „Политике” из Фоче и Горњег Подриња, као и уредник школског листа „Крила младости” (У Београду сам уређивао листове „Акко” и „МГ”, те часописе „МГ” и „Гб”), листа који је цитиран, како у „Политици” тако и у „Илустрованој политици”. Преносили су пикантерије, попут оне да 372 родитеља није дошло на први родитељски састанак у Средњошколски центар, а редовно примају дечији додатак! Мој колега и ментор Желимир Тројер у дневнику је оставио забелешку: „Родитељском састанку родитељи не присуствоваше”!

МОЈ НАЈДРАЖИ ЧАС у професорској каријери био је у IIIа одељењу Математичке гимназије, у мају 2001. године. На њему није проговорена ни једна једина реч! Цело одељење је целих 47 минута стојећи аплаудирало... Од заглашног аплауза није се чуло ни звоно за крај часа. Када је професор физичког васпитања, Зоран Николић, који је по распореду требало да одржи следећи час, отворио врата учионице, немо и зачуђено је застао, а онда их исто тако хитро затворио, оставши збуњен на школском ходнику... У напомени сам записао колико дуго су ђаци аплаудирали... И данас сам поносан на тај запис. Када ме питају за објашњење, кажем да је била реч о великом међусобном поверењу!

ОПЕТ, МОЈ НАЈВЕЋИ ГАФ, којег се и данас стидим, јесте што сам на почетку каријере на предлог професорке руског језика Мирославе Стевановић да пређемо на „ти”, одговорио да она

мени може говорити „ти”, а ја ћу јој се обраћати са „Ви”, пошто сам млађи. Она ће ми касније подарити велики комплимент, рекавши да личим на руске грофове. Тада сам носио белу кошуљу са руском крагном фабрике „Инкос” из Стоца, црни, сомотски сако фирме „Ник” Загреб и браду коју је у Фочи ретко ко носио, поготово не професор у настави.

КАДА САМ ИЗ БЕОГРАДА долазио у Фочу и ћаскао са колегама, Неђом Никачевићем, Жељком Тројером, Ненадом Лечићем, Војком Станковићем, Мићом Машићем, Драганом Ковачем, Миленком Племићем, Вукашином Благојевићем, Рајком Марићем, Радисавом Марићем, Драганом Тошвићем, Жарком Обреновићем, Драгомиром Пљевачићем, Веселином Радовићем, Крстом Ивановићем, Дојчилом Давидовићем молили су ме да им причам о београдским гимназијама, посебно Математичкој. Питао бих какву причу желе, белу или црну? Најчешће су тражили да приповедам о изузетном ауторитету и мудрацу, Милану Распоповићу, вишегодишњем директору Математичке гимназије. Казивао бих им о његовој несхватљиво лакој комуникацији с људима, бриљантном вођењу Наставничког већа, одличним говорничким особинама, његовим хотимичним парадоксима, „аристроктима” међу реторичким фигурама. Једном приликом, када сам Распоповићу причао о тим фочанским разговорима, припоменуо сам му да сам им казао како је и он мени, после вредновања и разговора о мом раду у Математичкој, казао: „А, Благојевићу... Ти си бисер!” Распоповић је, када сам га касније на то подсетио, не дајући се збунити, узвратио: „Можда! Можда сам ја то и рекао!”

МОЈЕ ТРОЈЕ ДЕЦЕ похађало је три наведене гимназије. Као што им нисам бирао учитељице (додуше, син Стефан је, као и ја, имао учитеља, иако сам ја променио тројицу), нисам

им бирао ни школе. Говорио сам да свако може имати своју учитељицу и сам своју гимназију, јер их у Београду има доста. Сам, пак, нисам могао да бирам, морао сам да предајем својој млађој ћерки Вишњи и сину Стефану. (Старија кћерка Вања је пхаћала гимназију која је имала два професора социологије) На првом часу, те школске године, рекао сам да моја ћерка неће ни у чему имати привилегије, а неће ни остати без истих, уколико свима у одељењу буду на располагању. Целе школске године, никад им ја нисам поставио питање на одговарању, увек би то учинио, неочекивано, изабрани ученик. Обоје су у првом полугодишту (сви знају да је тада оцењивање било, руку на срце, реалније) имали закључену четворку. Коментар другарице мога сина из разреда био је: „Немојте породичну свађу преносити у учионицу!”. Док је ћерка одговарала непосредно пре закључивања оцене, ја сам је хвалио. Када су после мога часа ученици видели њену оцену у дневнику, одахнули су – и престали да буду сумњичави... На крају школске године, када ученици преговарају о што вишој оцени и говоре о лакоћи поправљања постојеће, реалне, обично им испричам анегдоту из Шпанског грађанског рата. Франкови фашисти терају заробљене републиканце на камион, да их возе у брда, како би их тамо стрељали. Зима је сурова и хладна. Републиканац изусту како је хладно, да срце може да пукне. Стражар ће њему – „а ми се још и враћамо”. Кажем ја матурантима – лако је њима, они одлазе, а ми, професори, остајемо. Сличну реченицу чуо сам, много година касније, у филму „Лајање на звезде”.

ПОСТОЈИ ЈЕДНА АНЕГДОТА из Треће београдске гимназије, из прве декаде децембра 2001. На почетку часа, док уносим оцене из контролног задатака и враћам радове, катедри прилази ђак и негодује што је добио „само четворку”. Реч је, подсетићу, о гимназији с највишим прагом бодова за упис у генерацији,

у коју су обично примани само „вуковци”. Тај ђак је тврдио да његов рад нисам „ни прочитао”. Прихватио сам „игру”, рекавши како „ових дана због велике заузетости не читам ни Андрића, а камоли просечне ђачке контролне радове”. Изашао сам с том причом на брисани простор за добијања и губљења ауторитета, што је у школском простору питање „живота и погибије”. Како сам те школске године предавао устав и права грађана у четири школе и 27 одељења, укупно 945 ученика (од којих 831 матуранат, док се у Математичкој Устав изучавао у трећем разреду), дао сам свима контролни са три питања, од којих је треће било: референдум. Тада су, према Уставу Републике Србије, поред факултативног, који је распрострањенији, била и три обавезна референдума: промена Устава, промена граница и смена председника Републике. Ко није навео та три одговора, није могао добити највишу оцену. Замолио сам ученицу која је прилежно бележила моја предавања, да их прочита из своје свеске. Након што је прочитала, ученик који се бунио вратио се покуњен, на своје место. Занемели су и већ спремни други јуришници на жељене „петице”, које су им се све до тог тренутка некако необјашњиво указивале. Десетак дана потом, 19. децембра, на слави Светог Николе, у стану породице Љуба Зорић на Дорћолу, ученици су препричавали ову анегдоту.

ДОБИО САМ НЕКОЛИКО НАДИМАКА од својих ђака. Први, још на старту педагошке каријере, у фочанској гимназији „Симо Милошевић” – Хорације. Затим, у Шестој београдској гимназији – Леополд. Онда Уставко, Густав, а најчешће ме зову надимком – Благоје, што је, у ствари, само краћи облик мог ионако званичног презимена. Ја се, наравно, због тог не љутим, а други су, чини ми се задовољни, пошто тако нешто „уштеде” на словима или гласовима, а ја им се одазовем.

ЕМГЕ(И)ЈАДА – непотписана брошура (критиковао сам ауторе што је нису потписали, бар псеудонимом) једног одељења матураната школске 2008/2009. Делце од 15 кратких хумористичких прича и исто толико, додуше мање успешних, карикатура професора београдске Математичке гимназије, у уводнику подсећа: „Ликови у серији су потпуно измишљени. Ако се пронађете у овој презентацији, припишите то параноји изазаваној манипулацијом масовних медија. Захваљујемо се пријатељима без којих овај пројекат не би угледао светлост дана”. На шестој страници стајао је текст са насловом.

ГУСТАВ КУЛОАРОВ ДУХОВСКИ. „Овај човек истински воли свој посао. Обожава децу, поготово ону млађу, зато што су лепа и добра, а и фино се понашају. Професионално се бави фотографијом. Слика младиће и девојке с циљем проучавања везе између осећања и говора тела. Поред тога, он је веома шармантан и духовит. Често до суза насмеје ученике својим урнебесним анегдотама и вицевама, чак пре него што и почне да их приповеда... Мото: Стаavimo га у кућни притвор.”
Хм. Причао сам им некад анегдоту из Шесте гимназије. Поткрај прошлог века у зборници, строга и лепа професорка латинског, Весна Грубор, каже млађем професору информатике (који ће убрзо отићи на рад у Немачку): –Убићу те! Подржим је, речима: – Слободно га убијте, нудим Вам кућни притвор! „Нажалост”, није га убила...

МОМАК ПРЕД ЖЕНИДБОМ: Девојка ми се не допада! Разрока је, врска кад говори, осим тога и образи су јој упали. Проводација: Да али размислите... на сваки образ долази по десет хиљада евра. Момак, одушевљено: Шта? Четрдесет хиљада евра? То из основе мења ствар. Узимам је одмах.

ОКО ПОДНЕ, кривудавим сеоским путем сељаци, на троја волоска кола, која се тешко вуку једна за другим, терају жито у млин на мељаву. На првим колима натоварена је једна мало подерана врећа, из које се, ту и тамо, када колски точак наскочи на неки камен, проспе нешто зрњева жита по смрзнутом коловозу.

Неко мало врапче, слете иза први кола и поче халапљиво да зоба расуро зрневље. Наиђоше друга кола, во се напре и избаци огромну балегу, која потпуно поклопи врапче. Врапче запиука, залеприша крилцима и покуша да се искобеља из топле, влажне балеге. У том тренутку однекуд бану велики, шарени мачор, зграби врапче, извуче га из балеге и прождра. Наравоученије:

- (1) Није ти свако непријатељ, који ти на главу сере!
- (2) Не копрцај се кад си у говнима до гуше!
- (3) Није ти свако пријатељ, ко те из гована вади!

ДЈЕД РИСТО БЛАГОЈЕВИЋ ЈОШАНСКИ

Из визуре дванаестогодишњег дјечака у мени је још жив неувели, драги лик мог дједе Риста. У том огледалу пресликава се њгова стамена фигура. Висок преко сто деведесет центиметара, суче и увија бркове док размишља о само њему знаним стварима. Још као шеснаестогодишњак почетком Великог рата, одведен је у северну Италију, у Удине. Ту ће провести две и по године, радећи на великом пољопривредном имању јеног удинског велепосједника. На крају рата, он младићу говори: „Ристо, бирај једну од моје двије кћерке и остани на мом посједу.”

Дјед је радије изабрао слободу и вратио се у родну Горњу Јошаницу. Прекаљен том животном епизодом, вјероватно да је већ тада спознао разлику између имати и бити, и да је само „морал љубави, морал човека”.

Како је солидно научио италијански језик мудри сељани то доживљавају као његово велико искуство и веома га поштују и уважавају. Током друге године Другог светског рата, дјед Ристо се игром случаја поново среће са Италијанима. Овог пута, на свом имању и са војском Прве алпске лаке дивизије „Таргинене”. Крајем марта, на три километра од његове куће, они су направили логор на брду Голи врх.

Како је дјед познавао италијански језик, војници су са њим почели трговати. Куповали су сир и кајмак по принципу трампе. Тако је наша кућа од 1942. године поседовала алуминијске кашике, виљушке, ножеве, тањире, шерпе, лаворе...

Постигнућа цивилизације су на чудан начин улазила у наш дом, показујући колоплете повјести и култура. Богами, истине ради, мора се рећи да су ови војници на крају украли два јарета. Ваљда, да се обелодани сведочанство: „*Не вјеруј Данајцима ни кад ти дарове носе*”.

Come è il periodo di applicazione, упркос времену и данас с великим поштовањем чувам апарат за бријање TRISSO, успомену на мог дједа Риста.

Када се италијанска војска, 10. и 11. априла повлачила ка Чајничу, било им је наређено да запале три куће у засеоку. У том зулуму је била добра чињеница, да ови наши мусави, одомаћени војници нису оматали бабу Стаку, да бар пожар брзо угаси. Баба Стака је прошла кроз злогласни Логор *Арагска њврђава* у Првом светском рату, који је превасходно намењен за Србе прогнане са простора аустроугарске провинције Босне и Херцеговине, затим и Краљевине Србије и осталих српских крајева. Од ње сам научио највише нових ријеч: беретка, ешарпа, омлет, виршла, шпек, есцајг и Мисир,

По непредвидљивим путевима усуда, Голи врх и северна Италија ће бити судионици и последњег грађанског рата у БиХ и то на саму 52. годишњицу повлачења са Голог врха 10. априла 1994. у раним вечерњим сатима, два америчка авиона Ф16 и фомације НАТО, стационирани на северу Италије, бомбардовала су српске положаје у Босни код Горажда, али ипак у фочанском атару.

У току емитовања Дневника 2 ТВ Београда, приказана су два авиона како избацују две бомбе на сунчану страну Голог врха. Оне су пале у Велика Цијепца, удаљена три фудбалска стадиона од нашег пашњака Лијепа раван. Препознао сам те предјеле, али и затрпане и увијек живе пејзаже људске демоније. Све то сам гледао са породицом, седећи у стану у Београду, у улици Булевар револуције 82.

НАЈУСПЕШНИЈИ МЕНАѢЕР МГ

Мајка Теодора фон Бурга, Магда Бузуровић фон Бург, најуспешнији је менаѢер Математичке гимназије из Београда свих 58 година њеног постојања.

Математичко знање, које му је омогућило да се такмичи и осваја медаље на међународним такмичењима, Теодор није стекао у школама, већ са приватним професорима (тако стоји на Википедији), а најдужу и најплоднију сарадњу имао је са проф. др Владимиром Јанковићем, редовним професором Математичког факултета на БУ.

Професор Јанковић је прихватио понуду Магде, Теодорове маме, уз два пута већу цену од владајуће тржишне цене. „Одмах сам акценат дао на теорију математике”, рекао ми је професор Јанковић. Треба рећи да и гимназијски професори скоро никада не уче ћаке теорији. Питао сам ученике који професори воле да говоре и математичку теорију, они су наводили следећа имена: Др Зоран Каделбург, Др Ариф Золић, Ненад Лазараевић, Др Миодраг Живковић, Др Владимир Драговић, Мр Михаил Сопић, Др Милан Божић, Мр Драгољуб Јовановић, Др Милутин Обрадовић, Др Драган Благојевић, Др Раде Лазовић, Др Гојко КалајѢић, Др Енес Удовичић, Др Нинослав Ђирић, Мр Михаило Вељковић, Др Весна Тодорчевић, Др Милена Радновић, Др Радош Бакић, Др Миљан Кнежевић, Мр Војислав Пантић, Др Милољуб Албијанић, Др Милан Митровић, Душан Ђукић, Александар Пејчев, Др Предраг Тановић.

Реч теорија (*theos*-бог) садржи у себи божански поглед на свет, поглед одозго, поглед са висине, чисто сазнање, одакле се све појаве виде у оквиру целине. Хегел је рекао: „Истина је у целини.”

Кант говори како нема ништа практичије од добре теорије. О било којој теорији да је реч, свака упућује шта ће бити запажено и на који начин.

Само луд човек плови без географске карте и компаса.

Теодор фон Бург први је српски млади математичар који је понео титулу најуспешнијег такмичара на свету свих времена у Кући славних Међународне математичке олимпијаде.

Са шест освојених медаља на ММО (четири златне и по једна сребрна и бронзана) нашао се на првом месту на „вечној листи” ове олимпијаде и постао најуспешнији српски учесник међународних математичких такмичења свих времена.

Млади математичар остао је ускраћен за новчану награду јер је – премлад. Тако су размишљале бирократе из Министарства просвете и министар Жарко Обрадовић, подржани и од управе Математичке гимназије.

Рецимо, Ламин Јамал, шпански фудбалер најмлађи стрелац у историји Европског првенства дао је гол у полуфиналном мечу против Француске са 16 година и 362 дана, сигурно није остао без премија и одличја.

Магда је критиковала, школску управу, министра и Министарство просвете.

Када сам објашњавао успех Теодора фон Бурга, говорио сам да је његова мајка, његов менаѢер изнад школске и министарске власти, а Теодор учи од професора независно од тога ко их ангажује.

Д. Р.

Школског педагога је имала само једна од пет гимназија у којима сам радио. Колегиница је више волела да се бави „едукацијом” професора, него ученика. А ученика је скоро шеснаест пута више! Можда је то компензација за промашени смер андрагогије? Ко ће то знати!?

Директор **Р. З.** би јој бланко потписао распоред посете часовима, који би она потом најпре поставила на огласној табли, а потом га самоинцијативно мењала. Измена је посебно тешко падала млађим колегама, који би се таман припремили за посету. Тако је дошла на мој час, и то већ трећи или четврти пут. Лепо сам је најавио и питао да ли ће час „посматрати са учешћем или без учешћа”. Одговорила је: „Наравно, без учешћа”. Затим сам пред њом и ученицима испричао догађај који се збио седамдесетих година XX века, у селу Пелагићевоу код Градачца у Босни и Херцеговини. Село су посетили инспектори, не би ли проверили да ли је у фотографском паковању тачан број папира, који је, иначе, осетљив на светлост. Бројали су га и на тај начин уништавали, не знајући шта раде. На крају часа, колегиница ме је питала када можемо да поразговарамо о часу. Одговорио сам да немам поверења у њу, те да је сваки разговор излишан.

Ж. Л.

Замислите, **Ж. Л.** двадест и пет је година био члан Школског одбора београдске Математичке гимназије!

У наведеном периоду радио је и као оператер школског информационог система за шта је добијао солидну новчану надокнаду! Никакве посебне наочаре вам не требају да још издалека учите како је ту реч о сукобу интереса!

Па откуда пада та „привилегија”, која је заобишла све друге чланове овог образовно – васпитног колектива, мада јој вјероватно многи не би одолели кад би били у прилици да је шчепају?

Па отуда што је зарана схватио да је бити досадан најбољи и најлакши пут за успон на лествици успеха. А он је обилато располагао тим ресурсом. Мислим – оном досадном упорношћу да сваку своју амбицију лансира на високе ветрове и прогласи је за општи интерес.

Још је Радјард Киплинг у прошлом веку бележио како: *„йоловина нейрилика йроизилази из йроклейсийва досаде, а йшо ће једној дана, йостийи йроклейсийво целој свейи”*.

Иза леђа су му шапутали да је можда нечији ухода, неког притајеног центра моћи, да је можда доушник и још цијели низ таквих, неугодних, већих и мањих оговарачких неподопштина. Но, оставимо се сукоба сујета и оговарања, а вратимо се неумитном огледалу чињеница.

Ж. Л. је последња три мандата у Школском одбору освојио нестатутарно, дакле, потпуно бесправно.

У том освајању здушно га је подржао директор С. О. прогласавајући тадашњи мандат неважећим, уз предлог да нема

тајног гласања, већ да колеге **Ж. Л.** изаберу јавним гласањем, што су они, богме потом ревносно и чинили.

Речени правни „пропусти” подстицали су даља законска посрнућа.

После четири године избори су се свели на то да је Изборна комисија објављивала резултате Наставничком већу после месец и по дана. А закон и статут захтевају резултате истог дана, на крају изборне седнице.

На последњим изборима 2022. године предложена су само три кандидата - таман онолико колико их се и бира! Да се не би лутало!?

Професор **Ж. Л.** предавао је Курс информатике 30 година, увек четвртим разредима. А свих 30 година без уџбеника, без списка шире литературе, а информатика и њене технологије напредовале су и мењале се из дана у дан – у разним смеровима.

Но, **Ж. Л.** је лежерно инсинстирао на „свом курсу,” и његовом обавезном похађању. Упркос томе, ламентирао је на Одељенском већу, да му ученици, када остваре повољну средњу, просечну оцену, на контролним вежбама предају празне папире. Тако је другима, који знају да мисле, посве несвесно разобличавао скромне димензије свог рада и својих домета.

Одељенско веће и поред тога остало је немо, а директорка **М.К.** и преплашена од „будног ока доушника”. Оглушила се, дакле, о обавезу да одради свој примарни директорски посао: да наложи хитне састанке са ђацима и стручним активом, како би се проблем решио и појава сузбила.

Колега је вероватно имао и прикривени страх од ђака, да га случајно не надмаше, што је честа појава у српском образовању. Ни тада, ни данас није лако наћи и упослити добре предаваче информатике у васпитно-образовним установама, јер их напросто нема довољно на тржишту рада. Зато је чест

случај да се у нашим средњим школама нађу ђаци који боље познају поједина поља информатике од својих учитеља.

Ж. Л. познатје остао и по пракси организовања контролних задатака на последњем часу у школској години. Тај временски теснац лишавао је ученике могућности да евентуално поправе оцене. Исте није закључивао на часу, дакле, јавно, како то закон децидно прописује.

У таквим ситуацијама на сцену ступају разредне старешине, лобирају (и то селективно) за подизање оцена, првенствено оним ђацима који ће их позвати на матурско вече! И ето, уместо педагошких поема, карневалских марифетлука под школским кровом!

Осмелио се временом **Ж. Л.** до те мере да Наставничком већу предложи да се професору др Милољубу Албијанићу забрани рад у Математичкој гимназији, иако је колега као врсни професор математику предавао 12 година. Оптужио га је да је критиковао Математичку гимназију, као други кандидат, приликом избора директора школе. Кукавички се понео и директор **С. О.** допустивши гласање, не питајући остале професоре желе ли да се уопште спроведе јавно гласање.

Уследила је права фарса. Резултати гласања били су овакви: „за” је било седам (и бријем – 7) чланова Већа, 31 професор био је уздржан, док је један професор био против његовог предлога. Погодили сте које то био.

Ж. Л. има једну природну инхибицију, неспособност да уважава другог, тзв. синдром: „ја порота”. Он дозвољава само оно што може да прође кроз његову личну цензуру, које, право рећи, уопште и нема. Његова филозофија је као плитак поток. Али. опет, његов примитивизам тријумфује вештином да корумпира и „гризе,” у свом интересу! Учаурен у себи самом, у царству егоизма. Било би смешно да је такав човек вашарски лакрдијаш и шарлатан, но јако је таргично и тужно како је

успешно и за личну корист кормиларио овим кроз ова мора нашег свакодневног, успаваног малограђанског духа.

Човек ловокрадица коме никад није доста крадене робе и поседовања материјалног. Ловокрадица управо користи ситуацију и проговара језиком вредносне равнодушности.

Недаровити, и „праволинијски човек”, а у бити клипан.

„Некултурни човек који не зна да размењује вредности!”, што би рекао један од највећих српских социолога културе и уметности.

С. О.

Изнећу једну научну истину, да опозиција више снажи власт од удворица и поданика. Подстиче је да буде увек будна и делатна. Ако погледате први број публикације бренда „Куп” Математичке гимназије, можете пребројати 17 аматерских фотографија **С. О.** директора школе. У другом броју, следеће године, наћи ће се чак 20 нових фотографија истог директора. Шта закључити друго, после свега виђеног, него да је директор апсолутиста? Удворице и поданици, занесени „новопримљеном вером, уверењем, науком”, задовољни су – директор, свакако, то не би смео бити.

Већ сам навео колико сам часописа уређивао, а само сам два пута ставио у школске новине групну фотографију са директором. Када је у ђачкој задрузи видео нови број, тадашњи директор **М.Р.** је извадио новчаник, купио 100 примерака и поделио их ученицима.

Прозелитизам – тај патолошки облик подаништва чини ми се да је у експанзији. Поданицима је важније добро се држати чопора (групе) и хорски мислити, него бити личност, индивидуа. Савремени прозелити не би требало да станују у школама. У учионицу мора да улази слободан и аутономан професор. Нису ли људска слобода и своја, лична, највеће благо света?

КУЛОАР – ПРЕДСОБЉЕ ЗА УСПЕХ

(28. 11. 2007 – 28. 11. 2017)

У Математичкој гимназији 28. 11. 2007. Томислав Петернек, доајен српске фотографије, отворио је изложбу фотографија Милана Живковића, и тако је почела са радом нова галерија Кулоар”. (Политика, 29. 11) Кулоар је ходник који се налази у школској згради, изван или испред учионице. То је излаз и пролаз за ђаке, место за велики и мали одмор, то је берза идеја, моде у облачењу и погледима, полемички полигон о културној политици и политичкој култури, место за перманентне и брзометне расправе о неукусима.

Он је предсобље за успех, писта и заседа за најлепше девојке и највеће дасе, који шетају или чекају са празним или татиним новчаником, најновијом „нокиом” и „најк” патикама, наградом или похвалама са школских такмичења. Ту су и „девојке за све” без којих се не би решили најтежи задаци из математике, физике и хемије, одложили контролни код строгих професора. То је оаза и „страшно место”, на којем се формира здраво јавно мњење младе образоване и перспективне публике која „диктира укус и лансира моду”.

На укрштеним стазама и замршеним ходницима, они граде свој креативни лавиринт као храм целе школе. У њему се иформишу, обавештавају и траже и добијају објашњења, развијају критички однос, оштре перо и скидају длаке с језика. Сваке школске године тимски смело и својеручно подижу лествицу коју ће да прескачу и њихов напредак је очекиван

и загарантован. Данашњи ученици су савремени, школа им је мање обавезна него у Спарти, где се учило нешто и данас врло практично – рачун. Прихватили су идеју америчког практичног филозофа: „образовање није припрема за живот, то је живот сам”. Нестрпљиви су и не оклевају, живе живот, данас и овде, у ходнику – школском храму у којем могу да чују, сазнају и открију, да виде и да буду виђени. На великом и малом одмору, у ходнику је цела школа, сви ученици и дежурни професори, а и иначе је то најбоље место за сусрет са директором.

’
„ПОЛИТИКА” Београд – МЕЂУ НАМА
7. 12. 2007.

Фотографије и слике у „Кулоару“

У ходнику Математичке гимназије у Београду за четири године уприличено је 27 изложби. А на трећи по реду конкурс за ликовне радове и фотографије одазвали су се и многи средњошколци из других градова и држава

Математичка гимназија у Београду, основана 1966. године, која од 2004. обухвата и два завршна разреда основне школе, у оквиру обавезног програма нема наставу ликовног и музичког васпитања, али зато има галерију „Кулоар“ на коју су се до те мере навикли млади таленти из области математике, физике и природних наука, да су празни зидови између две поставке почели да им сметају.

— Ходник смо претворили у галерију 28. новембра 2007. године, тако што је Томислав Петернек, доајен српске фотографије, отворио изложбу фотографија Милана Живковића и до данас је у овом простору било 27 изложби — рекао нам је с нескривеним поносом идејни творац „Кулоара“ Радивоје Благојевић, професор социологије у Гимназији.

Успели су да изложба фреска и икона студената Академије Српске православне цркве „Отечество своје просветио си“ поводом прославе школске славе Светог Саве. Затим су на ред дошле фотографије „Царство гљива“ Горана Милошевића, карикатуре „Пјер 2007“... Галерија „Кулоар“ је трећи рођендан обележила изложбом карикатура са ликом Николе Тесле. Организатори су били Удружење ликовних карикатуриста Србије и Музеј „Никола Тесла“. А изложба ликовних радова и песама ученика Филолошке гимназије представљала је почетак разноврсне и корисне сарадње између две школе, наглашава Благојевић.

Фотографије Небојше Бабића под називом „Из клупе ка звездама“ носиле су посебну поруку.

— Називом смо желели да скренемо пажњу младима на позитивне примере наших успешних људи из разних области и на тај начин да их мотивишемо да уче, раде и стварају бољу будућност наше земље, и уједно омогуће себи пут ка звездама — појашњава наш домаћин.

Ученици Математичке гимназије су на међународним такмичењима освојили преко 300 медаља, што је редак, ако не и јединствен успех једне школе у свету. Поред изузетних резултата у области математике, физике, информатике и астрономије, ђаци овог храма знања освајају награде и на републичким такмичењима из српског језика и књижевности, историје, шаха, у глуми, рецитовању, спорту, мултимедијалним презентацијама, дебатовању... Јер општа култура има важан утицај на развој и појединца и друштва, на њихову отвореност, флексибилност, креативност, критичност и добар укус. Не треба сметнути с ума да се осећај за лепо развија преко низа активности у којима млад човек сам учествује, којима се аматерски бави.

Зато је код ученика потребно неговати љубав према уметничком изражавању, посматрању света око себе, размишљају о свету о себи и подржати их да своје доживљаје неспутано истражују, записала је Светлана Јовчић, историчар уметности, у првом каталогу „Беоулиса“, подсећајући да је таленат често скривен и бива препознат, па и плодносан тек кроз посвећено истраживање у одабраној дисциплини.

Управо стога су, поред дела еминентних уметника, на зидовима „Кулоара“ представљени и одабрани радови младих ауто-

„Call me“, Александар Никићевић, Ваљевска гимназија

„Ружичаста девојка“, Милан Максић, СОТШ Милева Марић Ајнштајн

„Против ветра“, Маја Стојаковић, Филолошка гимназија

ра, учесника конкурса „Беоулиса“ којих је из године у годину све више.

— Стигли су нам ликовни радови и фотографије из 48 школа. Поред средњошкола Србије и Републике Српске, конкурисали су и ученици из Херцег Новог, Загреба, Марибора, будући професионалци из области визуелних уметности као и гимназијалци различитих одређења — каже Благојевић, додајући да је жири имао озбиљан задатак да од, рецимо, 438 приспелих фотографија одабере најбоље.

Захваљујући разумевању и подршци ранијег директора,

др Владимира Драговића, чим путем је наставио и садашњи први човек школе мр Срђан Опановића, Математичка гимназија је постала и место за окупљање младих стваралаца и љубитеља уметности. Сада већ има и свој фонд фотографија и ликовних радова, а и позив да гостује, рецимо, у Школи за уметничке занате у Шапцу, у Новом Саду...

„На основу приспелих радова дошло се и до сазнања да су млади, осим ликовне писмености, развили и осећај за социјалске теме, као и најразличитија интересовања, исказана кроз све

Професор Радивоје Благојевић са ђацима на отварању изложбе

медије и технике уз евидентан труд својих професора“, речи су Јелене Медаковић, академске сликарке, забележене у каталогу трећег „Беоулиса“.

Ученике нисмо питали за мишљење, било нам је довољно да их видимо како у паузи између часова разгледају овогодишње радове својих

вршњака и коментаришу их. Распршила се и наша недоумица ко чува паное од ђачких несташлука.

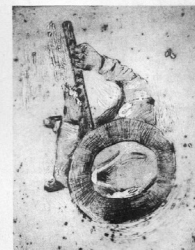
— Млади умеју да препознају

„Help Japan“, Вукица Поповић, Филолошка гимназија

„Омаж Шилеу“, Лука Вишњић, Школа за дизајн, Београд

Александар Трошанац „Свирач“ Уметничка школа, Ниш

праве вредности и да се према њима односе с поштовањем! — рекао нам је професор Благојевић.

С. Берић

Dr Žutić

UHO, GRLO I NOS
PREGLEDI I OPERACIJE
30 18 333

PEDIJARIJA
26 04 934

INTERNO
26 05 222

www.dr-zutic.com

(kod Sava centra)

POUZDANO REŠENJE ZA VAŠA STOPALA

Baropodometrija
merenje opterećenja na stopalima

Sken stopala
2D snimanje stopala
pod opterećenjem

Analiza urađenih merenja
Izrada individualnih ortokinetičkih uložaka po SAVREMENOM METODU
PO LICENCI PHYSICAL SUPPORT ITALY, USA, AUSTRALIA

Tel/fax: 011/060/3 444 888 Smiljanićeva 4, Beograd

ОГЛЕДАЛОВА ЛИСТА

200 НАЈБОЉИХ / НАЈУСПЕШНИЈИХ СРЕДЊИХ ШКОЛА 2022

Средњошколски дијалог у „Огледалу“

На конкурсе београдског часописа своје песме, приче и есеје шаљу не само ђаци из Србије него и из Црне Горе, Републике Српске, Федерације БиХ и Хрватске

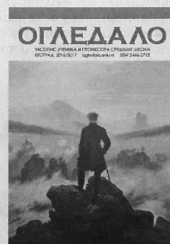
Ученици и професори средњих школа већ четири године објављују своје радове у тромесечнику „Огледало“. Издавач часописа је Информационо друштво „Благовест“, а главни уредник је професор социологије у Математичкој гимназији Радивоје Благојевић. Недавно је из штампе изашао добротом 8-9 са ранг-листом 100 средњих школа из Србије и региона на основу њиховог учешћа на конкурсима овог часописа – надметанима у три категорије – песма, кратка прича и есеј, али и на основу оцењивања средњошколских листова.

Ранг-листа је занимљива и зато што је међу стотину рангираних школа једна трећина са простора изван Србије – из Црне Горе, Републике Српске, али и из Федерације БиХ, Хрватске, па и

Словеније (Марибор). Откуд то да на конкурсима за песму, кратку причу и есеј београдског „Огледала“ учествују и ученици из делова бивше Југославије који су, кад је о многим активностима, па и разним видовима стваралаштва реч, са институцијама из Београда веома реуковали сарадњу?

Радивоје Благојевић каже да га интересовање ученика са широког простора некадашње заједничке државе не чуди, јер се показало да је жири који оцењује радове непристрасан, а прилоге се објављују и штампају у часопису и доступни су свима на сајту (www.ogledalo.edu.rs).

Благојевић напомиње да се ђаци и професори информичу на школским сајтовима о томе шта се у којој школи дешава, и тако су једни од других сазнали за конкурсе „Огледала“. Па кад су ученици из Прве гимназије из Сарајева објавили вест о конкурсима „Огледала“, убрзо су за то сазнали и ђаци у средњим школама

ЖИВОТ ЈЕ УВЕК НЕГАД АРТУРА БЕЛЛИСИ

ма у Тузли, Кладњу, Бихаћу, Бановићима... И послали су на конкурсе своје песме, приче и есеје. На исти начин о позиву „Огледала“ вероватно су обавештени и ученици из школа у Хрватској (Загреб, Ријека, Сплит) и неки од њих су послали своје радове. Лого часописа исписан је ирилицом, као и већина прилога, али ако учесници на конкурс пошаљу своју причу или песму исписану латиницом, у часопису ће тако бити и објављене. „Огледало“ у сваком броју објављује и превод неколико радова: после оригинала, штампања је и верзија на неком од светских језика, али и на словеначком, грчком, италијанском... „Пралпочетак“ ове ђачке регионалне сарадње датира из 2012. године, а ученике повезује генерацијска блискост тема али и заједнички језик којим пишу. Повезује их и жеља за успехом и потврдом вредности свог литерарног рада.

Бранислав Радивојића

Ђаци и професори из 200 школа пишу за „Огледало“

Часопис је пун лепих песама, кратких прича, есеја, ликовних радова, фотографија средњошколца и њихових наставника

Ван школских обавеза многи ђаци и наставници привржени су књижевном и публицистичком раду, о чему сведочи часопис „Огледало“. Несвакидашњи је утолико што за свега пишу управо они који га најчешће и читају, а то су средњошколци и њихови професори. На страницама последњег издатаја тог листа објављено је списак од 200 најуспешнијих средњих школа у којима уче или раде сарадници „Огледала“. Пет првопласираних су: Математичка гимназија, Шеста београдска гимназија, Карловачка гимназија, Гимназија у Чачку и Филолошка гимназија.

Ранг-листа најбољих сачињена је на основу резултата шест међународних конкурса које часопис организује и међу њима, као најзначајније, истиче надметања у писању песама, кратких прича и есеја. На рангираној школи уписао је број награђених и похваљених радова ученика и професора из области ликовног, филмског стваралаштва, фотографије, као и резултати такмичења у квалитету школских новина. Уједино, радови на основу којих су кројени критериуми за рангирање школа прелазивају се и као садржај од насловне до последње стране „Огледала“.

Међу њима је, на пример, првонаграђена кратка прича „На чајаници код Вајда: нивелистичка расправа“, Ане Федић из Девете београдске гимназије „Михаило Петровић Алас“. Ту је и победник међу есејима „Бранко Милковић или поезија ума“, Милене Томчић из Гимназије у Лесковцу, или „Песма о златном летуку“, Ирене Буковић из Прехрамбено-универзитетске школе у Чачку, проглашена за најбољу у категорији поетског стваралаштва.

Радивоје Благојевић

Када смо покретали лист 2004. године, највећа вољња била је да ваке и наставних поставкемо да искажу зрелост стваралаштва инаквалитет више на квалитет него квантитет публике. Тако је настао јединствен часопис ученика и професора средњих школа, којима је и намењен. Објављивање радова у „Огледалу“ велики је подстицај и награда за све учеснике наших конкурса. До сада смо остварили сарадњу са више од 200 средњих школа и тај број се константно повећава – похваљујући Радивоје Благојевић, главни и одговорни уредник „Огледала“, иначе професор социологије у Математичкој гимназији у Београду.

Благојевић је поносан што часопис који уређује ужива поверење у кућама знања широм региона, највише у Србији али и у Босни и Херцеговини, Црној Гори, Хрватској, Северној Македонији, Словенији и Румунији. „Огледало“ су основали професори Математичке и Шесте београдске гимназије: Љиљана Маловић Коцаћ, Олгица Рајић, Мирјана Мићинић и Радивоје Благојевић. Примерак овог листа може се купити у претплати или у боље снабдевеним књижарама по цени од 350 динара, али постоји и бесплатна електронска верзија у којој су доступни сви садржаји објављени у штампаном издању.

М. Симић Милединовић

1	Математичка гимназија, Београд 1650 БОДОВА
2	Шеста београдска гимназија, Београд 1310 БОДОВА
3	Гимназија, Чачак 1290 БОДОВА
4	Карловачка гимназија, Сремски Карловци 1240 БОДОВА
5	Гимназија Слободан Шкерковић, Подгорица 1140 БОДОВА
6	Школа за дизајн, Београд 1020 БОДОВА
7	Зрењанинска гимназија, Зрењанин 920 БОДОВА
8	Десета гимназија Михајло Пупин, Београд 880 БОДОВА
9	Филолошка гимназија, Београд 870 БОДОВА
10	Девета гимназија Михаило Петровић Алас, Београд 815 БОДОВА
11	Средња економско трговинска школа, Тузла 750 БОДОВА
12	Гимназија, Котор 740 БОДОВА
13	Гимназија Андрије Мохоровичића, Ријека 730 БОДОВА
14	Гимназија за талентоване ученике Бољи, Сента 590 БОДОВА
15	Гимназија Јован Јовановић Змај, Нови Сад 590 БОДОВА
16	Средња ликовна школа Петар Лубарда, Цетиње 570 БОДОВА
17	Економска Мирко Вешовић, Подгорица 550 БОДОВА
18	Прва београдска гимназија, Београд 500 БОДОВА
19	Гимназија, Бања Лука 475 БОДОВА
20	Гимназија Јован Дучић, Требиње 470 БОДОВА

ОД 21 ДО 40

21	Гимназија Филип Вишњић, Бијељина 420 БОДОВА
22	Земунска гимназија, Земун 390 БОДОВА
23	Шабачка гимназија, Шабац 380 БОДОВА
24	Уметничка школа, Ниш 380 БОДОВА
25	Гимназија Бора Станковић, Ниш 380 БОДОВА
26	Школа за дизајн Богдан Шупут, Нови Сад 350 БОДОВА
27	Прва гимназија, Марибор 350 БОДОВА
28	Средња школа примијењених умјетности, Сарајево 350 БОДОВА
29	Гимназија, Живинице 320 БОДОВА
30	Богословија Светог Петра Дабробосанског, Фоча 310 БОДОВА
31	Медицинска школа Звездара, Београд 310 БОДОВА
32	Гимназија, Пирот 300 БОДОВА
33	Прва крагујевачка гимназија, Крагујевац 300 БОДОВА
34	Гимназија Свети Сава, Пожега 290 БОДОВА
35	Гимназија, Лесковац 290 БОДОВА
36	Гимназија Светозар Марковић, Нови Сад 280 БОДОВА
37	Гимназија Таковски устанак, Горњи Милановац 280 БОДОВА
38	Гимназија, Вуковар 270 БОДОВА
39	Гимназија Борислав Петров Браца, Вршац 270 БОДОВА
40	Економска школа Нада Димић, Београд 270 БОДОВА

ОД 41 ДО 60

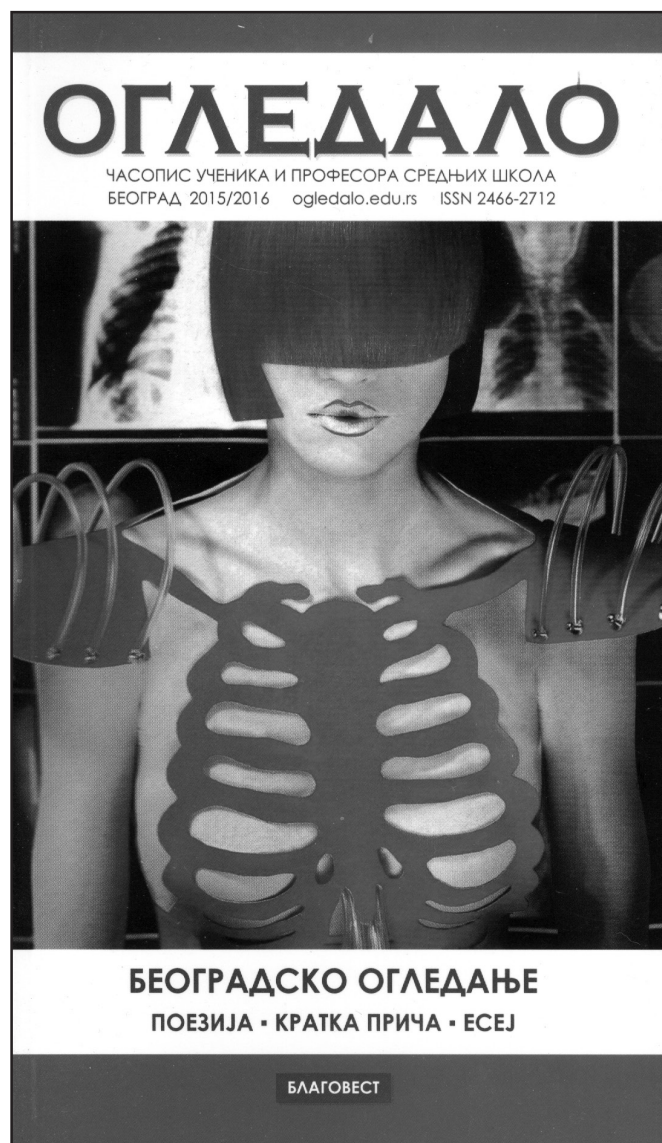
41	Гимназија Светозар Марковић, Суботица 260 БОДОВА
42	Гимназија, Крушевац 250 БОДОВА
43	Гимназија Руђер Бошковић, Београд 250 БОДОВА
44	Средња угоститељска школа Бар 250 БОДОВА
45	Техничка школа, Смедерево 250 БОДОВА
46	Гимназија, Врњачка Бања 240 БОДОВА
47	Гимназија Исидора Секулић, Нови Сад 240 БОДОВА
48	Пожаревачка гимназија, Пожаревац 230 БОДОВА
49	Прва гимназија, Сарајево 220 БОДОВА
50	Гимназија Свети Сава, Београд 190 БОДОВА
51	Опћа гимназија Свети Франо, Тузла 190 БОДОВА
52	СШЦ Источна Илица, Источно Сарајево 170 БОДОВА
53	Мјешовита средња школа, Грачаница 170 БОДОВА
54	Гимназија Цетиње 170 БОДОВА
55	Гимназија Меша Селимовић, Тузла 160 БОДОВА
56	ЕТШ Михајло Пупин, Нови Сад 155 БОДОВА
57	Петнаеста гимназија Загреб 150 БОДОВА
58	Четврта београдска гимназија, Београд 140 БОДОВА
59	Богословија Свети Сава, Београд 140 БОДОВА
60	Трећа београдска гимназија, Београд 140 БОДОВА

ОД 61 ДО 80

61	Четрнаеста београдска гимназија, Београд 140 БОДОВА
62	Техничка школа Радоје Љубичић, Ужице 140 БОДОВА
63	Пета београдска гимназија, Београд 130 БОДОВА
64	Гимназија Патријарх Павле, Београд 130 БОДОВА
65	Гимназија Орце Николов, Скопје 130 БОДОВА
66	Друга економска школа, Београд 130 БОДОВА
67	Мјешовита средња школа, Сребреник 130 БОДОВА
68	Средња техничка школа, Милева Марић, Тител 130 БОДОВА
69	Средњошколски центар Василије Острошки, Соколац 120 БОДОВА
70	Гимназија Урош Предић, Панчево 120 БОДОВА
71	Економска школа, Бања Лука 120 БОДОВА
72	Гимназија Васо Пелагић, Брчко 120 БОДОВА
73	Друга гимназија, Сарајево 110 БОДОВА
74	Медицинска школа Чачак 110 БОДОВА
75	Медицинска школа Београд, Београд 110 БОДОВА
76	Прехрамбено-угоститељска школа, Чачак 110 БОДОВА
77	Уметничка школа, Ужице 110 БОДОВА
78	ГХМШ Милутин Миланковић, Београд 105 БОДОВА
79	Митровачка гимназија, Сремска Митровица 100 БОДОВА
80	Грађевинска школа, Бања Лука 100 БОДОВА

ОД 81 ДО 100

81	Тринаеста београдска гимназија, Београд 90 БОДОВА
82	Школа за дизајн, графику и одрживу градњу, Сплит 90 БОДОВА
83	Гимназија Никола Тесла Будимпешта 90 БОДОВА
84	Бехрам-бегова медреса, Тузла 90 БОДОВА
85	ТПШ Деспот Ђурађ, Смедерево 90 БОДОВА
86	ПБТШ Димитрије Давидовић, Земун 90 БОДОВА
87	Седма београдска гимназија, Београд 90 БОДОВА
88	Стручна и техничка школа, Дервента 90 БОДОВА
89	Гимназија Ивањица 80 БОДОВА
90	Мјешовита средња школа, Бановићи 80 БОДОВА
91	Гимназија Бора Станковић, Врање 80 БОДОВА
92	Средња школа Муса Ђазим Ђатић, Кладањ 80 БОДОВА
93	Техничка школа Железник, Београд 80 БОДОВА
94	ТШ Милева Марић Ајнштајн, Нови Сад 80 БОДОВА
95	Средња стручна школа, Цетиње 80 БОДОВА
96	Електротехничка школа Никола Тесла, Београд 70 БОДОВА
97	Неготинска гимназија, Неготин 70 БОДОВА
98	Средњошколски центар, Фоча 70 БОДОВА
99	Медицинска школа, Добој 70 БОДОВА
100	Гимназија Светозар Марковић, Ниш 60 БОДОВА

ОГЛЕДАЛО бр. 3 * 2015/16

Фотографија: Маријана Глијић, Пројекат „Red“,
у сарадњи са фризерком Милицом Шишалицом

ОД 101 ДО 120

101	Архитектонска техничка школа, Београд
102	Гимназија Вељко Петровић, Сомбор
103	Гимназија Исмет Муџезиновић, Тузла
104	Гимназија Нови Пазар
105	Гимназија Свети Сава, Приједор
106	Гимназија, Лазаревац
107	Пријепољска гимназија, Пријепоље
108	СТГ Доситеј Обрадовић, Темишвар
109	Техничка Школа Раде Кончар, Београд
110	Угоститељско-туристичка школа, Ниш
111	Гимназија, Градишка
112	Гимназија Жарко Зрењанин, Врбас
113	Гимназија, Прибој
114	Зуботехничка школа, Београд
115	Медицинска школа Надежда Петровић, Београд
116	Спортска гимназија, Београд
117	Средња економска школа, Лозница
118	Средња техничка, ПТТ школа, Београд
119	Средњошколски центар, Пале
120	Српска православна опћа гимназија Кантакузина Катарина Бранковић, Загреб

ОД 121 ДО 140

121	Техничка школа Градишка
122	Технолошка школа, Бања Лука
123	Гимназија Вук Карацић, Лозница
124	Девета гимназија, Загреб
125	Медицинска школа Подгорица
126	Медицинска школа, Крушевац
127	СШЦ Михајло Пупин Дервента
128	Ужичка гимназија, Ужице
129	Школа примењених уметности, Шабац
130	Музичка школа Влада Милошевић, Бања Лука
131	ТГ „Дунавска Клисура“ Нова Молдава, Румунија
132	Гимназија Бранко Радичевић, Стара Пазова
133	Гимназија Пиво Караматијевић, Нова Варош
134	Гимназија Прњавор
135	Гимназија Сава Шумановић, Шид
136	Гимназија Танасије Пејовић, Пљевља
137	Гимназија, Бечеј
138	Гимназија, Бихаћ
139	Гимназија, Младеновац
140	Гимназија, Смедерево

ОД 141 ДО 160

141	Грађевинско геодетска школа Тузла
142	Графичка школа, Београд
143	Економско-трговинска школа Паја Маргановић, Панчево
144	Економско-трговинска школа, Сопот
145	Електроенергетска школа, Сарајево
146	Колеџ уједињеног свијета у Мостару
147	КШЦ Петар Брбарић, Травник
148	Медицинска школа Сестре Нинковић, Крагујевац
149	Медицинска школа, Пожаревац
150	Медицинске школе, Приштина – Грачаница
151	Медреса Гази Иса-бег, Нови Пазар
152	Мјешовита рударска школа, Тузла
153	Мјешовита школа Никола Тесла, Теслић
154	Пољопривредна школа Рајко Боснић, Неготин
155	Прва гимназија Стеван Сремац, Ниш
156	Прва економска, Београд
157	Прва сушачка хрватска гимназија, Ријека
158	Савремена гимназија, Београд
159	СМШ Иван Горан Ковачић, Херцег Нови
160	Средња пољопривредна школа, Зрењанин

ОД 161 ДО 180

161	Средњошколски центар, Рудо
162	Техничка школа <i>Змај</i> , Земун
163	Техничка школа, Обреновац
164	Техноарт школа, Београд
165	Школа за бродарство, бродоградњу и хидроградњу, Београд
166	Алексиначка гимназија, Алексинац
167	Америчко училиште Македонија, Скопље
168	Ваздухопловна академија, Београд
169	Ваљевска гимназија, Ваљево
170	Геодетска техничка школа Београд
171	Гимназија <i>Др Мустафа Камарић</i> , Грачаница
172	Гимназија и економска школа <i>Бранко Радичевић</i> , Ковин
173	Гимназија <i>Јосип Броз Тито</i> , Скопље
174	Гимназија <i>Лаза Костић</i> , Нови Сад
175	Гимназија <i>Мустафа Новалић</i> , Градачац
176	Гимназија <i>Петар Кочић</i> , Нови Град
177	Гимназија <i>Стеван Пузић</i> , Рума
178	Гимназија <i>фра Грге Мартића</i> , Мостар
179	Друга гимназија, Марибор
180	Економско-трговинска школа, Бечеј

ОД 181 ДО 200

181	Медицинска школа, Бања Лука
182	Медицинска школа, Тузла
183	Опћа гимназија, Босанска Крупа
184	Политехничка школа, Суботица
185	Пољопривредна школа са домом ученика, Београд
186	Прва гимназија, Зеница
187	Средња балетска школа <i>Лујо Давичо</i> Београд
188	Средња техничка школа <i>Михајло Пупин</i> , Кула
189	Средњошколски центар <i>Милорад Влацић</i> , Власеница
190	Средњошколски центар <i>Петар Кочић</i> , Зворник
191	Средњошколски центар, Братунац
192	Средњошколски центар, Сребреница
193	СШЦ <i>Никола Тесла</i> Брод
194	Техничка школа, Врање
195	Техничка школа, Пожега
196	Техничка школа, Ужице
197	ТШ <i>Михајло Петровић Алас</i> , Косовска Митровица
198	Уметничка школа, Краљево
199	Школа за текстил и дизајн, Лесковац
200	ШОСО <i>Милан Петровић</i> , Нови Сад

ОБЈАШЊЕЊЕ

Часопис **ОГЛЕДАЛО** ученика и професора средњих школа сачинио је ранг-листу средњих школа након **83 мерења**; на основу учешћа у седам **БЕОГРАДСКА ОГЛЕДАЊА** – наметања које организује у три категорије: песма, кратка прича и есеј; шест београдских листања средњошколских листа (БЕЛЛИСТ); четири **БЕОСЕФ**-а – Београдском Огледаловом средњошколском фестивалу кратког филма и учешћа на три **БЛЕСКА**- Одраса професора средњих школа у Огледалу: песма, кратка прича и есеј.

Поред тога, у бодовање су уврштене и манифестације у склопу Галерије КУЛОАР Математичке гимназије из Београда: **БЕОПС** – Београдско беседништво средњошколаца (3, 4, 5, 6, 7, и 8) и **БЕОКУЛИС** – Београдски Кулоаров израз средњошколаца у медијима: ликовни рад, фотографија и кратки филм (7, 8, 9 и 12).

Бодују се награде, похвале, објављени радови и учешће на **шест међународних конкурса**, и сви објављени радови у Огледалу, како ученика тако и професора, у периоду од школске 2014/2015. године до данас.

Редакција жели да охрабри ученике и професоре да учествују на будућим конкурсима и сарађују са часописом Огледало, јер тако доприносе властитој афирмацији и угледу своје школе.

У Београду 28. 8. 2022.

Радивоје Благојевић
оснивач и уредник
ОГЛЕДАЛА

Гледајући доле на улице, Радивоје Благојевић

ТЕМА 5
ТЕМЕ

ТЕМЕ ЧАСОПИСА
ОГЛЕДАЛО, МГ И Г6
и **БЕОПС*-а**

* Београдског беседништва
средњошколаца и есеја ученика
Математичке и VI београдске
гимназије

1. Учити, значи одустајати од игре, непосредног задовољства ради остварења дуготрајне радости
2. Професор је у учионици судија, идеолог и лекар
3. Хвале је вредна радост пријатељства када је друг бољи или раван нама
4. Људском срцу увек нешто треба, никад ничим задовољно није
5. Гушимо се у информацијама, а гладни смо знања
6. Читање је, као и љубав, феномен пажње
7. Најчешће је тежак почетак десет пута кориснији од лаког

-
-
8. Ни знање ни мишљење не почињу истином – она је циљ
  9. Али ја припадам онима који се уче док пишу
  10. Улога штампе мора бити да људе учи мишљењу у којем нема места за мржњу
  11. Људи (најчешће) лажу како би заштитили сопствену репутацију
  12. Од свих невоља које су ме могле задесити у животу нема горе од ове: да зарадим толико да више не морам да радим (Мишел Уелбек)
  13. Љубиш ли стопалом земљу – дођи, газиш ли је – врати се, путниче
  14. Живот је увек негде другде
  15. Путовање у рашнираним ципелама
  16. Срце ме без престанка вуче за даљином и љепотом невиђених крајева – Андрић
  17. Како у дебело уво забости лепу реч
  18. Реч (logos) влада светом
  19. Испред сваког бића уклони свој штап, да не повредиш ниједно од њих
  20. Уљудност осваја срца, лепо понашање је накит живота, а сваки угодан израз помаже чудесно и одмах

-
-
21. Човек не сме да се задовољава само радећи оно што је добро, већ мора да се труди да то чини на љубак начина
  22. Такмичимо се ко ће више добра учинити (Куран)
  23. Отацбина је место које није оно што јесте, него је оно што није
  24. Изгубљени у Београду
  25. Математичка гимназија за почетнике
  26. Шеста београдска гимназија за почетнике
  27. Дрзни се да отвориш вратнице поред којих свако радо прође
  28. Отворена писма матурантима
  29. Светом је завладало збуњујуће учење о збуњујућем понашању
  30. За суђење тражи се не само разум него и воља (Рене Декарт)
  31. То је данашњи човек који не зна шта хоће, али то жели одмах
  32. Читаоци су у односу на писца сатови који касне (Бодлар)
  33. У нашем техницизованом друштву, успешност се веома цени, обично више од знања.

-
-
34. Богатство и брзина су оно чему свет тежи и чему се диви (Гете)
  35. Људи су спремни да сакрију своја осећања, ако мисле да су у мањини, а радије ће их исказати ако мисле да су доминантна
  36. Јавашлук – неодговоран, немаран и аљкав однос према раду
  37. Само туђим очима могу да се виде своји недостаци
  38. Видети себе онако како нас други виде, јесте дар и лековито својство и важност да видимо друге онако како они виде себе (Хаксли)
  39. Приватност и друштвене мреже
  40. Успон Кине
  41. Уски стручњак: жаба из бунара види само комадић неба, те мисли да је то цело небо
  42. Разум су и правда највиши закон вилаета... закон је народу оно што је човеку хр ана, пиће и ваздух – Божидар Грујовић
  43. Оствариће се сан кубиста: да се ствари одједном сагледају из многих углова
  44. Слобода говора је једини мелем, који може исцелити ране заједнице
  45. Ко избегава критику, у ствари, не жели да зна

-
-
46. Јевтин морал и јевтина естетика у бити су вређање правог морала (Витолд Гомбрович)
  47. Уместо да кола шкрипе, волови бучу
  48. Молба
  49. Жалба
  50. Све приче служе прикривању просечности живота
  51. Разговор је души посланица (Његош)
  52. Тесла је осим физике знао и како да изабере културу у којој ће се остварити
  53. Да је Троја била срећна, не би се знало за Хектора
  54. Слободна тема
  55. Жртва специјализације и математичке способности деловања – данашњи човек је без својства, односно машина која зарађује
  56. Не чини другом оно што не желиш да други чини теби (Конфучије)
  57. Ми смо склони унизити величине да бисмо уздигли ништарије
  58. Истина се углавном види, а ретко кад чује
  59. Кад стигнеш на чистину, узми раван смер, властитим знањем, а не вођен другим (Сидарта Буда)

-
-
60. Само они који се поковавају правилама спосебни су играти игру; строгост правила и тешкоће да се победи без кршења правила, повећавају ужитак у игри
61. Све испитујте; што је добро, задржите
62. Поверење је посебно очекивање
63. Морамо покушати да постигнемо најбоље могућ у околностима какве јесу (Љубомир Симовић)
64. Традиција је лепота коју чувамо, а не ланац за окивање (Паунд)
65. Предрасудама никад краја јер оне потичу из незнања и жеље да нам све буде познато и блиско (Вељко Радовић)
66. Боље је на вишем месту бити просечан, него на нижем одличан; али бити просечан на најнижем, а моћи бити одличан на највишем положају, па се тиме задовољити – то се не да оправдати!
67. Ко кува само за себе, тај чини нешто што је забрањено
68. Чар је снага жене, као што је снага чар мушкарца (Бела Хамваш)
69. Половична храброст је недостатак храбрости
70. „Самохвала смрди“ и непристојна је

-
-
71. Само не мислити властитом главом – чини се да је то данас тајни програм образовне обуке.
72. Мале културе малих народа су, наравно, трагикомично нарцисоидне
73. Незваничне облике образовања ваља сагледати не само као допуну званичног образовног система него и као његову критику
74. Снага ланца је у његовој најслабијој карики
75. Само велики дух чини одбир и додаје свој удео (Мирко Ковач)
76. Ученик који воли своју школу обавезан је да јој замери и истакне шта не ваља у њој.
77. Наши стезници обиле груди држе, слабашне поткрепљују, а раздвојене примичу
78. Лове, а уловљени
79. Читав свет глуми
80. Сасвим је сигурно, јучерашња авангарда је сутрашњи стари шешир
81. Пут је започео, путовање је завршено

О АУТОРУ

На Факулету политичких наука Универзитета у Сарајеву дипломирао је социологију – и с њом ће у два града, и у њеним разним видовима и дериватима, провести целу и дугу професионалну каријеру.

Радивоје Благојевић рођен је 19. марта 1957. у Коњевићима, општина Фоча, ондашња СФРЈ.

У младалачком формативном портрету неизоставно наводи као интимну важност: отац Васо, мајка Радојка, девојачки Вишњић.

Баба по оцу је од Михајловића, баба по мајци од Крсмановића...

Од 1. октобра 1980. године запошљава се као професор у две фочанске школе: у Средњој стручној школи „Никола Тесла” и Гимназији „Симо Милошевић”; не слутећи да му у сусрет иде време када ће у Београду радити чак у четири најбоље гимназије – паралелно!

Као професор и углавном омиљени педагог у чувеној Математичкој гимназији ће провести – 25 школских година, у Шестој београдској – 19, у Четрнаестој – девет и у Трећој – две!

Успут се успешно бави и новинарством; пуних 11 година хонорарни је сарадник београдске „Политике” из Фоче и Горњег Подриња, а две године са истог подручја редовно пише за сарајевске дневике „Ослобођење” и „Вечерње новине”, те уређује школски лист „Крила младости”.

Искуства из фочанског школског новинарства доцније ће успешно применити у Београду, уређујући листове и часописе „Акко”, „МГ” „ГБ”... да би као круну свих тих напора, пре десетак година, покренуо јединствени регионални часопис „Огледало” (ogledalo.edu.rs) – часопис ученика и професора средњих школа Србије, али и осталих ђака и професора – њихових вршњака – с подручја некадашње југословенске заједнице од Марибора до Цетиња, омогућавајући им да се на тој великој сцени огледају и упореде у писању поезије, прозе, рецензија, есеја... А тих 20 штампаних бројева „Огледала”, висококвалитетне продукције и у графичком и у садржајном смислу, Благојевић потписује као главни и одговорни уредник.

Да је урадио само ово последње поменуто, заслужио је високо место у литератури и социологији културе ових простора.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82.163.41-4
821.163.41-32
371.12
050.488

БЛАГОЈЕВИЋ, Радивоје, 1957-
Воља дринског ветра / Радивоје Благојевић. - [Београд] :
Информационо друштво "Благовест", 2025 (Београд : Школски
сервис Гајић). - 286 str. : ilustr. ; 24 cm

Ауторова слика. - Тираж 350. - О аутору: стр. 285-286.

ISBN 978-86-907308-0-3

а) Образовање б) Просветни радници

COBISS.SR-ID 162696969

Анотација ОТКЛОНА 2025
Идеја: Радевице Брагојевић
Реализација: Лука Тимингер